

MISLI S DUNAVA

ДУМКИ З ДУНАЮ

Vukovar – Вуковар
2021.

Весела рочніца існовання Женскай шпівацкай групы у рамикох
КУД „Якім Говля“ Міклошевци

Покладане венцох при крижу при Дунаю на Дню Руснацох РГ 2021. року

MISLI S DUNAVA

Ljetopis Saveza Rusina Republike Hrvatske

23

ДУМКИ З ДУНАЮ

Літопис Союзу Русинох Републики Горватской

Vukovar – Вуковар
2021.

Misli s Dunava – Думки з Дунаю

Nakladnik – Видава

Savez Rusina Republike Hrvatske
Союз Русинох Републики Горватской

Za nakladnika – За видавателя

Dubravka Rašljanin – Дубравка Рашлянин

Urednica – Редакторка

Vera Pavlović – Вера Павлович

Uredništvo – Редакция

Ahnetka Balatinac, Ljubica Hrahaj, Manuela Dudaš, Lesya Mudri, Vladimir Provči i Vera Pavlović

Агнетка Балатинац, Любица Гаргай, Мануела Дудаш, Леся Мудри, Владимир Провчи и Вера Павлович

Lektori – Лекторе

Marija Vulić (rusinski jezik) i Andreja Magoč (hrvatski jezik)
Мария Вулич (русски язык) и Андрея Магоч (горватский язык)

Fotografije – Фотографии

Ahnetka Balatinac, Zvonko Kostelnik, Vera Pavlović, autori tekstova i arhiv „Nove dumke”
Агнетка Балатинац, Звонко Костелник, Вера Павлович, авторе текстох и архива „Новей думки”

Naslovna stranica – Насловни бок

Zvonko Kostelnik: 50 godina časopisa Nova dumka
Звонко Костелник: 50 роки часопису Нова думка

Posljedenja stranica – Остатній бок

Zvonko Kostelnik: Izložba nošnji nacionalnih manjina
Звонко Костелник: Вистава облечива националних меншинох

Grafička priprema: Certis d.o.o. Cerna

Графична приготвка: Џертис д.о.о. Џерна

Tisak – Друкарня

Certis d.o.o. Cerna – Џертис д.о.о. Џерна

Tiskanje potpomaže – Друковане помага

Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske
Совит за национални меншини Републики Горватской

ISBN 978-953-7767-07-5

Društvo i politika

Дружтво и политика

РУСНАЦИ У РЕПУБЛИКИ ГОРВАТСКЕЙ

Преславени 12. Дзень Руснацох у РГ и поставена вистава отриманих 10 шветочних академийох з нагоди означования Дня Руснацох у Републики Горватской

Руснаци ше на територию нешкайшай Републики Горватской почали насельвац у першай половине 19. століття, и то перше до Янковцах, потым до Петровцах, на Грабов и Миклошевцах, до Делетовцах, Маринцах, Вуковару, Винковцах, Райового Села, Пишкуревцах, Дякова... и то зоз Руского Керестура и Коцура, дзе ше штредком 18. століття приселели зоз горніх крайох Угорской, зоз Боршодского, Земплинского, Гевешского и Соболчского комитату. Тот край у народзе познати як Горніца. Рушели зоз Горніцы за лепшим животом хтори им обецала царица Мария Терезия. И спущели ше до долніх крайох, зоз горох на ровніну, же би ту будовали обещані лепши живот. Так зоз Руского Керестура и Коцура, зоз Бачки, сцигли и на тоти, зоз плодну жему, богати сримски и славонски простори. До Петровцах Руснаци приселели 1834. року, а уж 25. мая 1836. року основана парохия грекокатоліцкай церкви, хтора мала філіяли у околних спомнутых местах. Од 1. януара 1837. року водзени и матични кніжкі. Миклошевци населены 1850. року, други валали познейше, а найвецей по конец 19. и початком 20. століття. Руснаци ше разселели по целей Републики Горватской, од Вуковару и Осиеку по Загреб, Риеку... Очували ше и не страцели ше у витрох часу. Отнимали их руски язык, грекокатоліцка вира и культура хтори віше

2010.

2011.

2012.

2013.

були преткани през каждодньови живот. У каждим месце дзе жиє векше число Руснацох исную грекокатоліцкі церкви и культурно-уметніцкі дружства дзе ше пестую духовни и культурни скарб. У штирох основных школах организоване пестоване руского язика и культуры, а активно жиє и богата видавательна діяльносць. Руснаци у Рэспубліцы Горватскай малочислены, але по своеі культурнай традиції велькі. Маю свою прежиту историю на тих просторах, а як здогадоване на найстарши запис у церковных матрикулох, дзе зазначене же 25. мая 1836. року формована перша руска грекокатоліцка парохия на просторе терашнай Рэспубліки Горватскай, выбраны тот дзень у маю же би бул – Дзень Руснацох у Рэспубліцы Горватскай. Так уж дванасти рок славімем тот дзень, з тим же 2020. року не отримана шветочна академія пре пандемію КОВІД-19, а того року, зоз почитованьем шицкіх эпідемійных мирох Штабу цывільнай защиты, отримана шветочна академія у Горватским доме Вуковар и поставена выставка фотографий отриманых 10 шветочных академій з нагоды означавання Дня Руснацох у Рэспубліцы Горватскай.

2014.

2015.

2016.

2017.

2018.

2019.

U ovom broju Misli s Dunava donosimo odredbe Operativnog programa za zaštitu i unaprjeđenje postojeće razine prava svih nacionalnih manjina za razdoblje 2021.-2024.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

**OPERATIVNI PROGRAMI NACIONALNIH MANJINA ZA RAZDOBLJE
2021.-2024**

Zagreb, prosinac 2020.

SADRŽAJ

1. UVOD
2. OPERATIVNI PROGRAM ZA ZAŠТИTU I UNAPRJEĐENJE POSTOJEĆE RAZINE PRAVA SVIH NACIONALNIH MANJINA
3. OPERATIVNI PROGRAM ZA SRPSKU NACIONALNU MANJINU
4. OPERTIVNI PROGRAM ZA TALIJANSKU NACIONALNU MANJINU
5. OPERTIVNI PROGRAM ČEŠKU I SLOVAČKI NACIONALNU MANJINU
6. OPERATIVNI PROGRAM ZA MAĐARSKU NACIONALNU MANJINU
7. OPERATIVNI PROGRAM ZA ALBANSKU, BOŠNJAČKU, CRNOGRSKU, MAKEDONSKU I SLOVENSKU NACIONALNU MANJINU
8. a) OPERATIVNI PROGRAM ZA ROMSKU NACIONALNU MANJINU
b) OPERATIVNI PROGRAM ZA AUSTRIJSKU, NJEMAČKU, POLJSKU, RUSINSKU, RUSKU, TURSKU, UKRAJINSKU I ŽIDOVSKU NACIONALNU MANJINU

1.UVOD

Prema Izvořišnim osnovama Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine br. 85/10- pročišćeni tekst 5/14 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj- SuP-0-1/2014, od 14. siječnja 2014) „, Republika Hrvatska ustanovljuje se kao nacionalna država hrvatskoga naroda i pripadnika nacionalnih manjina: Srba, Čeha, Slovaka, Talijana, Mađara, Židova, Nijemaca, Austrijanaca, Ukrajinaca, Rusina, Bošnjaka, Slovenaca, Crnogoraca, Makedonaca, Rusa, Bugara, Poljaka, Roma, Rumunja, Turaka, Vlaha, Albanaca i drugih, koji su njeni državljeni, kojima se jamči ravnopravnost s građanima hrvatske narodnosti i ostvarivanje nacionalnih prava u skladu s demokratskim normama OUN-a i zemalja slobodnog svijeta.

Ustavom Republike Hrvatske zajamčena je ravnopravnost pripadnicima svih nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Pripadnicima svih manjina jamči se sloboda izražavanja nacionalne pripadnosti, sloboda služenja svojim jezikom i pismom te kulturna autonomija. Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina – dalje u tekstu Ustavni zakon (Narodne novine br. 152/02, 47/10, 80/10 i 93/11.) Prava i slobode osoba koje pripadaju nacionalnim manjinama, kao temeljna ljudska prava i slobode, nedjeljiv su dio demokratskog sustava Republike Hrvatske i uživaju potrebnu potporu i zaštitu, uključujući pozitivne mjere u korist pripadnika nacionalnih manjina. Ustavnim zakonom Republika Hrvatska osigurava ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina posebno:

- služenje svojim jezikom i pismom, privatno i javnoj uporabi, te u službenoj uporabi;
- odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu kojim se služe;
- uporabu svojih znamenja i simbola;
- kulturnu autonomiju održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture te očuvanje i zaštitu svojih kulturnih dobara i tradicije;
- pravo na očitovanje svoje vjere te na osnivanje vjerskih zajednica zajedno s drugim pripadnicima te vjere;
- pristup sredstvima javnog priopćavanja i obavljanje djelatnosti javnog priopćavanja (primanje i širenje informacija) na jeziku kojim se služe;
- samoorganiziranje i udruživanje radi zajedničkog interesa;
- zastupljenost u predstavničkim tijelima na državnoj i lokalnoj na razini te u upravnim i pravosudnim tijelima;
- sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina;
- zaštitu od svake djelatnosti koja ugrožava ili može ugroziti njihov opstanak, ostvarivanje prava i sloboda.

Svrha Ustavnog zakona kao i posebnih zakona kojima se uređuju prava i slobode pripadnika nacionalnih manjina jest poštivanje pripadnika nacionalnih manjina i hrvatskog naroda. Provedba svih odredbi, kako Ustavnoga zakona, tako i posebnih

zakona mora doprinositi razvijanju razumijevanja, solidarnosti, snošljivosti i dijaloga između pripadnika nacionalnih manjina i hrvatskoga naroda.

U duhu tolerancije i pluralizma te uvažavanjem raznolikosti na kulturnom i društvenom planu, Vlada Republike Hrvatske (u daljem tekstu: Vlada) nastaviti će unaprijeđivati postojeću razinu zaštite prava nacionalnih manjina. Politika zaštite prava nacionalnih manjina provoditi će se u suradnji s predstavnicima nacionalnih manjina i njihovim zastupnicima u Hrvatskom saboru s ciljem jačanja doprinosa nacionalnih manjina razvoju hrvatskog društva.

U skladu s programom Vlade za mandat 2020.-2024. Izrađeni su Operativni programi nacionalnih manjina za razdoblje 220.-2014. kojima se određuju mehanizmi osiguranja zaštite prava nacionalnih manjina te podrške djelovanja njihovih tijela.

U pripremi Operativnih programa nacionalnih manjina za razdoblje 2020.-2024. sudjelovala su nadležna tijela državne uprave , a u njihovu izradu bili su uključeni pripadnici nacionalnih manjina u Hrvatskome saboru sukladno Odluci Vlade, KLASA: 022-03/ 20- 04/ 323, URBROJ: 50301-04/12-20-3 od 3.rujna 2020. godine.

Predsjednik Vlade Republike Hrvatske održavat će mjesečne konzultacije sa zastupnicima nacionalnih manjina u Hrvatskome saboru o provođenju programa Vlade Republike Hrvatske i Operativnih programa nacionalnih manjina za razdoblje 2020.-2024.

2. OPERTIVNI PROGRAM ZA ZAŠTITU I UNAPRJEĐENJE POSTOJEĆE RAZINE PRAVA SVIH NACIONALNIH MANJINA

2.1. Služenje svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi, te u službenoj uporabi.

Aktivnost 2.1.1.

Vlada će u suradnji s predstavnicima nacionalnih manjina, kontinuirano pratiti ostvarivanje prava nacionalnih manjina na služenje svojim jezikom i pismom, u javnoj i službenoj uporabi, štititi stečena prava te će poduzimati mjere iz svoje nadležnosti za dosljednu primjenu navedenih prava u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, te u skladu s odlukama Ustavnog suda Republike Hrvatske koje se odnose na ostvarivanje prava na služenje svojim jezikom i pismom privatno i u javnoj uporabi, te u službenoj uporabi.

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa i uprave

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.1.2.

Vlada će poduprijeti poduzimanje mera radi dosljedne primjene ostvarenja prava propisanih člankom 10. Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u

Republici Hrvatskoj, općinama i gradovima u kojima za to ispunjeni propisani zakonski uvjeti.

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa i uprave i Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.1.3.

Vlada će osigurati sve pretpostavke za priznavanje materinskih jezika koji još nisu priznati u Republici Hrvatskoj.

Nositelj: Ministarstvo vanjskih i europskih poslova i Ministarstvo pravosuđa i uprave

Rok provedbe: IV. kvartal 2021.

2.2. Odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Aktivnost 2.2.1.

Odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina provodit će se uz dosljednu primjenu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i Zakona o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Nositelj: Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.2.2.

Vlada će poduprijeti poduzimanje mjera radi dosljedne primjene ostvarenja prava propisanih člankom 10 o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj u općinama i gradovima u kojima su za to ispunjeni zakonom propisani uvjeti.

Nositelj: Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.2.3.

Vlada će nastaviti unaprjeđivati suradnju s predstavnicima nacionalnih manjina u području obrazovanja na jeziku i pismu za pripadnike nacionalnih manjina če osiguravati sudjelovanje predstavnika nacionalnih manjina u budućim izradama kurikulskih i drugih dokumenata koji se odnose na pripadnike nacionalnih manjina (Model A, B, C)

Nositelj: Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.2.4.

Vlada će osigurati učiteljima, nastavnicima, stručnim suradnicima i suradnicima pomagačima organiziranu stručnu podršku i osmišljene programe usavršavanja za nastavu prema kurikulima za rad u programima na manjinskim jezicima i pismima.

Nositelj: Agencija za odgoj i obrazovanje

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.2.5.

Vlada će osigurati da se u nastavi po modelu A u dijelu društveno- humanističkih predmeta (povijesti, geografije, prirode i društva, glazbenog i likovnog odgoja) izrade standardizirani dodaci kurikuluma do najviše 30% sadržaja posvećenih povijesti i kulturi nacionalne manjine.

Nositelj: Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Rok provedbe: I. kvartal 2022.

Aktivnost 2.2.6.

Vlada će omogućiti sudjelovanje stručnjaka za jezik i pismo nacionalne manjine u stručnim povjerenstvima za udžbenike i materijale u modelima A, B, C koji su pretežno prevedene inačice udžbenika već odobrenih u dominantnom obrazovanju.

Nositelj: Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Rok provedbe: I. kvartal 2022.

Aktivnost 2.2.7.

Vlada Republike Hrvatske će s obzirom na potrebu za posebnim materijalima kojima će se omogućiti izvođenje programa na jeziku i pismu nacionalnih manjina predložiti izmjene propisa čime će se omogućiti 100% financiranje predškolskih programa na manjinskim jezicima i pismima.

Nositelj: Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Rok provedbe: I. kvartal 2022.

Aktivnost 2.2.8.

Vlada će predložiti plan za izradu digitalnih sadržaja za obrazovanje na manjinskim jezicima i pismima na kontinuiranu i organiziranu podršku nastavnicima i/ ili romskim pomagačima i učenicima da se održi njezina kvaliteta i sustavno prilagodi okolnostima rada na daljinu.

Nositelj: Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Rok provedbe: I. kvartal 2021.

Aktivnost 2.2.9.

Vlada će analizirati uvjete za rad predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola s nastavom na jezicima nacionalnih manjina te će sukladno Zakonu o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina i Programu ruralnoga razvoja poduzimati mjere za stvaranje i poboljšanje uvjeta za njihov rad.

Nositelj: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo poljoprivrede

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.2.10.

Vlada će podržati inicijativu da u gradovima i općinama u kojima je službena uporaba jezika i pisma nacionalne manjine manjinski jezik postane nastavni predmet u osnovnim srednjim školama sukladno Zakonu o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina i Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi.

Nositelj: Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.2.11.

Vlada će, uz pronalazak optimalnih rješenja, osigurati dosta sredstva za pripremu, prijevode i tiskanje udžbenika, kao i dopunskih nastavnih sredstava nužnih za školovanje pripadnika nacionalnih manjina.

Nositelj: Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.2.12.

Vlada će u sklopu periodične sustavne analize potreba i dugoročnog planiranja profesionalnog razvoja na individualnoj razini i razini ustanova, provesti analizu uvjeta rada učitelja, nastavnika i stručnih suradnika koji rade u odgojno-obrazovnim ustanovama svih razina na jezicima nacionalnih manjina te unaprjeđivati vrednovanje njihovog rada, imajući u vidu povećanje opsega posla u dvojezičnom administrativno-nastavnom sustavu.

Nositelj: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

Rok provedbe: I. kvartal 2023.

Aktivnost 2.2.13.

Vlada će izraditi analizu obrazovne politike u odnosu na doprinos pripadnika nacionalnih manjina hrvatskoj politici, kulturi, umjetnosti, gospodarstvu, znanosti i društvu općenito s ciljem da u budućoj reformi obrazovnih programa značajna imena pripadnika nacionalnih manjina u hrvatskoj povijesti, kao i datumi i činjenice koje su vezane za njihov doprinos, uključe u kulturnu, obrazovnu i drugu politiku.

Nositelji: Ministarstvo znanosti i obrazovanja i Ministarstvo kulture i medija, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Ured potpredsjednika Vlade Republike Hrvatske

Rok provedbe: II. kvartal 2022.

2.3. Kulturna autonomija održavanjem razvojem i iskazivanjem vlastite kulture te očuvanje i zaštita kulturnih dobara i tradicije pripadnika nacionalnih manjina.

Aktivnost 2.3.1.

Vlada će u programe zaštite i očuvanja kulturnih dobara uključiti i zaštitu i očuvanje kulturnih dobara nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i za tu svrhu osiguravat će potrebna finansijska sredstva, na temelju javnog poziva sukladno Zakonu o financiranju javnih potreba u kulturi.

Nositelj: Ministarstvo kulture i medija

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.3.2.

Vlada će pružiti podršku istraživačkim kulturnim programima te programima međunarodne suradnje i izdavaštva da bi se ostvarile pretpostavke za unaprjeđenje kulturne autonomije udruga i organizacija nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, s posebnim naglaskom na razvijanje dobrih odnosa Republike Hrvatske s maticnim državama pripadnika nacionalnih manjina, a što uključuje i skrb za položaj hrvatske nacionalne manjine u drugim državama.

Nositelji: Ministarstvo kulture i medija u suradnji s Ministarstvom vanjskih i europskih poslova, Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Savjetom za nacionalne manjine

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.3.3.

Vlada će pružati finansijsku potporu za unaprjeđenje uvjeta rada u postojećim objektima koji su u vlasništvu, objekata koje koriste nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj ili objekata koji se mogu graditi ili obnavljati sredstvima pomoći iz maticnih zemalja ili drugih izvora, kao i na stvaranje preduvjeta za ulaganje na objektima koji su sada u vlasništvu države ili jedinca lokalne (regionalne) samouprave, na temelju javnog poziva, sukladno Zakonu o financiranju javnih potreba u kulturi i ruralnom razvoju.

Nositelji: Ministarstvo kulture i medija, Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine i Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.3.4.

U sklopu programa obnove uništenih ili oštećenih spomenika kulture i spomeničke baštine obnavljat će se spomenici značajni za identitet nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, prema usuglašenom prijedlogu sa izabranim predstavnicima nacionalnih manjina, na temelju javnog poziva sukladno Zakonu o financiranju javnih potreba u kulturi.

Nositelj: Ministarstvo kulture i medija

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.3.5.

Vlada će osigurati sredstva za adaptaciju vjerskih objekata nacionalnih manjina koji imaju status spomenika kulture, na temelju javnog poziva, sukladno Zakonu o financiranju javnih potreba u kulturi.

Nositelj: Ministarstvo kulture i medija

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.3.6.

Vlada će finansijski podupirati poboljšanje uvjeta rada udruga i ustanova nacionalnih manjina koje se bave očuvanjem kulturne baštine u Republici

Hrvatskoj u skladu sa Zakonom o financiranju javnih potreba u kulturi i propisima koji reguliraju financijsku potporu ustanovama nacionalnih manjina.

Nositelji: Savjet za nacionalne manjine, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Ministarstvo kulture i medija

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.3.7.

Vlada će pokrenuti mjere iz svoje nadležnosti za upis različitih vidova tradicijske nematerijalne kulture (dijalekata jezika, običaja,plesova,pjesma i drugo) nacionalnih manjina u Registar nematerijalne baštine Republike Hrvatske.

Nositelj: Ministarstvo kulture i medija

Rok provedbe: kontinuirano

2.4. Pristup sredstvima javnog priopćivanja i obavljanje djelatnosti javnog priopćivanja na jeziku nacionalnih manjina.

Aktivnost 2.4.1.

Omogućiti će se osnivanje radija, televizije i ostalih elektroničkih medija za one manjine koje samostalno ili u savezu s drugim manjinskim zajednicama posjeduju ili razvijaju potrebne kapacitete odnosno osnivanje programa na jezicima nacionalnih manjina.

Nositelji: Ministarstvo kulture i medija, Agencija za elektroničke medije

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.4.2.

Vlada će radi aktivnijeg sankcioniranja govora mržnje i diskriminativnog govora u medijima predložiti izmjene zakona, uspostaviti načelo razmjernosti kod sankcioniranja govora mržnje te inicirati da se na javnom servisu uredi postupanje u slučaju govora mržnje ili seksizma.

Nositelj: Ministarstvo kulture i medija

Rok provedbe: I. kvartal 2022.

Aktivnost 2.4.3.

Vlada će predložiti donošenje medijske politike, kojom će se promovirati participacija pripadnika manjinskih zajednica u javnom i društvenom životu. Takva politika treba se temeljiti na promociji uključenosti manjinskih i drugih tema od općeg interesa ne samo u zasebnim manjinskim emisijama.

Nositelji Ministarstvo kulture i medija, Agencija za elektroničke medije

Rok provedbe: IV. kvartal 2021.

Aktivnost 2.4.4.

Vlada će inicirati u pregovorima o sljedećem Ugovoru između Vlade i HRT-a osnivanje redakcije za manjine na HRT-u koja će se sastojati od pripadnika manjina, odnosno novinara koji imaju iskustva u izvještavanju o specifičnim

manjinskim temama.

Nositelj: Ministarstvo kulture i medija

Rok provedbe: I. kvartal 2022.

2.5. Pravo na samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarivanja zajedničkih interesa.

Aktivnost 2.5.1.

Vlada će osigurati neophodna finansijska sredstva Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Savjetu za nacionalne manjine kako bi se omogućila stabilnost rada udruga nacionalnih manjina i pružila mogućnost za unaprijeđenje njihovog rada.

Nositelji: Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Savjet za nacionalne manjine

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.5.2.

Vlada će nastaviti unaprjeđivati zakonodavni okvir koji se odnosi na udruge nacionalnih manjina, kojim će se regulirati organiziranje, status i djelovanje udruga nacionalnih manjina.

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa i uprave

Rok provedbe: III. kvartal 2022.

Aktivnost 2.5.3.

Vlada će izmijeniti i dopuniti odredbu o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge i donijeti Uredbu o financiranju javnih potreba nacionalnih manjina.

Nositelji: Ured za udruge i Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

Rok provedbe: I. kvartal 2021.

2.6. Zastupljenost u predstavničkim tijelima na državnoj i lokalnoj razini te upravnim i pravosudnim tijelima.

Aktivnost 2.6.1.

Sukladno Ustavom zajamčenim pravima nacionalnih manjina, zastupljenost nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru osiguravat će se provođenjem članka 16. i 17. Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor.

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa i uprave

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.6.2.

Vlada će u slučaju promjene izbornog zakonodavstva sa zastupnicima nacionalnih manjina usuglasiti primjenu čl. 15 Ustava Republike Hrvatske u skladu

s odlukama Ustavnog suda.

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa i uprave

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.6.3.

Praćenje zastupljenosti u zapošljavanju u javnim službama te praćenje ostvarivanja prava prednosti i zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u državnim službama te na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, uz prijedlog i primjenu novih mjera s ciljem dosljedne provedbe članka 22.Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa i uprave

Rok provedbe: IV. kvartal 2021.

2.7. Sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina.

Aktivnost 2.7.1.

Vlada će aktivnosti Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali i kroz aktivnosti budućih operativnih programa 2021.-2027. jačati kapacitete vijeća i predstavnika nacionalnih manjina s ciljem unaprjeđenja njihovog rada na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, a u okviru sredstava Europskog socijalnog fonda / Europskog socijalnog fonda plus.

Nositelji: Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina u suradnji s Ministarstvom pravosuđa i uprave i Ministarstvo rada, mirovinskog sustava obitelji i socijalne politike

Rok provedbe: 2021.- 2024.

Aktivnost 2.7.2.

Vlada će zajedno s predstvincima nacionalnih manjina izraditi prijedloge izmjena zakona s ciljem unaprjeđivanja izrade Zakona o Registru vijeća predstavnika nacionalnih manjina u pitanjima njihova statusa, financiranja i uvjeta rada.

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa i uprave

Rok provedbe: III. kvartal 2022.

2.8. Unaprjeđenje razvojnih programa na područjima gdje povjesno žive pripadnici nacionalnih manjina, a koja su demografski, ekonomski ili socijalno oslabljena i značajno ispod prosjeka nacionalne razvijenosti.

Aktivnost 2.8.1.

Vlada će mjeru za razvoj ostvarenja nacionalnih manjina ili su od interesa za pripadnike nacionalnih manjina te mjeru za razvoj područja gdje povjesno žive pripadnici nacionalnih manjina uvrštavati u strateške planske dokumente.

Nositelji: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo poljoprivrede

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.8.2.

Vlada će usvojiti višegodišnji Program financiranja projekata lokalne infrastrukture, ruralnog razvoja, poduzetništva, i obrta na područjima naseljenim pripadnicima nacionalnih manjina u okviru novog Operativnog programa za nacionalne manjine.

Nositelji: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo poljoprivrede

Rok provedbe: II. kvartal 2021.

Aktivnost 2.8.3.

Vlada će raditi na uključivanju i dodjeli sredstava u okviru Integriranog teritorijalnog operativnog programa po NUTS 2 regijama jedinicama lokalne samouprave na potpomognutom području, a koje dijele razvojne potrebe i čine logičnu cjelinu.

Nositelj: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.8.4.

Definiranje posebnih programa kojima će se osigurati povećanje apsorpcijskih kapaciteta svih korisnika (mikro,malah i srednjih poduzeća, OPG-ova, i JLS-ova, javnih ustanova itd.) s područja jedinica lokalnih samouprava (JLS) sa razvojnim posebnostima na kojima povjesno žive pripadnici nacionalnih manjina, i to kroz programe za osiguranje nesmetanog financiranja pripreme i provedbe razvojnih programa i projekata pored zadržavanja minimalnih stopa sufinciranja.

Nositelji: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske , Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo poljoprivrede

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.8.5.

Kroz provođenje Programa ruralnog razvoja u novoj finansijskoj perspektivi osigurati kontinuitete dosadašnjeg pristupa u definiranju kriterija koji će dodatno poticati ulaganja/ projekte koji dolaze iz najnerazvijenijih skupina potpomognutih područja na kojima povjesno žive pripadnici nacionalnih manjina.

Nositelj: Ministarstvo poljoprivrede

Rok provedbe: kontinuirano

2.9. Sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u popisu stanovništva 2021. godine.

Aktivnost 2.9.1.

Vlada će pri izradi provedbenih akata za Popis stanovništva 2021. konzultirati predstavnike nacionalnih manjina, kako bi se osigurali mehanizmi i postupci potrebni za slobodno iskazivanje nacionalnog identiteta, jezika i pisma pri popisu stanovništva. Osigurat će se angažiranje razmjernog broja popisivača pripadnika nacionalne manjine u općinama i gradovima u kojima su pripadnici nacionalne manjine povjesno prisutni. Također obrasci za popis stanovništva bit će dostupni na manjinskim jezicima i pismu.

Nositelj: Državni ured za statistiku

Rok provedbe: IV. kvartal 2021.

Aktivnost 2.9.2.

Vlada će javno (medijski) i programski podržati projekte manjinskih udruga s ciljem osvješćivanja pripadnika nacionalnih manjina o predstojećem Popisu stanovništva i važnosti deklariranja manjinske pripadnosti te će za navedene aktivnosti osigurati potrebna financijska sredstva.

Nositelji: Državni ured za statistiku, Savjet za nacionalne manjine, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

Rok provedbe: I. kvartal 2021.

2.10. Promicanje mira i tolerancije te suzbijanje zločina i mržnje

Aktivnost 2.10.1.

Vlada će provoditi borbu protiv svih oblika nasilja i govora mržnje u društvu te će osnažiti zakonodavni okvir o suzbijanju govora mržnje, posebice prema ranjivim skupinama i nacionalnim manjinama i inzistiranju na procesuiranju onih koji šire govor mržnje i potiču nasilje, temeljem odredbe Kaznenog zakona i Zakona o suzbijanju diskriminacije.

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa i uprave, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

Rok provedbe: I. kvartal 2022.

Aktivnost 2.10.2.

Vlada će provoditi borbu protiv govora mržnje i bilo kojeg oblika nasilja ulažeći u obrazovanje, stručna savjetovanja, javne kampanje i jačanje medijske pismenosti kako bi se preventivno djelovalo na svim područjima društvenog života (mediji, obrazovani sustav, policija i pravosuđe, sport, kultura, obitelj).

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa i uprave, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo kulture i medija, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih

manjina

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.10.3.

Vlada će osuditi, suzbijati i poduzimati potrebne mjere za sankcioniranje svih oblika javnog odobravanja, poricanja ili umanjena genocida (uključujući holokaust i samudaripen), zločina agresije, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina, usmjereno prema manjinskim narodnim u skladu s Okvirnom odlukom Vijeća 2008/913/PUP od 28. studenog 2008. o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima i Kaznenim zakonom.

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa i uprave, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

Rok provedbe: kontinuirano

Aktivnost 2.10.4.

Vlada će poticati potpisivanje međunarodnih dokumenata s matičnim zemljama nacionalnih manjina koje žive u Hrvatskoj, posebno onim državama gdje živi hrvatska nacionalna ili jezična manjina, a tamo gdje ugovori ili sporazumi postoje, dosljedno i u potpunosti primjenjivati njihove odredbe.

Nositelji: Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Rok provedbe: kontinuirano

Izvor: Savjet za nacionalne manjine

Za časopis priredio Zvonko Kostelnik

Prijepis: Vera Pavlović

Kultura i prosvjeta

Култура и просвита

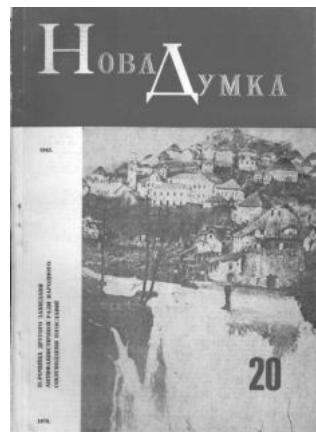
50 РОКИ НОВЕЙ ДУМКИ

Нова думка, часопис дакедишього Союзу Русинох и Українцох РГ, а од 2014. року Союзу Русинох РГ, почал виходзиц пред 50 роками, давного 1971. року.

Перше число друковане на 111 чарно-билих бокох вишло 1971. року, редактор и видаватель бул Владо Костелник, а од сотрудникікох на руским языку обачуєме мена Дюри Латяка, Василя Мудрого, Дюри Лікара, Якима Пушкаша и других. На українским языку прилоги писал паноцец Роман Миз, а ест и прилог на горватским языку автора Душана Дрлячи.

Друге число тиж ма 111 чарно-били боки и вишло 1972. року, медзи сотрудникіками як нове мено можеме визначиц Юрия Шерегия и Володимира Шпака на українским языку.

Уж 1973. року виходза три числа часопису, єдно на 88, друге аж на 152 боках, а треце на 120 бокох. Медзи авторскими менами видзиме Михала Ковача, Романа Лехенкя, проф. др В. Карамазана – Каковського з Румунії, др Миколу Мушинку, Бориса Гралюка, Браны Црленяка, Ивана Дьордевича, Штефана Гудака, др Федора Лабоша, Гавриїла Такача, Михала Рамача и дригих... Треба наглашиц же редактор од початку и надалей Владо Костелник и же ше Нова думка друкovala у друкарнї Руского слова у Руским Керестуре.

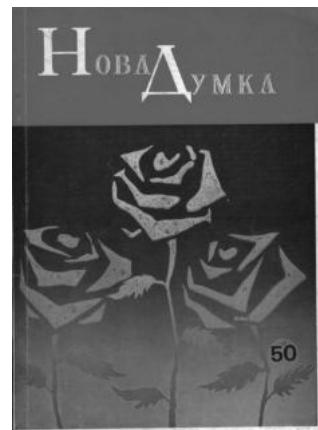
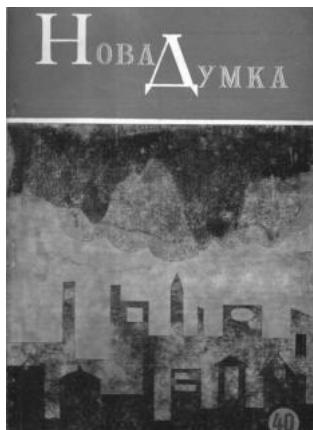
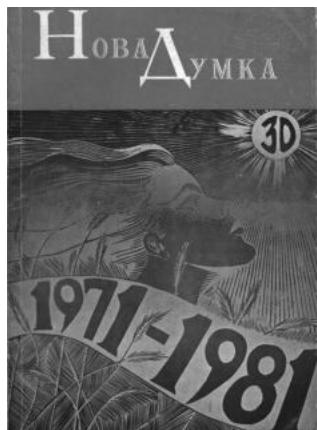
1974. року тиж виходза три числа у чарно-билей техніки у Руским Керестуре. Число 6 ма 140 боки, 7. число аж 160, а осме 136 боки. Од нових менох обачуєме др Павла Магочия, Володимира Бабича, Ольгу Ласка, Романа Лаврива, Ірину Колесар, Данила Гардия, Янка Фейсу и други.

1975. року вишло 9. и 10. число, перше на 120, а друге на 100 бокох. Медзи авторскими менами видзиме и Силва Ерделя, поету з Петровцох, Янка Олєяра, Дюру Варгу, др Свена Густавсона, др Александра Дуличенка, Ганчу Грагай Папандриш, Оленку Планчак и др.

1976. року вишли два числа. Число 11 ма 144 боки, а 12. число ма 160 боки.

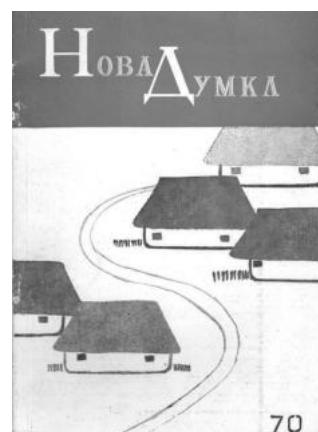
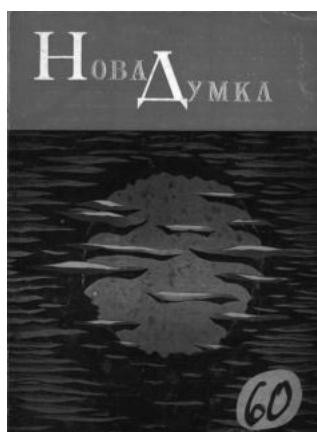
Нови авторски мена хтори читаме Юрэ Франичевич Плочар, др Александер Флакер, Олекса Мишанич, Вілхем Стриян, Ратко Миличич, Владимира Кирда, Олег Коцюба, Яким Лендэр и други.

1977. року виходза 4 числа, 13. число на 144 бокох, 14. на 112, 15. на 104, а 16. на 120 бокох. Редактор и надалей Владо Костелник, друкує ше у чарно-білій техніки у друкарні Руского слова у Руским Керестуре. Обачуєме мена авторах, медзи іншими Теодор Фрицки, Стево Грабатинич, проф. Антун Дорн, Серафина Макаї, др Всеволод Карамазан – Каковський, др Магдалена Ласло – Куцюк,

Михайло Планчак, Роман Варениця, инг. Владимир Крайцар, проф. Юлиян Тамаш, Весна Папуга, Еугеній Е. Кошиш, Яким Рац, Михал Киш – Грицов и други.

1978. року вишли 3 числа. Число 17 на 136 бокох, 18. число на 120 бокох и число 19 на 112 бокох. Окрім споминаних авторах ту и мена Якима Барни, Бориса Мроненка, Агнетки Костелник, Василя Стрехалюка, др Федора Лабоша, др Иви Маргана, Наталиї Барна, Ратка Алекси, Еугена Крамара и други.

1979. року виходза 4 числа – 20, 21, 22 и 23, од хторих перши два маю 120 боки, а 22. число на 84, док 23. число ма 108, а друковані су у чарно-білій техніки у Руским Керстуре. Перши раз находзіме мена авторох Петро Мирецкий, Єфто Шашич, Тетяна Кара Василева, Мілан Неф, Виталий Петровський, Михайло Ляхович, Дьордє Устич, Федор Кросецки, Надія Ляхович и други.

Цеком 1980. року виходза числа 24, 25 и 26, цо заш три числа и то на 112, 108 и 112 бокох. Од авторских прилогох читаме статі Влади Костелника хтори и главни редактор часопису, а попри других у тим року писали и Владимир Бильна, Володимир Нота, Роман Миз, Павло Головчук, Микола Мушинка, мр Янко Сабадош, Роман Лаврив, Дюра Латяк, Ярослав Полянський, Евгений М. Кошиш, Божидар Ковачевич и велї други.

У дзештатим року виходзеня, 1981. року, вишли штири числа Новей думки, то числа 27, 28, 29 и 30. И надалей ше друкуе у друкарні Руске слово у Руским Керестуре у чарно-білій техніки, а формат як од початку так и надалей А4. У дзештатим, ювілейним року друковані су на 112, 119, 107 и аж 132 бокох цо, мушиме припознац, импозантни обсяг бокох, а и авторских прилогох. Од авторских менох нови мена Іван Букатко, Андрій Виторний, Никола Козма, Микола Цап, Славко Бурда, Микола Заstryжни, Марія Маєрова, Ярослав Боровський, Янез Станич, Василь Стрехалюк, Лариса Кисьова, др Іштван Удвари, др Федор Лабош, Любка Фалц, Владімир Гірйовати и велї други. У трицетим числу редактор Владо Костелник друковал и огляднуце на дзешцецрочну видавательну діяльносц Союзу Русинох и Українцох РГ.

Цеком 1982. року вишли 4 числа Новей думки и то за перши три мешаци 31. число на 91 боку, за період април-юній 32. число на 75 бокох, од жуля по септембер 33. число на 60 бокох и од септембра по децембер 34. число на 63 бокох. Цеком 1982. року авторски прилоги дали и Василий Мудри, Милош Вуїчич Биселац, Крунослав Ткалац, Ігор Миз, Василь Михальчук, Евгения Барич, др Олена Рудловчак, Марія Тимко, Сільво Торкар, др Александр Дуличко и други.

1983. рок бул благодордни, друковані аж пейц числа Новей думки, од 35. по 39. число на 96, 66, 79, 76 и 60 бокох. Авторе прилогох углавним уж афірмовані на наших бокох, алє єст и нових авторох як цо Анатолий Сериков, Желько Мудри, Степан Ткачук, Галія Данько, Архип Данилюк и други.

Цеком 1984. року по перши раз вишли 6 числа Новей думки, з чим ше витворело намагне тедишиней, наглашуеме професійней редакції же би Нова думка була двомешачни часопис, а з часом кед би ше могло витвориц и мешачни гласнік Союзу Русинох и Українцох РГ. Були то числа од 40-го по 45. друковані на 54, два раз по 60 и два раз по 64 боки. Окрем стаємних занятых новинарох и професійного редактора, того року написали и др Юрий Бача, Марко Погачник, у рубрики Спознай свою прешлосц Марія Планчак-Мікловщ, Мирослав Бобрик, Михайло Режак и други авторе, а у рубрики Клуб младих

наиходзиме на мена Снежана Чордаш, Наташа Файфрич, Мария Сабадош, Томилсав С. Кетелеш, Гелена Мудри, Богдан Ліський, Томислав Скубан и други. У рубрики На культурных меридианах свою статю обяўює тэди магистра Генка Баричова, а починаю ше обяўйовац и драмски тексты, а медzi иншым виходзи у пердлуженьях драма Юрия А. Шерегия.

1985. року поряднє роби професийна редкция у чиїм составе двоме новинаре, Михайло Ляхович за украінски язик и Гаврийл Такач за руски язик, як и редактор Владо Костелник. Нова думка виходзі як двомещачнік та цеком того року видруковане 46, 47, 48, 49, 50. и 51. число, пейц на 64 боках, а 51. число ма 72 бокі. Того року починаю виходзіц и сатричны огляднуца Панаса Безольнога на украінским языку, цо псевдонім Павла Головчука, а стретаме и мена Ласло Вереш, Юрий Бача, др Ендрэ Тихані, Антін Гралюк итд.

1986. року Нова думка виходзі 6 раз, то числа 52, 53, 54, 55, 56 и 57, од хто-рих штири числа на 64, а два на 68 боках. У остатнім чишиле за тот рок редактор Владо Костелник написал огляднуце на петнцарочне виходзене Новей думки, а од авторских прилогог стретаме тоти мена: др Дубравка Поляк - Макаруха, И. М. Пащенко, Євген Ярош, Савко Загорянски, Богдан Калина и други.

Цеком 1987. року виходза число 58, 59, 60, 61, 62 и 63, а од авторох перши раз стретаме др Олексу Мишанича и Мирона Жироша. Шыцкі числа маю по 64 чарно-били бокі, тексты писаны на руским и украінским языку, дркованы су у Руским Керестуре, а цеком 1988. року виходзва число 64, 65, 66, 57, 68, 69 и 70 под истима условиями, од хто-рих пейц на 64 боках, ўдно на 68 и ўдно на 80 боках. Цеком того року читаме нови авторски мена як цо Божо Вукобраторович, Желька Прданович, Яким Лендер, Єфто Шашич, др Миле Коневич, др Штефан Удвари и други. Обачліве намагане професийней редакціі же би Нова думка постала мешачни часопис.

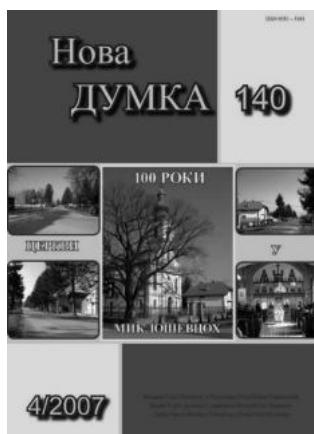
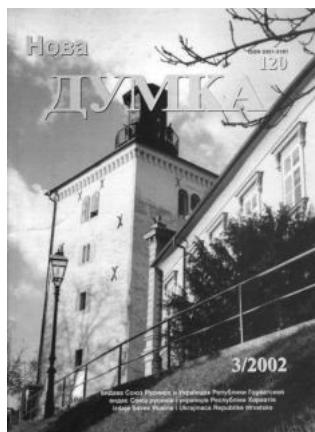
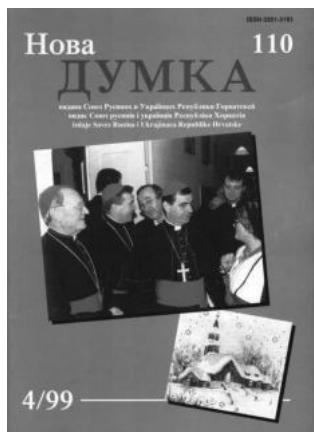
1989. року читаме аж 8 числа Новей думки хтора виходзі у чарно-белей тахніки, друкуе ше и надалей у Руским слове у Руским Керестуре, и кажде число

ма коло 64 боки, то числа 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77 и 78. У тих числах нови авторски мена Станко Гашпарович, Леся Фигель, Іван Терлюк, др Степан Мовчан, Геанадій Радченко, Браслав Карлич, Олександер Ющенко, Юліяна Фурминц, Семен Музичка, Нада Лазич, др Павло Чучак, Лариса Дудаш и други.

1990. року виходзя числа 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85 (всіно 7 числа), вецином на 44 боках и єдно число на 61 боку. Рок пред тим свої прилоги уж писала Блаженка Дудаш, чий мено заш стретаме попри Павла Чучки, Златка Узелца, Томислава Мишира, Михайла Режака и других.

1991. рок започина зоз 86. числом на 64 боках друкованым у Руским Керестуру, а шлідза 87, 88, и 89. число, друкованы су у 1600 прикладнікох, з тим же 89 число мало лем 20 боки.

Зоз тим у цеку воєнних знічтоженьох Вуковару у Отечественей войны Союз Русинох и Українцох РГ напушує свойо зруйноване шедзиско у Вуковаре, даєдни члени редакції преходза до Загребу, а стаємно занятых новинарох и редактора веций не будзе.

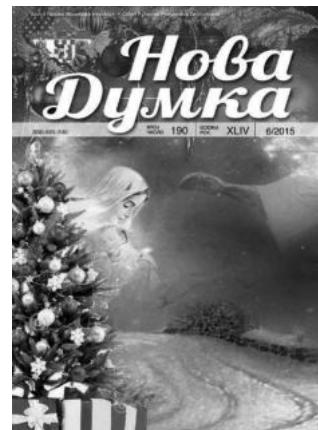
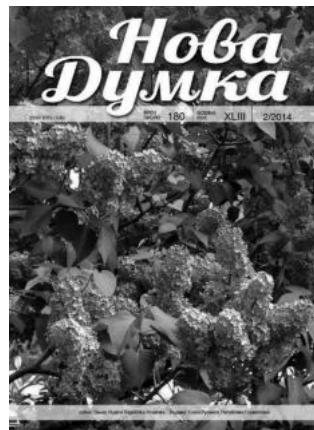
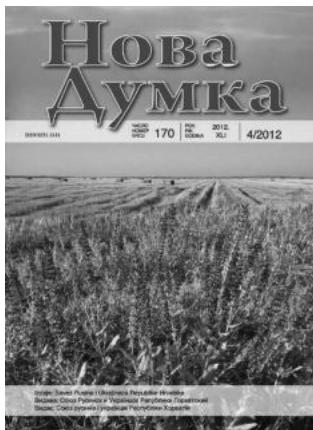
Воєне виданє за 1991. рок приноши и прилог о двадцетей рочніці Новей думки, редакция ще находзи у Загребе на Долцу, редактор постава Гавриїл Такач, а двочисло 90/91 виходзи на 44 чарно-билих бокох у 1000 прикладнікох друкованіх у „Каритасу“ Загреб.

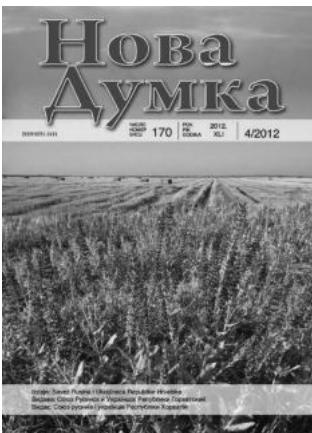
Цеком воєного 1992. року виходза на 58, 69 и 50 бокох три двочисла: 92/93, 94/95 и 96/97, тиж у редакторстве Гавриїла Такача, друковані у друкарні „Зрински“ у Чаковцу, а од авторских menoх читаме мена Наталия Пап, Звонко Барна, о. мнср. Дмитро Стефанюк, Иван Терлюк, Евгений Пащенко, Бранка Приморац, др Юлиян Тамаш, Юлин Бучко, Семен Музичка, як и mr Мирослав Киш, Иван Драч, Мелания Пап и други. Того року редакция ще находзела у Загребе, у Мартичевай улічки на числу 27.

Воєного 1993. року виходзи єдно двочисло 98/99 на 54 бокох у редакторстве Гавриїла Такача друковане у Банеру Загреб, а читаме мена авторох пори редакторского Мирослав Илюк, Стипер Йолич, Мариян Вогринец, Мирон Жирош и други.

1994. року друковане ювилейне 100. число на 96 бокох у чарно-білій техніки у редакторстве воєного редактора Гавриїла Такача. Тото ювилейне число друковане у Загребе и виходзи у 1200 прикладнікох, редакция ще у тот час находзела на адреси Вишневац 11/1 у Загребе. У тим числу свої прилоги обявевали Звонко Панкович, проф. Ивица Сумич, о. Ярослав Лещешин, Дюра Бики, Желько Чакан, Любица Гаргай, Тетяна Ласек и други.

Цеком шлідуюцих трох рокох ушлідзело претаргнuze, так же двочисло 101/102 виходзи 1997. року, а редактор того двочисла Алекса Павлешин. Воно мало 88 боки, а змесцене редакцii находзело ще у Загребе, у Водоводней улічki на числу 15. У загребскай друкарї Tarpa d.o.o друковані 1000 прикладніки. Од нових авторских menoх стретаме Оксану Тимко и паноца Михайла Симуновича.

Конечно, по законченю мирней реинтеграції горватскага Подунавя 1998. року редакция Новей думки врача ше до знічтоженого Вуковару, на адресу Роботніцкаго дома 2, у Вуковаре, а редакторску обовязку на себе пребера Оксана Тимко. Цеком 1998. року друкованы 4 числа, а мали 55, 45, 48, и 56 боки. Були то числа 103, 104, 105, 106. Друкує ше и надалей у Загребе, у друкарні Тарга д.о.о. у тисяч прикладнікох, а формат як и вше А4 у чарно білай-техніки, окрем рамикох часопису. Нови сотрудніцки мена Никола Застижни, Звонко Костелник, Юрай-Хрвоє Бичанич, Раїса Тростинска, др Янко Рамач, Томислав Мишир, Иванка Ясенка Мишкив,

Катарина Тлустенко, Орест Граблюк и други. Обачаюше и прилоги на горватским языку попри уж познаших русских и українских текстох.

Цеком 1999. року редакция Новей думки преходзі на нешкайшу адресу у Вуковаре, до улічки Ради Европи на число 93. Друкованы тиж 4 числа Новей думки под редакторством Оксаны Тимко. У тиражу од 1000 прикладнікох виходза 107, 108, 109. и 110. число на 44, 50, 47 и 48 боках, друкарня у хторей ше друкую находзи ше у Осиеку и слово о друкарні Графика. Од нових авторских менох обачаєме мена Владимир Тимко, Мария Тот, Звонимир Ерделій, Юлиян Рац, Маруся Юристы, В. Крайцар и други.

До нового століття 2000. року Нова думка уходзи зоз штирома числами под редакторским водзеньем мр Оксаны Тимко, друкую ше у осецкей „Графики“ у 1000 прикладнікох (слово о числах 111, 112, 113 и 114), два раз на 44, 48 и 56 боках, а видзиме и авторски мена Юрий Лисенко, Оксана Мартинюк. Попри стаємних сотруднікох Г. Такача, З. Костелника, Павла Головчука, Якима Пушкаша и других снова ше зявлює предвойнови редактор Владо Костелник.

Цеком 2001. року мр Оксана Тимко ушорює ище 115. число на 48 боках, а веџ наступни два числа редакторски формує Гаврил Такач, так же того року виходза лем три числа (115, 116, 117). Два числа друкую Графика Осиек, а 116. число „Липовчевич“ д.о.о. Вуковар. Число боках 48, 50 и 64. За Думку теди пишу и Штефан Гудак, Мижко Гарди и други уж познати сотрудніки.

Редактор Гаврил Такач цеком 2002. року ушорює 4 числа часопису на 55, 51, 49 и 62 боках хтори друкованы у друкарні Липовчевич д.о.о. у Вуковаре. Окрем рамикох у фарби по перши раз обачліви и други прилоги у фарбох, положени до часопису спрам редактороваго вибору.

Цеком 2003. року вишли лем три числа (число 122 и двочисло 122/123 под редакторским водзеньем Гавриїла Такача на 63 и 75 боках друкованы у вуковарскай друкарні Липовчевич д.о.о., од чого у двочислу окрем рамикох находзиме и даєдни боки у фарби спрам редактороваго находzenia. Обачує ше и преширьование прилогах на горватским языку.

2004. рок започина зоз двочислом 125/126 на 88 боках хтори ушорел Гавриїл Такач, а друковане у вуковарской друкарні Липовчевич. Од 127. числа реадктор постава Владимир Тимко, воно ма 55 боки, а тото число друкує друкарня „Паук“ зоз Церни. Так цеком 2004. року вишли 3 числа.

Под редакторским водзеньем Владимира Тимка 2005. року друкованы 5 числа НД (128, 129, 130, 131 и 132), од чого штири на 51 боку, а ўно на 67 боках у друкарні ИБЛ Осиек, Биле Осиек, Богентис Осиек, а окрем рамикох у фарби друкує ше и штредок часопису, цо твори ведно 8 боки у фарбох. Од авторских менох обачуєм Дарию Павлешин, Иванку Слота, Татяну Провчи-Крамер, Данила Гардия, Владимира Дітка, Славка Бурду и други.

Цеком 2006. року виходза 4 числа (133, 134, 134 и 136), редактор Владо Тимко, друкує друкарня Биогентис Осиек, а читаме и авторски мена Владимир Провчи, Иван Семенюк, Марияна Джуджар, Василь Дацешин, Микола Цап и други.

2007. року посцигує ше и предвойнова динамика од 6 числох (137 – 142) рочнє, з чим НД знова постава двомесачнік и то на 36 боках, зоз хторых 8 у фарби, а други чарно-били. Тота динамика остане длugo присутна и Союзовим информованю. Редактор и надалей Владо Тимко, а нови авторски мена Лела Дітко, Желько Гаргай, Микола Чапко, Сергий Бурда, Агнетка Балатинац и други.

2008. року знова виходза 6 числа, од хторых перши 4 ушорює Владо Тимко (143 – 146), док остатні два числа за тот рок ушорює Гавриїл Такач (147 и 148). Нова думка стандардизавана на 36 боках и друкує ше и осецким Биогентису. Попри редактора и други дописователі уж меней-вечей стандардизавані, нет вельо новых менох.

Цеком 2009. року перше число ушорює Гавриїл Такач, а од другого числа за 2009. рок (150. число Новей думки) по нешта главна и одвичательна редакторка постава Вера Павлович. Цеком 2009. року числа друкованы у Биогентису и Осиеку. Того року вишли числа од 149. по 154. Од сотрудніцких менох стретатаме Ксению Лікар, шестри Василиянки, Славицу Дудаш и други.

2010. року стандрадні 6 числа (155 – 160) друкую ше у вуковарской друкарні Сольдо, а за Думку пишу и Данил Перунски, Леся Мудри, Мануела Дудаш, Дюра Лікар, Павло Головчук под псевдонимом Панас Бездольний, Мирон Жирош, Сергей Бурда...

Пре сноване нового здружения Українскай заєднини РГ дзепоєдни українски культурно-уметніцки дружства виходза зоз заєдніцкого Союзу Русинох и Українцох РГ уж цеком 2008. року, а тот тренд ше предлужує и наступных рокох, та

ше и прилоги на українським языку зменшую.

У 2011. року, штетрацетим року Новей думки, вишли числа 161 – 166 друковані у вуковарській друкарні Солдо, а своє прилоги обявили і Давор Лагудза, Томо Лучанович, Лидия Павлович, Таня Гарди, Томислав Рац, Ирена Дюдяр, Мария Тот, Славица Дудаш и други. Думка виходзи у тиражу од 1000 прикладнікох.

У друкарні Солдо у Вуковаре предлужує ше друковане і цеком 2012. року (числа 168 – 172), а исти тренд предлужени і цеком 2013. року, з тоту розлику же прилоги на українським языку уж ридки, та Думка постава руски часопис (числа 173 – 178). Думка ма и надалей 36 боки, од хторих 8 у фарби, а други чарно-били.

Цеком 2014. року Союз Русинох и Українцох РГ меня свою назву до Сюзу Русинох РГ и предлужує зоз порядним друкованьом НД по установленей динамики двомешачніка (числа 179 – 184). Видзиме и авторски мена: Звонимир Грубеня, Илона Грецешин, Желько Лікар, Славица Чорак, о. Владимир Седлак, а окрем на руским пише ше и на горватским языку. Думка ше ище друкує у вуковарській друкарні Солдо у тиражу од 1000 прикладнікох.

2015. рок не приноши ніяки значни пременки на друкарским и редакторским плану. Вишли 6 числа (185 – 191) на 36 бокох, нове авторске мено Ліляна Медеши. 2016. року у друкарні Солодо у Вуковаре друковані 6 числа од тиражу од 800 прикладнікох (192 – 196), а нови авторски мена Андрея Магоч, Блаженка Будимичч, Гелена Тимко, Янко Колбас... 2017. року виходза числа 197 – 202, друкую ше у друкарні Провентус Натура д.о.о. Церна у тиражу од 800 прикладнікох на 36 бокох.

2018. року НД почина виходзиц цала у фарбох на 32 бокох у тиражу од 700 прикладнікох и друкую ше у Церней, у друкарні Провентус Натура д.о.о. Того року вишли числа 203 – 208. Нови авторски мена Лидия Юрак и Гелена Тимко.

У 2019. року вишли числа 209 – 214, шицки на 32 бокох у фарби, друковані у Церни, а прешлого, 2020. року запаметаным по велькай пандемиї вируса корона тиж так друковані 6 порядни числа Новей думки 215 – 220.

У тим 50-им, ювилейним року по тераз вишли два числа НД 221 и 222, а праве ше рихта и треце число за тот рок.

Можеме ше наздавац же ше посцигнута динамика предлужи и у наступних роках на радосц наших читательох хтори Нову думку читаю и онлайн прејг нашого веб боку

<https://www.savezrusina.hr/informiranje/nova-dumka/>.

Вера Павлович

50 РОКИ ВЕНЧИКА

Перше число Венчика вишло у Петровцох 1971. року. На першим боку назначено же то часопис Літературнай секції Основнай школи „Други конгрес КПЮ“ у Вуковаре (Подручна школа Петровци). Фінансійни средства обезпечел колектив Основнай школи, на насловним боку слика школи, а на першим боку розгварка зоз тедишинім директором школи Іваном Бабичом.

Число мало лем чарно-били боки на хторих друковані писані роботи на руским и українским языку школярох зоз Петровцох (Анделки Костелник, Ганчи Дудаш, Ренати Пап, Ксенки Гарди, Сенки Вашаш, Анделки Рагаї, Емилки Планчак, Мирослава Гудака и других), предсавене діло писателя Митра Надя, а редакторка числа и порушователька часопису була водителька Літературнай секції Вира Гудак.

Друге число вишло у Петровцох 1972. року на 12 бокох под редакторским водзеньем Вири Гудак. У нім представени Осиф Костелник, руски писатель зоз походзеньем зоз Петровцох. Як и перше число, и тото двоязичне, друковані школярски роботи на руским и українским языку петровских школярох (Йовгена Монара, Влади Кандрача, Ганчи Капустински, Сильванки Гача, Дмитра Ва-силика, Марчи Югас, Вири Бобрек, Якима Ерделя и других).

Треце число виходзи 1973. року, тиж як часопис Літературнай секції ОШ у редакторстве учительки Вири Гудак. Число мало лем 6 чарно били боки А4 формату, а медзи школярскими менами стретаме Владу Магоча, Любку Рускай, Наду Винтоняк, Генку Бурчак, Бориса Колоду и други.

1974. року виходзи 4. число на 6 бокох у истих обставоних як часопис Літературнай секції ОШ „Други конгрес КПЮ“, Подручней школи Петровци, а друковані роботи Споменки Гарди, Генки Бурчак, Звонка Ерделя, Ярослава Канюха и други. Часопис ушорела Мелания Планчак.

1975. року виходзи 5. число на 6 бокох, ушорела го учителька Мелания Планчак, число и далей виходзи як часопис Літературенай секції у рамикох осно-венай школи. Друковані литературни роботи Любици Медешы, Ясминки Рац, Здени Цирба, Сенки Папуга, Любици Рускай, Натаалки Дуадаш, Влади Бурчака, Бориса Колоди, Оксани Бобрек и других тедишиніх школярох.

1976. року 6. число ушорює Мелания Планчак, число ма 6 чарно-били боки, тексти роботи школярох хтори уча руски або українски язик у Подручненай школи Петровци. У тим числе роботи друковали Яни Мудри, Вирка Пап, Славко Будински, Мижо Чапко, Звонко Ерделя, Оксана Бобрек, Ярослава Пап, Нада Винтоняк и други.

1977. року виходзи 7. число у редакторстве Меланиї Планчак тиж як часопис Літературнай секції на 6 бокох, а школяре чий роботи друковані то Ярослав Медешы, Желько Цирба, Сенка Папуга, Славица Надьордь, Єлка Гаргай, Ярослава Пап, Наталия Бобрек и други.

Гелена Ярий, Звонко Шовш и други.

За 1980. и 1981. рок нет податки у архиви Союзу Русинох РГ, а за 1982. рок вишло 12. число на 6 чарно-билих боках хтори ушорели Мелания Планчак и Симеон Музичка у рамикох Литературней секцii ПШ Петровци, ОШ „Други конгрес КПЮ“, а друкованi роботи Желька Лікара, Ярослава Тота, Слави Бilenьки, Лілї Папуга, Блаженки Иван и других.

За числа од 12. по 14. нет шліду у нашей архиви.

Число 15 виходзи 1991. року у рамикох Союзу Русинох и Українцох РГ, ма 12 чарно-били боки, редактор бул Владо Костелник. У тим числу представене дiло руского писателя Штефана Гудака з нагоди 60 роки живота, а друкованi прилоги Надiї Ляхович зоз Славонскoго Brodu, прилог о 20. рочнiцi Новей думки Влади Костелника и велi шkолярски роботи. Медзи менами находзиме Ану Марию Заставни, Маю Гаргай, Ярославу Derex, Сузану Kiш, Мирку Папуту, Marinu Plišku и других.

Число 13 не мame у архиви.

Двочисло 14./15. виходзи 1994. року у загребской редакциi Новей думки у редакторстве Гавриїла Такача и на його насловним боку на пиху руского єства з РГ у часох Отечественей войны фотография наших дзецеох на Винковских ешеньох 1994. року. Число ма 42 чарно-били боки А4 формату, рамики у фарбох и то перше число хторе увязане як часопис, а не як билтен, цо зоз випатрунком, а не и з функцию бул од свойого початку. У тим числу находзи ше и список дзецеох хтори участовали на Лестней школи у Загребе 1994. року, на хторей бул 91 українски шkоляр и 38

1978. року виходзи 8. число на 6 боках у редакторстве Меланиї Планчак, тиж як часопис Литературней секцii ПШ Петровци, ОШ „Други конгрес КПЮ“, а друкованi роботи Оленки Гаргай, Славици Стефанишин, Ясминки Гарди, Ясминки Чакан, Светлани Рац, Желька Гргая, Славка Васелека и других.

1979. року у редакторстве Меланиї Планчак на 6 чарно-билих боках вишло 9. число Венчику у рамикох Литературней секцii Подручной школи Петровци. Свою литературни твори у 9. числу обявели тедишиi шkоляре Славица Tot, Zvonko Kolbas, Zoran Pap, Vesna Roman, Biserka Mudri, Olgiča Kanjuh,

руски школьніе. Руски язик теди на Летней школи викладали Златица Буила, Оксана Тимко и Евгения Барич. У тим числу прилоги друковали мр Василь Стрехалюк, редактор Гавриїл Такач, мр Мирослав Киш, Мирослава Шевченко, Звонко Костелник, Свген Пестушко, Славко Бурда и велі школьніе.

1995. року виходзи двочисло 16-17. Венчика у Загребе под редакторску панічку Гавриїла Такача. Число ма 44 чарно-били боки и рамики у фарби. На насловним боку наступ танечнікох КУД „Осиф Костелник“ у Марії Бистрици. У числу читаме о Летней школи у Загребе 1995. року на хторей учаськовали 50 руски дзеци, а руски язик викладали учителька Любица Фалц, мр Генка Барич и Оксана Тимко.

1997. року у Загребе виходзи 18. число Венчика у редакторстве Алекси Павлешина. Число мало 34 боки и приноши анализу Летней школи у Загребе 1997. року хтору написал Салвко Бурда, а ту и прилоги Оксани Тимко, Гавриїла Такача, Звонка Костелника, школьніе литературуні прилоги и другие.

1998. року виходзи 20. число Венчика, ма 32 чарно-били боки зоз рамиками у фарби. Редакторка того числа була Оксана Тимко. Прилоги зоз Летней школи и других збуваньох писали Звонко Костелник, Оксана Тимко, Гавриїл Такач, паноцец Володимир Кубинський и други. У тим числу понукнути и нотни запіс зоз текстом писні Зламала ше кормань-деска. На остатнім боку рамикох обявени малюнок Мирели Дудашвей, школьніе осмей класи.

1999. року виходза 22. и 23. число Венчика на 34 боках у редакторстве Оксани Тимко. У 22. числу представени Петровски дзвончик 99., обявена приповедка за дзеци Любици Фалц, духовни прилог о. Любомира Стурка, прилог Невенки Мудри о фаху учительки и числени дзецінски роботи. Представени и руски автор Михал Ковач. У 23. числу представена Летна школа за 1999. рок, а вельке число интересантных прилогог и школьніе писаних роботох и малюнкох украсшую 32 чарно-били боки. На остатнім боку рамикох у фарби друковані малюнок Бориса Мудрого зоз Миклошевцох под назву „Єщен“.

2000. виходза 24. и 25. число на 34 чарно-билих боках, рамики у фарбох. Редакторка була Оксна Тимко. У 23. числу представени збуваня на Петровским дзвончку, а цікаво написані прилог о фаху лесарского инженера, авторки Наталиї Пап. Надлеій представена и Илона Гнатко, школьніе шестей класи, Любка Фалц описла здогадоване на дзецінство под насловом Мочене конопи. Од руских поетох представени Силво Ерделі, на насловним боку дзивчата зоз Петровцох Сабрина Мудри и Мануела Дудаш. У 25. числу на насловним боку Давор Лагудза. У числу Звонко Костелник представел 35. Винковски ёшені на хторих учаськовали и нашо дзеци, на 6. и 7. боку Жана Ерделі писала о своём фаху як малярки, друковані числени литературні роботи школьніе Саши Голика, Олі Богунович, Желька Мудрого як и подбою роботи.

2001. року виходзи 27. число на 36 боках у редакторстве Гавриїла Такача. У числу представени Дні хлеба у ПШ Петровци през прилог Татяни Ласек, вель-

ке число писаних и мальованих школлярских роботох, писні вязані за Крачун, боки о писательох приноша біографій Митра Надя, Агнети Бучко. Ту и звит о отриманей Летнай школи 2001. року, слово диригентки Агнети Тимко и вельо того.

2002. року вишли 28. и 29. число. Редактор бул Гавриїл Такач. 28. число мало 30 боки. У нім представени Гелена Тимко, Андрей Пушкаш. У числу дати звит о Петровским дзвоночку и друге. 29. число мало 34 боки и приноши представяне Летней школи на Хвару.

Того року Горватски Собор приноши одлуку о снованю автономного цела шицких националних меншинох на державним уровню, на основу Уставного закону о националних меншинох под назву Совит за национални меншини РГ, за чийого предсидателя выбрани Александар Толнауер и од теди ше шицки меншински права и финансоване одвиваю прейг Совиту за национални меншини.

2003. року виходзи число 30. у редакторстве Гавриїла Такача на 34 боках. У тим числу Дюро Лікар писал о два и пол вика пребуваня Руснацох на панонской ровніни, представени дзецински бал у Осиеку. О петровским Вечару поезії писал Звонимир Ерделї, а незаобиходни и дзенски роботи. У тим числу ше по перши раз окрем рамикох друкую и 4 боки у фарбох у штредку часописа.

Число 31. виходзи 2003. року на 32 боках, окрем рамикох у фарби и 4 нукашні боки, редактор бул Владо Тимко. У числу друкования приповедка за дзеци Агнети Бучко „Стрибери мотиль“, приповедка Михайла Ковача „Жима у леше“, писні Славки Плишка, Меланії Павлович, представена Летна школа хтора ше теди винімково отримовала и вжиме, а число ма як и вше числени школлярски прилоги.

Од теди виходзене Венчика финансыйно потримує Совит за национални меншини РГ.

2005. виходза числа 32-35, редактор им бул Владо Тимко. Од того року провадзи ше динамика Венчика 4 раз до рока. Перше число виходи у першим квартале

талу рока хтори пада на друге тромешаче школскога рока. Друге число виходи до конца юния, за конец наставнога року, треце по конец септембра, на початку нового школскога рока, а штварте по конец децембра, за конец першого полрочя. Тематика тиж так вязана за одредзену часц рока и збуваня у школи, понеже часопис з найвекшай часци наменены школьнім основней школы, алे и младежи. Стандардизовани и випатрунок часописа. Венчик ма 20 боки А4 формату, насловни боки и перши боки споза ніх у фарби, а тиж так и 4 боку у штредку у фарби, так же часопис ма 12 чарно-били и 8 боки у фарбох. Тота пракса ше затрима длугши час и шицкі погледованя финаносвання Венчика спрам Совету за национални меншини РГ буду базовани на тим формату и тиражу од 600 прикладнікох цеком веций як децени.

У 32. числу медзи иншим друкованы и сказка Ганчи Папандриш Гаргай „Шпак и оса“, писні Меланій Римар, Миколи Коциша и других авторох. На 4 нукашніх боках у фабі представлена Жімска школа у Ораховиці хтора ше одбула 2004. року. На боках Венчика ёст и вельке число друкаваних писаних школьніх работох як малюнкох.

33. число приноши поэзию Любки Сегеди Фалц, Серафіни Макаї, Мирона Будинского, Миколи М. Коциша, дожице Дуная Любомира Медеша, приказ Петровского дзвончка 2005., цыкави текст Дюри Лікара о старых обычайох и числени школьніх літературни и подобово роботи.

У 34. числу представлена Летна школа Руснацох и Ораховици, приноши прилоги зоз манифестациі Миклошевци 2005. на хторей поряднє участвує и танечни подросток наших КУД-ох, а ту и забвни боки зоз пиркох наших школьніх, як цо осем напрями, крижальки, вици, рубрика Чи сце знали, писани и мальковани школьніх роботи.

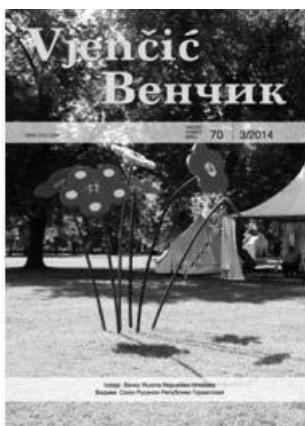
35. число вишло концом календарскаго 2005. рока и у нім представлени творы Василя Мудрого з нагоды 75 роки народзеня. Число приноши и вистки зоз 4. Смотри дзецинскей творчосци у Салвонским Бродзе хтора ше отримала 12. новембра 2005. року, а ту и числени тексты вязаны за вельке християнске швёто – Крачун.

2006. року выдходзя 36., 37., 38. и 39. число. Редактор Владо Тимко, лекторе за руски язык Мария Хома, за горватски язык Гелена Тимко, а за украінски язык Оксана Мартинюк. Члени редакцій попрі редактара були Мария Хома, Оксана Мартинюк и Дария Павлешен, у Совету редакцій були Павло Головчук, Дария Павлешен, Данил Гарди и редактар Владо Тимко. Числа мали по 20 боки и друкувало ше 600 прикладнікі. Интересантны выбор насловных и остатніх боках у тих числах. Так число 36 на остатнім боку ма фотографію дзецинскаго кола

зоз Дезецинскаго балу у Петровцах, число 37 зоз насловним боком украшую слика зоз 33. Петровскаго дзвончка на хторей школьнага ПШ Петровцы хтори уча руски язик з элементамі культуры, а на остатнім боку фольклорны подросток КУД „Андрый Пелих“ зоз Шумечы.

На насловным боку школьнага зоз Канижи хтори был на Летней школы у Ораховиці з тэдышнім председателем РГ Степанам Месичом, а на остатнім боку заєдніцкага фотографія учашнікох Летней школы зоз Председателем РГ и другімі госьцамі, а 39. число на остатнім боку приноши фотографію подростку КПТ „Тарас Шевченко“ зоз Канижи. У тих числах Мария Хома почина пісац за рубрику Сатри руски бависка, друкавана и поэзія Агнеткі Балатінац, представена творчосці Штефана Гудака з нагоды 75 років жыцьтва, Мітры Надіі з нагоды 110 років од народжэння, Осіфа Костелніка з нагоды 70 років од яго шмерцы, Сілва Ерделя з нагоды 20 років од яго шмерцы. Подрозумяю ше и вельке число школьнікіх работах у рубрикі Школьне сотруднікі. Редактор был Владо Тымко.

2007. року вишли числа 40- 43 под редакторством Влады Тымка, каждзе на 20 боках у тиражу од 600 прикладнікох и у А4 формату. На остатнім боку рамкох у числе 40. фотографія подростку КУД „Осіф Костелник“ на балу у Вуковаре 2007. року, у 41. числе на насловным боку подросток КУД Русинох Осіек на Петровскім дзвону, а на остатнім подросток КУД „Якім Говля“ зоз Міклошевцах. У 42. числе, хторе вишло як треце за 2007. рок, на насловным боку Розвага школьнага на Летней школы, а на остатнім боку танечнікі КУД „Осіф Костелник“ на Петровскім дзвончку. Число 43 на насловным боку при-

ноши фотографію дзяцох зоз Святим Міколайом у грекокатоліцкай церкви Христа Царя у Вуковаре, а на остатнім боку заєдніцкага фотографію учашнікох 6. Стретнуга дзецинскай творчосці у Славонскім Бродзе. Цеком 2007. року школьнага представены творы Любкі Сегеди Фалц з нагоды 75 років народжэння, Влады Костелніка, Меланії Павловіч і Агнеткі Бучко Папгаргай, а приповед-

ку за дзеци друковал и Штефан Гудак, Мария Хома як и школяре сотрудніки.

2008. року вишли числа 44-47. У редакторстве Влади Тимка вишли перши 3 числа за 2008. рок, а 47. число Венчика ушорел Гавриїл Такач. У тих числах представени твори Йозафата Колбаса, Агнетки Костелник Балатинац, Весни Папуга Берц и Любици Гаргай. Окрем спомнутих авторох читаме и приповедку Штафана Гудака „Дзива дзивка“, о старых руских бавискох зоз записох Марії Хомовей, писні Владимира Дітка, о перших старих спортских бавискох „Рутеніяди“, Летней школы у Селцу, наступох наймладших на культурных манифестаций и велі добри школярски твори.

2009. року виходза число 48- 51 у виданю Союзу Русинох и Українцох РГ. Редакторка од теди постава Вера Павлович. Лектorka за руски язык того року була Мария Хома, лектorka за українски язык Надія Саджак, лектorka за горватски язык Вера Павлович. Члени редакції окрем редакторки поставаю Агнетка Балатинац и Любица Гаргай, а члени Совету Венчика Павло Головчук, др сц. Оксана Тимко Дітко, Оксана Мартинюк и Дюра Бики. Того року школяром представени твори Михала Ковача з нагоди 100 роки од народzenia, твори Меланії Римар, Ирини Гарди Ковачевич и Серафини Макаї.

Порядні сотрудніки за духовни боки поставю шестри Василиянки. Медзи порядніма сотрудниками медзи уж познатима и Ксения Лікар, Владимир Дітко, Агнетка Балатинац, Любница Гаргай и други, як и школярски прилоги.

У остатнім числу за 2009. рок представени Богдан Ерделі, тедишній школяр осмей класи ОШ хтори мал моцну прихильносць гу уметніцкай фотографії.

На насловним боку 48. числа вистава подобовых работах школярох у ПШ Петровци, а на остатнім боку школярски Фашенги у Миклошевцох. У 49. числу на остатнім боку Премиера представи „Кандур Жика и Мика у гледаню хропомитикса“ у виводзеню подростку КУД-а „Осиф Костелник“ Вуковар, а число 50 на остатнім боку приноши Фолклорну группу оформлену од учашнікох Летней школы 2009. року. У 51. числу на остатнім боку вишла удатна фотография школяра Богдана Ерделя под назыву Україна.

2010. року вишли числа 52, 53, 54 и 55 як и по теди на А4 формату зоз 8 боками у фарби, а медзи новима сотрудникіцкима менами находи ше и Леся Мудри хтора постава нова лектorka за українски язык. Друковані выбраны твори Миколи Скубана, Василя Мудрого з нагоди 80 роки живота, Силва Ерделя и Миколи М. Коциша.

Представени успишны школяр Игор Дудаш зоз Риєки, хтори теди як школяр природословній гімназії был барз зацікевени за фізику, Мария Магоч хто-ра як вуковарска гімназіялка була даскељо мешаці у штредній школи у Новогрежской и Ивона Гнатко, вуковрска спортисткіня. Того року Маріяна Джуджар писала о отриманей удатній 3. Рутеніяди.

2011. року виходза числа 56-59. Вибранны твори Штефана Гудака, Йоакіма Пушкаша, Дюри Папгаргая, Агнети Бучко Папгаргай.

Як нови сотрудникі юношескої школи зявлюють ше Звонко Костелник, Ірена Дюдяр, Лела Дітко, Мануела Дудаш, паноцець Владимир Седлак, Яким Пушкаш, Томо Лучанович и чиселни школяре.

У 59. числу представлена талантована шахисткиня, кадетска и юніорска шампіонка РГ у шаху Тамара Лікар, хтора теди була у седмей класи ОШ.

Остатні боки рамикох того року приносили фотографії школох РГ у хторох ше вивчав руски язик.

2012. року виходзя 60., 61., 62. и 63. число. Того року школяром представлена творы поетеси Агнетки Костелник Балатинац з нагоды пейдзешатого року жыцця, Мелания Павлович за нагоды 10 роки од шмерци и 80 роки од народzenia, Любіца Сегеди Фалц з нагоды 80 роки жыцця и Янко Фейса.

У першым числу за 2012. року вишло и прилог о успишнай драмскай дзялносці дзецинскай групи у вуковарскім КУД „Осіф Костелник“ хтори порыхтали дзецинску представу „Жика и Міка у гляданю хркимитиса“ у рэжый Вери Павлович. Медзі сотрудникікама менамі як цо Ксения Лікар, Яким Пушкаш, Агнетка Балатинац, Любіца Гаргай стрэтаме и Олгіцу Мудры.

У 63. числу представлена Кристиян Медеші, теди школяр шестей класи осноўнай школы, хтори участвовал на подобовим конкурсе и теди завжал значне месца. Истога року порушана и дзецинска культурна манифестация Перши аплауз у Вуковаре, у организацыі КУД „Осіф Костелник“.

Автор остатніго боку за 60. число Богдан Ерделі зоз фотографію „ЯР“.

2013. року друкованы числа 64-67 на 20 боках А4 формату, од чого 8 боки були у фарбох.

У редкций пришло до пременкох, члени редакций того року попри редакторкі Вери Павлович були Агнетка Балатинац, Ксения Лікар и Даниел Вашаш, а у Совету Венчика були Марияна Джуджар, др сц. Оксана Тимко Дітко, Златко Гірйовати, Яким Ерделі и редакторка.

За преучоване рускай дзецинскай літературы того року школяром представлена творы Якіма Олесяра, Осіфа Костелника и Ганчи Папандриш Гаргай.

Од новых сотрудніцких менох до Венчика ше уключоює млада учителька рускага язіка мр Илона Гречешин, а за духовну рубрику почина писаць петровски парох, паноцець Владимир Седлак, хтори од теди постава порядни сотрудникі Венчика.

На остатнім боку 64. Венчика друкованы малюнак „Пліва чайка попод хмары“ Кристияна Медеша, школяра 7. класи ОШ Антуна Бауера Вуковар, а тиж так и у 67. числу друкованы його малюнак „Жімска идила у дакедышнім рускім валале“. На остатнім боку 65. Венчика друкованы малюнак Милицы Мишленович „Перша любов“, школяркі ОШ Чаковци, ПШ Миклошевци. На останнім боку 66. числа друкованы малюнак Иваны Бики „Єшень“, школяркі ОШ Антун Бауэр з Вуковару.

2014. року друкованы числа 68- 71 Венчика. Пре виход українских КУД зоз

Союзу и пременоване Союзу Русинох и Українцох РГ до Союзу Русинох РГ, Венчик престава буц троязични часопис (руско-українско-горватски) и постара-ва першенствено руски часопис за дзеци зоз даедним прилогом на горватским языку.

Лекторка за руски язык остава Мария Хома Вулич, а лекторка за горватски язык постава Андрея Магоч и на тим месце су и нешкa.

За школярох выбраны творы Еугениј Врабец, народней поетеси Мелани Вашаш, Ирины Гарди Ковачевич и Михайла Ковача.

Попри численых цикавых авторских прилогох можеме читац велі школярски творы и оправатац їх подобово роботи настали на годзинох руского языка и на Летней школи 2014. року.

2015. року вишли числа 72-75 Венчика. Од выбраних писательох за дзеци того року представена Серафина Макаї, Мелания Пап, Звонимир Барна и знова Силво Ерделї.

Писало ше о Фашенгох, Манифестациї Цифровани вайца у фарбох городу у Осиеку, Петровским дзвончку, Рутенияди, Летней школи, розписовани конкурси за найкрасшу школярску писню, друкованы забавни боки. Порядни сотруднікі учительки Илона Гречешин, Ксения Лікар и Леся Мудри, Любница Гаргай, о. Владимир Седлак, Мануела Дудаш и други. Того року конечно зажила и настава руского языка зоз элементами культуры у Вуковаре.

2016. року вишли числа 76-79. Цеком 2016. року выбраны авторе зоз рускима творами за дзеци – Штефан Гудак, Любница Сегеди Фалц, Митро Надь и Василь Мудри.

Автентични прилоги вязаны за Вельку ноц прибераю боки 76. числа, аж ше и на остатнім боку рамикох находзи заяц зоз слами на осецекей площи. У 77. числу могли зме читац о стретнуцу Японца Канаме Окана хтори учи руски язык зоз нашима школярами у Петровцох и Старых Янковцох, прекладало ше зоз горватского на руски язык и друге.

2017. рок приноши значни пременки у випатрунку Венчика. Того року вишли 80., 81., 82, и 83. число по перши раз цалком у фарби одкеди Венчик виходзи и то на 32 боках у кус меншим формату – Б5 у односеню на скорейши випатрутнок. Жадане редакций было Венчик прибліжиц сучасним часописом за дзеци и тот тренд затримани по нешке.

2018. року друкованы числа 84-87. Од писательох представени поетеси Любница Гаргай, Мелания Римар, поет Микола М. Кошиш и Микола Скубан.

Нови сотрудник Мирослав Парошкай, чийо предклади за боки Зробце сами на руски прекладала редакторка. Окреме цикави прилог о учащікох Летней школи зоз Осиеку – Свенови Вукелич и Лари Артукович хтори достали златну медалью за сучасни танцы на Медзинародним змаганю у Грачаницы у БиГ, конкретно за танец рокенрол. Ту и 11. Рутенияди. Насловни боки и остатні боки рамикох красни и прилагодзени дзецинскому смаку, а не треба наглашовац же

числа полни красних малюнкох и писаних роботох наших школярох.

2019. року вишли числа 88, 89, 90 и 91, а од того року починаме зоз преклальнем рускей поезії на горватски язык. Так цеком 2019. року преложени писні Янка Фейси, паралельно зоз його рускима творами, Мироня Колошняя, Михайла Ковача и Якима Олеяра.

Друкованы и даёдны прилоги на горватским языку, друкованы ноты и тексты даёдных писньох за дзеци, зоз руского на горватски проложена „Жимска сказка“ Серафини Макаї и велью другого.

2020. виходза числа 92, 93, 94 и 95. Першое число за тот рок полне збуваньох у наших школах и местах, а вец наступа онлайн настава и прилоги прилагодзены такому способу работы. Прекладана поэзия Серафини Макаї, Янка Раца и Владимира Првочия.

Нова стаємна сотрудніця постава Ивана Бики хтора водзи рубрику Весела азбука.

Того 2021. року по тераз з друку вишли 96., 97, и 98. число Венчика, чийе насловны боки малює Ивана Бики хтора и надалей посила прилоги зоз рижними подобовыми темами.

Венчики маю 32 боки у фарби, рижнородного су змисту и предлужує ше их друковане, гледаю ше и нови, млади сотрудніки, ослушує ше глас читательюх и предлужує ше развиване рускей свідомосци при наших наймладших. Потераз представени Мирон Будински, Гавріл Костельник и руски народни писні.

Векшину число можеце опатриц на интернетским боку
<https://www.savezrusina.hr/informiranje/vjencic/>.

Вера Павлович

КУД „ЯКИМ ГАРДИ“ ПЕТРОВЦІ ЗОЗ БАРЗ ДОБРИМА УСПИХАМИ И У ПАНДЕМИЇ

Уж под сам конец рока, 28. децембра 1950. року, основане Културно-просвітнє дружтво „Яким Гарди“ Петровци. У Задружним доме отримана сновательна схадзка нового културно-просвітнога дружтва на хторей присутствую 180 души.

Звит о потреби снованя дружтва поднесла учителька Бесерминьова, котрыя прилапени и Дружтву дате меню Якіма Гардія, любителя културно-просвітній и уметніцкай роботы, погинутого борца антифашистичнай борбі.

Отверане дзецинскай заградки

Дзень Руснакох РГ

Маялос 2021

Літературни вечар на 48. Петровским дзвону

Од теди Дружтво ношитель културнай, уметніцкай и просвітнай роботы, а спочатку и спортскай, док не основане спортске дружтво „Гвізда“, котре ше оддзелело ад дружтва и робило по 1991. рок.

КУД „Яким Гарди“ у цеком 71 рока витворило велічезны успіхи и результаты у пеставанню и промовованню рускай культуры у шыцких своіх обласцох.

Рубанс майского древа опрез огньогасцох

Петровски дзвон

Културна робота петровскаго Културно-уметніцкаго дружства „Яким Гарди“ тирва цали рок, од 1. 1. по 31. 12., а и того року, гоч и у пандемиї, була наисце барз богата за таки обставини. Треба призначиц же КУД „Яким Гарди“ зоз свёма секциями у тим року витворел 21 наступ на рижних манифестацийох у жеми и иножемстве. Заслужели же бизме их начишли:ли:

- 28. 3. – Отверане дзецинской заградки – Петровци
- 22. 5. – Дзень Руснацох у Рэспублики Горватскай – Вуковар
- 05. 6 – Обичаі нашаго народу – Маялос – Петровци
- 06. 6.– Рубане майскаго древа ДВД – Петровци
- 18. 6.– Літературны вечар – „Петровски дзвон“ – Петровци
- 19. 6. – Петровски дзвон – „Петровски дзвон“ – Петровци
- 26. 6. – Ружа за Лелу – Осиек
- 28. 8. – Най ше не забудзе – Дюрдьов – Войводина
- 29. 8. – Миклошевци 2021 – Миклошевци
- 10. 9 – Дзень мацеринскаго языка – Риєка
- 11. 9. – 50. рочніца Новей думки – Риєка
- 12. 9. – 10. рочніца Дня Руснацох у РГ
- 14. 9. – Фолклорни вечари – Вінковцы
- 19. 9. – Святочны дефиле Вінковскіх ёшеньох – Вінковцы
- 25. 9. – Кед Голубица лёцела – Петровци
- 26. 9. – Дзень національных меншинох Вуковарско-срімскай жупанії – Вуковар
- 01. 10. – Означаване дня здогадованя на жертви у Петровцох – Петровци
- 23. 10. – Перши аплауз – Вуковар
- 06. 11. – 50. рочніца Новей думки – Загреб
- 13. 11. – Обичаі нашаго народу – Райово Село
- 11. 12. – Крачун у Загребе – Загреб

Фолклорна секция робела на организацыйним плану у зазберованю потераш-ніх и новых членох. На плану образовней часци робела на повторйованю потерашніого репертоару, як и триманю и справованю на сцени.

Най ше не забудзе, Дюрдьов

Ружа за Лелу, Осиек

Миклошевци 2021

Руски народни танци, Риска

Дзень мацеринскага языка, Риска

Фолклорни вечари, Винковци

Святочни дефиле на Винковских сшеньох

Кед голубица ләцелә, Петровци

Руски народни єдла и лакотки на Дню националних меншинох ВСЖ, Вуковар

30. роцінца страданя Петровчаньох у Отечественей вайни

Перши аплауз, Вуковар

Мартин и Каролина Седлак на Першим аплаузу, Вуковар

Руски танцы на дзецинскай манифестації, Вуковар

Танечна секция КУД „Яким Гарди“ у Загребе 2021

Обичаї нашого народу Райово Село

Фолклорна секция у Райовим Селу

Драмска секция чишлї 10 членох на чоле зоз режисером Томиславом Рацо-
вим, а рихта ше драмски фалат „Совершени супруг“.

Хлопска шпивацка група на чоле зоз Томиславом Дудашовим задовольна зоз
роботу, насампредз же є и заслужна за найвецей наступи у тим року.

КУД „Яким Гарди“ у своєй обсяжнай роботи облапя и роботу читальні хтора
од 1999. року набавела 1400 нови кнїжки и учленела 75 новых членох.

Читальня разполага зоз кнїжковим фондом од 2 750 наслови лебо 11 400 кн-
їжково единики, та 29 авдіо и видео записи.

Тоти числа змистую на горватским язику; 2 240 кнїжково единики зоз 2 220
насловами, та 1888 кнїжково единики дзецинских кнїжкох зоз 60 насловами .

На руским язику: читальня ма 100 кнїжково единики зоз 58 насловами, та 240
дзецински кнїжки зоз 31 насловом.

Треба наглашиц же КУД „Яким Гарди“, односно його члени, попри шицкого
начишленого кажди рок прирхтую централну манифестацию культуры Русна-
цох Горватской „Петровски дзвон“, а помагаю и у прирхтованю виставох Ет-
нографскай збирки и других програмох значних за нашу культуру и просвіту.

ВИНЧУЄМЕ!

Звонко Костелник, проф.

Зоз роботи КУД „Яким Говля“ Миклошевци

ВИВОЛЮОЦІ 2021. РОК ЗА КУЛТУРНИ АМАТЕРИЗЕМ

Як и прешли 2020. рок, і tot бул виволующи за културни аматеризем, та так и за членох Културно-уметніцкого дружтва „Яким Говля“ Миклошевци. Робело ше у рамикох можлівосцюх, кед условия дошлебодзели. Отримовало ше проби, ишло ше на наступи и витворело ше квалитетни програмы. У Дружтве и надалей найактивнейша Женска шпивацка група, потым рецитаторска секция, од того року знова почали робиц старша танечна и дзецинска група, а була активна и секция за чуване традицій.

Женска шпивацка група. Од часу свойого снованя 2008. року Женска шпивацка група твори його найактивнейшу часц Дружтва, та тей секції и припада найвекше число наступох цеком року. За тринац роки існованя на репертоару миклошевских шпивачкох назберало ше вельмо шпиванки, та кед ше концом прешлого рока указала нагода за зніманне музичного албума, Миклошевчан-

Валянс майскага дрэвка, Илок

Вельконочная работня

Вельконочны писанки

Веселое бависко Шаркань, Вуковар

Вистава малюнкох В. Провчия, Миклошевци

Владимир Мишленович направел череги за дарунок учашнікам манифестацій

Горніцки танець, Церич

Дзень Русинох и Українцох ПГЖ, Матулії

Дзень Руснацох у РГ, Вуковар

Дует Паула Поточки и Любов Колессар, Петровци

Квартет Любов Колессар, Леся Мудри, Андриян Чордаш, Нада Батакович

И дзвінчата маю ружички

Женска шпивацка група у Церичу

Красна маладосць

ки ше того дзечнс прилапели. Под руководством Ани Бучковой у музичным студио Желька Николина у Осиєку зняты дзешец шпиванки котры вошли до албума под назыву „Ей, як себе зашшивам“. Знімане було закончене у януару 2021. року, а ширшай явносци музични албум бул представени 27. августа на миклошевскай манифестації.

Початком рока отримоване пробох и наступох нє було можліве, та ше з работу активнейше почало аж у другим полрочю. Фахова руководителька групи була Агнета Тимко Мудри, хтора и водзела групу од початку ёй снованя по 2010. рок, и остатнї три роки. Ёй дзекуюци група осталася на громадки, а придружили ше и нови члени. Од октября того року руководзене шпивацкей групи знова пребера Ана Бучкова, котра була музична водителька од 2011. по 2015. рок, кед одходзи на школоване, на Музичну академию у Пули.

У активу женскай шпивацкай групи того року ше нашло тринац наступі на рижних культурных програмах у Горватской и Войводини, а то:

- 22. 5. – Дзень Руснацох у РГ, Вуковар
- 6. 6. – Валянс майскага дрэвка, Илок
- 18. 6. – Музично-литературны вечар „Петровски дзвон“, Петровцы
- 19. 6. – Цэнтральная манифестация Руснацох „Петровски дзвон“, Петровцы
- 25. 6. – Фестываль шветовай музыки „Порто этно“, Риека
- 26. 6. – Дні культуры Руснацох и Українцах Приморско-горанской жупаниі, Матулі
- 13. 8. – „Червена ружа“, Руски Керестур
- 21. 8. – „Най ше не забудзе“, Дюрдьов
- 27. 8. – Музично-литературны вечар „Нашо щешліви тринац рокі“, промоция музичнага албума „Ей, як себе зашпивам“, Миклошевци
- 28. 8. – Культурная манифестация „Миклошевци 2021“, Миклошевци
- 4. 9. – Манифестация мадярскай культуры „Чак“, Чаковцы
- 25. 9. – „Кед голубица лецела“, Петровцы
- 9. 10. – Рочны концерт КУД „Славко Мадэр“, Церич

Креативна работня

Любов Колессар

Музичны албум „Ей, як себе зашпивам“

Миклошевски говлячата з водітелькамі

Младши шпиваче

Нада Батакович

Най ше не забудзе, Дюрдьов

Наступ у Чаковцох

Петровски дзвон

Подзековане найстаршай шпивачки
Любици Гринчар

52

У роботней акції велько помагали млади

Дзецинска фолклорна група. Нажаль, подросткова танечна група ані того року не робела, а штири наступи назначели млади шпиваче Іва Чордаш, Николина Бучко, Анастасия Николич и Владимир Мишленович. Окреме радує же початком школского рока зоз роботу почала наймладша фолклорна група „Говлячата“, котра 26. октября наступела на дзецинскай манифестації „Перши аплауз“ у Вуковаре.

Рецитаторска секция. Миклошевски рецитаторе на поволанку Агнетки Балатинац, Представительки рускей национальней меншини Осещко-бараньскай жупаниї, 22. юния участвовали у проекту „Читайме по руски“. З тей нағоди нащивели Осиек и на рижних локацийх читали вирички з ділох наших писательох. Видеознімки читаня могло ще опатриц на Фейсбуку, на боку rusini.hr.

Потим ше миклошевски рецитаторе представели на музично-литературним вечару у Миклошевцах, и то старши. Попри уж стаємних и публики познатих водительох Анамарії Мудри и Матея Мудри, публика була приемно несподзівана зоз наступом Нади Батакович, Любови Колесар и Санели Поточки.

Портретно, Риєка

Преславени 13 роки Женскай шпивацкай групи

Червена ружа, Руски Керестур

Старша танечна група. После вецејорчнай прерви знова з роботу почала старша танечна група котра мала три наступи. Миклошевчаньем ше удало поз-берац штредньошколцох з подручча нашей општини, хтори уж даскелью роки ходза до Летней школи. И гоч не шицки од ніх Руснаци, дзечнє учели о рускей культуры и традиций, та и прилапели поволанку до Дружтва. Под руководством Виолети Гирйовати по тераз вивежбани два хореографії, а перши наступ им бул на миклошевскай манифестації.

Секция за чуване традиций. Понеже початком рока не було можліве активне отримоване пробох, миклошевчанки нашли нагоду и можлівосц за дружене през роботу секций за чуване традиций. Пред Вельку ноцу була отримана роботня писаня писанкох з воском. Початком мая були отримани два роботні на котрих ше вирабляли ружички зоз платна, котри ше похасновали за пацерки и венчики як часц костимох за наступ. Пред манифестацію були направени декорациі за бину, отримана акция ушорйованя дружтвених просторийох, по валале ше зазберовало вишивані и ткани партки за малу виставу парткох. Окреме мушиме спомнуц же ше секция каждого року остара и за дарунки учашніком миклошевскай манифестації. И того року бул порихтани пакецик „Миклошевских покерайох“, а за колачики ше постараў Владимир Мишленович, хтори зоз свою бабу Душанку упекол череги и пуслечки. Рок заключени зоз крачунску роботню адVENTских венчикох.

За конец можеме ище спомнуц же у маю того року отворени нови Дом культуры у Миклошевцох, цо оможлівало отримоване пробох и програмох у красним и адекватним просторе. Нажаль, нови будинок не ма бину, цо зменшує квалитету наступох, та у планох миклошевских аматерох апликовац на европски проекти котри би им оможлівали куповане монтажней бини.

Як видзиме, миклошевске Дружтво и попри нёвигодных условийох остава активне дзекуюци закладаню гарсточки аматерох котри робя на чуваню и промоцій рускей шпиванки, танцу, язика и культуры.

Леся Мудри

Зоз роботи КУД „Осиф Костелник“ Вуковар

ПЛАНУС ШЕ И ПАТРИ НАПРЕДОК

Уж роками кожного року перша культурна робота у КУД „Осиф Костелник“ Вуковар започинала у януару після крачунських і новорочніх швєтох, а робело ще о приихтованю за отримаванє традиційного булу або Вечару Русинох го- роду Вуковару. Нажаль, того року не було так. Пре корона кризу того року бал не отримани.

Тогорочна перша активносць на сцени культурного аматризма була у маю зоз наступом на Дню Руснацох Республіки Горватській у Вуковаре, дзе Дружтво представели двойо поетове, Любица Гаргай хтора рецитовала стихи Штефана Гудака і Звонімир Барна хори рецитовал своё стихи, а Давид Мрдянов од- грал соло на флаути.

Пошвидко після того, у юнію записані аж три наступи у Петровцох. Перше на „Маялосу“, валаю майского древа, дзе наступел наш народни оркестер.

Вуковарски гудаци у Осиеку на манифестації Ружа за Лелу

Вуковарски гудаци на Винковских єщенъох

Вуковарски гудаци у опущеній атмосфері у Загребе

Давид Мрдянов на Дню Руснацох РГ

Звонімир Барна на Дню Руснацох РГ

Мария Закалюк, Звонімир Муса, Давид Мрдянов, Ренато Міклош и Владо Русин на Пе- трівским дзвону 2021

Мишани хор на наступу у Миклошевцох

Округли стол у Ораховици – за столом з права на ліво шедза Зденко Ждиняк, Зденко Бурчак и Звонко Гайдук

Члени вуковарского Дружтва зоз госцами зоз Загребу у церкви Христа Царя у Вуковаре

Други наступ бул на літературно-музичним вечару, на першим дню Петровскаго дзвона 2021. дзе свойо стихи читали поетове Любица Гаргай и Звонимир Барна. Други дзень на Смотри музичней и фольклорней творчосци Руснацох Республики Горватской спред Дружтва наступела соло шпивачка Мария Закаклюк з провадзеньем народнага оркестра.

Перша манифестация под назву „Ружа за Лелу“ у Осиеку отримана тиж у юнию, гоч була планована за велью скрей. На тей манифестації наступел народни оркестр у виводзеню даскеліх народных руских шпиванкох. Окрем ніх наступели и членіцы креативней секцій „Прадки“, Олена Поштич, Ліляня Киш и Любица Гаргай, та зоз домашню членіцу осєцкаго Дружтва Дубравку Рацлянин зоз паперу вирабляли ружичкі.

Юлий прешол без наступох, а у августу зоз хором ше наступело на 36. манифестації „Миклошевци 2021“, хторы за тоту нагоду порыхтал предсідатель Дружтва и водітель музичней секції Владо Русін.

У Вінковцах на тогорочных Вінковских ёшеньох вуковарске дружтво наступело на два заводи, на фольклорним вечару и у дефилеу, дзе народни оркестр дал музичну потримовку танцошом перовскаго культурнаго дружтва.

У септембру окрем уж спомнутих Винковских ешеньох, наступело ше зоз хором у Петровцох на манифестації „Кед голубица лецела“.

Як и шицких роков по тераз, та ше и того року члени дружства одволяли на Округли стол „Руснаци вчера, нешка, ютре“, хтори ше и того року отримал у Ораховици, а на хторим ше розправяло о актуалних питаньох Руснацох у Республики Горватской. И того року организатор округлого стола бул Союз Русинох Республики Горватской.

У новембру народни оркестер наступел у Загребе на презентациі 50. рочніци Новей думки и Венчика, а гоч мали жаданє пойсц и до Райового Села на манифестацію „Обичаї нашого народу“, пре знова розширену корону то ше им не удало. По писанє того тексту у плане маю пойсц на два наступи, до Осиєку на „Дравски габи“ и до Загребу на „Крачун у Загребе“, а час укаже чи ше им то поспиши.

Вшеліяк, кед бешедуєме о тогорочнай роботи вуковарскаго културного дружства, треба ище спонуц тогорочну успишно организовану 9. манифестацію дзецинскай творчосци „Перши аплауз“. Манифестация отримана 23.

октобра у Шветочней сали „Роял“ на Саймишту. У програмі наступели шлідующи културно-уметніцки дружства: КУД „Осиф Костелник“ Вуковар, КУД „Яким Говля“ Миклошевци, КД Русинох Винковци, КУД „Яким Гарди“ Петровци, Дружество „Руснак“ Петровци и гостнующи мадярски КУД „Петефи Шандор“ Чаковци.

На самим початку програми, шицких госьцох привитал подпредсідатель Союзу Русинох Республики Горватской и предсідатель вуковарскаго Дружства Владо Руцин, а на окремни способ Звонка Костелника, члена Совету за национални меншини Республики Горватской, о. Владимира Седлака, пароха зоз Петровцох и о. Олега Закалюка, пароха зоз Райового Села. Тиж наглашел же му жаль же влоні тата манифестация пре пандемию не отримана, бо кед би була отримана,

Хор и оркестер на манифестації Кед голубица лецела

Любица Гаргай на Дню Руснацох РГ

Члени КУД „Осиф Костелник“ порядни и на скупштинах Союзу Русинох РГ

вец бізме того року мали дзешату ювілейну манифестацыю, так же за ювілей мушиме причекаць іще ёден рок. Конферанса водзена двоязично, по рускі и по горватски, а водзела ю Марія Закалюк. Манифестацыя и того року отрымана зоз финансійну потримовку Совету за нацыянальныя меншини Рэспублікі Горватскай и Городу Вуковару. Тогорочні „Перши аплауз“ бул барз удачны, а закончел зоз вечера за шыцких учашнікоў програмі.

Як видзімем, наступі и у тым року були малочислены спарам гевтих на хторы вуковарчане научели у прэшлых роках скорей тей корона кризи. Пре таку ситуацыю не было потребы же бы ше мало вельмо схадзкі. По пісане того тексту отрыманы штыри схадзкі и по конец рока треба отрымаць іще ёдну, заключную за тот 2021. рок.

Перша схадзка хтора отрымана то була порядна звитна скupштіна на хторей ше бешедовало о роботы у 2020. року. Окрем стандартных темох подношэння и прилапійована звітох, бешедовало ше и о тэды наіходзізім попису жительства у Рэспублікі Горватскай. Тиж значне повесць же на тей Скупштіні подпредсідатель Дружтва Здэнко Бурчак задзековал на тей функцыі и предложел же бы ше такой выбрало нового подпредсідателя. Понеже то за шыцких присутніх было несподзіване на хторе не были порыхтаны, одлучене же ше подпредсідателя выберет на даёдней схадзкі Предсідательства. То и зробене, та за подпредсідателя выбраны член Предсідательства Мирко Дороказі.

Робота членох Предсідательства ше у тым року найвецей зводзела на организаване роботы у Дружтве, келько то ситуация у хторей ше швет находзі дошлебодзүе. Тиж уложени дадатково усилиносцы при организаванню дзецинскай манифестацыі „Перши аплауз“ и плану за отымоване руского балу остатній нідзелі у януару 2022. року, за хторы уж сала обезпечена.

Любіца Гаргай

ДОК ДРУГИ УТАРГУЮ МАНИФЕСТАЦІЇ, КУД РУСНАЦОХ ОСИЄК У 2021. РОКУ ЗАПОЧАЛ ЄДНУ НОВУ

КУД Руснацох Осиек том 2021. рок запамета по даскеліх красних и по єднай смутнай події. Красна же організована єдна нова манифестація „Ружса за Лелу“, пошвецена Лели Дітко, хтора була дугорочни вредни член Дружства, а смутна же ше упокоєл Зденко Данчо, тиж дугорочни член КУД Руснацох Осиек.

Друга красна подія же Отнен Здравкович перши раз компонувал композицію за Ружсову заградку, на текст Агнетки Костелник Балатинац „Руснаци више чуваю своє“, хтору шпивала наша реномована шпивачка Ана Римар Симунович.

СТРОГИ ЕПІДЕМІЙНИ МИРИ

Рок започал под строгима епідемійними мирами процив оберацей хорти КО-ВІД-19, а векшина планованих збуваньох почала ше отримовац онлайн.

Перше збуване на хторе КУД Руснацох було поволане то уж традиційни Фестивал язика у Городской и университетской библиотеки Осиек. На тоту манифестацію КУД Руснацох Осиек звичайно поволує и школярох з даєдней з наших школох дзе ше мацерински язык виучує по моделю „Ц“. Медзитим, того року требало порихтац прилог за мрежне емитоване.

Тот проект на себе преважала учителька мацеринского языка з Миклошевцох, Леся Мудри. На поволанку КУД Руснацох Осиек, школяре зоз ПШ Миклошевци на онлайн Фестивалу язика читали по руски.

Манифестація „Цифровани вайца у фарбох городу“ пре SARS CoV-2 ані того року не отримана, але КУД Руснацох Осиек, односно Агнетка Балатинац положела материяли хтори знімала прешлих роках, та на тото способ направела свойофайтови часопліў през Цифровани вайца у фарбох городу. Іншак, кожного року скорей корони, главна городска площа була виполнета з рижнофарбову декорацію хтору творели націонални меншини и други здруженя з Оси-

Вредни руки правя ружички за Лелу

Диялог през писню на Мешашу жидовской культуры

еку, хтори викладали лакотки, национални єдла, приказовали обичаї яки у нїх на Квитну нєдзелю и Вельку ноц. Писанки заберали главни места на кождым штанду, а окремна комисия оценьовала найуспишнейши, найкрасаше нацифровани. Дзецински групи танцовали, шыцко було веселе и розбавене.

Як хвиля поставала цеплэйша, так и строги мири почали попушковац, а людзе ше знова почали веций рушац по вонку.

КУД Руснацох Осиек онлайн приказал здогадоване на манифестацию Цифровани вайца у фарбох городу

КУД Руснацох Осиек на ёднай з прешлих манифестацийх на главнай городской площи у Осиеку

КУД Руснацох Осиек наступа на манифестації Кед голубица лецела. З ліва на право Огнен, Надя и Тихана Здравкович

КУД Руснацох Осиек наступа на Мешану жидовскай культуры

КУД Руснацох ма векшином членство старших лёбо средніх рокох, та з окремну повагу провадза информацій о рушаню вируса корона. Найдзена вакцина хтора мала у велькай мири имунізовац тих хтори ю достаню. Указало ше же пре наглосц з хтору є направена вакцина ма дзэпо ёдни недостатки, та ані нешка не охранює од обераня, алє як фаховцы гуторя, охранює од чежких формах тей хороти. Точнейше, можеце охориц, алє легчайше поднешце хороту як гевти хтори нёвакциновані. Шыцко то презентоване з досц несигурносци, а ви-роятно, пре кратки час од заявеня хороти по вакцину, не мож було ані направиц даяки конкретнейши випитованац, та ше при людзох зявела сумня до шыцкого цо фаховцы почали гуториц.

Так и члени КУД Руснацох Осиек, односно шыцкі хтори ше не чувствовали досц моцни же би ше выборели з евентуалну заразу, почали керовац масовнейши зазберованац. То цалком розумліве бо віше веций познатых охорели од корони и зоз іх приповедкох дознавало ше же хорота часто така чежка же чловек ма упечаток же не прежие. З другого боку, було и таких хтори хороту прехоровава-

КУД Руснацох Осиек наступа на Петровским дзвону

Мемориал Владимир Тимко Видзене з камеру

ли без векших почежкосцох, ал€ кажде ше бої же би праве вон н€ достал тоту чежку форму хороти.

Пре шыцко тото спомнунте у Дружтве ше почало водзиц рахунка же би ше на манифестаций посыпало младших членох.

Так на Шветочнай академії з нагоды означаваня Дня Руснацох у Рэспублікі Горватскай, спред КУД Руснацох Осиек наступел лем Огнен Здравкович, хторы на веліх наступох провадзел рецитаторох на гітары. Треба надпомнунц же ше Дзень Руснацох по перши раз отримал у Горватскім доме у Вуковаре, у организації Союзу Русинох РГ і Рады рускай нацыональнай меншини Вуковарско-срімской жупанії, а преношэл ше директно прэйг интернету. Пренос на професійным уровню и зоз професійну техніку реализовал Арт клуб Вінковци. На тот способ шыцки хторы жадали, могли у реалним чаше провадзіц Шветочную академію. Число поволаніх тиж було ograniczenie.

ЗОЗ ЦЕПЛЄЙШУ ХВИЛЮ ОЖИЛА И РОБОТА, А ЗАПОЧАЛИ ЗМЕ И НОВУ МАНИФЕСТАЦІЮ

Робота КУД Руснацох Осиек зоз цеплєйшу хвилю ожила. Рыхтало ше наступ за „Петровски дзвон“, атмосфера поставала веселша, а сам наступ на отвореней бини, як при КУД Руснацох Осиек, так и при других дружтвах, указал же ше аматере пожадали указац пред публикую.

Але публики праве анї не было телью велью бо людзе озда попрестрашовани зоз шыцким непознатым цо ше круци коло того вируса.

Заш лем, аматере були радосни же знова шпиваю, бо танцованае у условийох кед ше н€ може тримац дистанца, было ище вше забранене. А так и кажди непощтредни контакт медзি особами хторы н€ бываю у истим обисцу.

Петровски дзвон прешол, ніхто ше не похорел и шыцки з несцерпен'ем чекали нови наступ.

Вон пришол на манифестаций хтору КУД Руснацох Осиек организовал на чесці Лели Дітко, а наволали ю „Ружа за Лелу“. Док гудаци грали, присутни шпивали, а за окремним столом вредни руки схопних женох правели ружички зоз паперу у фарбох. „Ружа за Лелу“ евокovala велі красни памятки на часi

Наступ КУД Руснацох Осиек на манифестаций у Миклошевцох

Нова манифестация мемориалнога характеру Ружа за Лелу

док ище Лела була з нами, а на вистави сликох виложени праве гевти на хторих медзи членами Дружтва була и Лела.

Манифестация у Миклошевцох каждого року добре нащивена и барз успишна, ал€ члени КУД Руснацох Осиек у тот час дзешка на рочним одпочивку. Того року, на радосц патрачох, були и вони у Миклошевцох.

Лето за КУД Руснацох Осиек, праве як и за векшину аматерских дружтвох, было преполнене з наступамі. Наступало ше кажди мешац, а дзекеди и частейше.

У септембру КУД Руснацох Осиек участвовало на Мешацу жидовскай культуры у Осиєку, на работні наволаней: Диалог през писню националных меншинох. Кажда поволана национална меншина порихтала єдну шпиванку хтору научели других. На тот способ шицки шпивали шицко, а дзекеди були и комични ситуаций, окреме кед ше пробовало вигваряц мадярски шпиванки. Ал€ то не зменшало радосц и задовольство же шицки знова вёдно, же ше шпива, бо на концу, шицки тоти аматере хтори ше придружели хором у своїх дружтвох праве прето там же любя шпивац.

Истого мешаца, ал€ тераз уж под дакус строгшима епидемийними мирами, бо и хвиля поставала жимнейша, КУД Руснацох Осиек наступело на манифестаций „Кед голубица лёцела“.

ОКТОБЕР ЗНОВА ПРИНОШІ СТРОГШИ ЕПІДЕМІЙНИ МИРИ

Концом октября, знова пре строгши епідемійни мири КУД Руснацох Осиек мушело присподобиц отримоване своєї манифестації. Отимал ше Мемориял Владимир Тимко, того року под назву „Видзене з камеру“. Звичайно ше отримовал турнір у столним тенісу и дружене зоз писню. Того року отримало ше змагане у найкрасшій фотографії хтору могли приложиц члени КУД Руснацох Осиек, а оценьовал тричленови жири. Кажди член Дружтва могол послац 3 слики на хторих город Осиек, мотиви з Осиеку, природа з городу лебо рики Драви коло Осиеку. Фотографії мушели буц власни. Перше место освоєла Агнетка Балатинац, друге Татяна Тимко, а треце Гелена Шобан. Най надпомнєме же слики були придавани под шифру, та жири не знал хтора чия фотографія.

Шицки своє активносци КУД Руснацох Осиек зазначує и на своєй фб групи KUD Rusina Osijek. Поволуєме читачох же би нащивелу туто групу.

КУД Руснацох Осиек по конец рока, точнейше по 4. децембер, пред собу ма ище манифестацию „Дравски габи“, а на яки способ будзе отримана по заключоване того тексту не мож знац. Епідемійни мири ше меняю, так повесц каждодньово, вше вецей охорених и умартих, а конец пандемії не видно.

Прешлого року „Дравски габи“ отримани онлайн. Того року, кед би шицки мали ковид потвердзеня на хторих погледує штаб цивилней заштиты, по хвильковых предписаньох у нукашніх просторох ведно би могло буц 50 людзох.

SARS CoV-2 пременел велью того у наших животох, але намагаме ше прилагодзиц, витвориц плани у Дружтвох, отимац на живоце активносци хтори скорей искновали. Але постава вше чежше, вше вецей людзох охорює, умера, але не трациме оптимизем, вериме же приду лепши часи, та и активносци буду числениши. А по теди, останьме здрави и чувайме єдни других.

Агнетка Балатинац

Побидніці, з ліва на право Гелена Шобан треце место, Агнетка Балатинац, перше место, Татяна Тимко друге место

Томислав Рац чита стихи, а на гитари го провадзи Огнен Здравкович, председатель КУД Руснацох Осиек

ЗВОНИМИР БАРНА – ПОЕТ, КУЛТУРНИ ДІЯЧ, РУСКИ АКТИВИСТ

Кед дахто спомне руски бал у Вуковаре, перше мено хторе чуц то „бачи Барна“. Уж пияти мандат, лемцо не 20 роки, „бачи Барна“ ше стара же би кажде на балу шедзел з ким жада и по можлівосци, дзе жада. Вие разпреда шицкі карти, а дзекеди ані нет тельо кельо людзе гледаю.

У першай класі 42-йо школяре

Звонимир Барна народзены 13. марта 1949. року у Петровцох. Кед ше уписал до першай класі основнай школы, у класі их было 42-йо школяре. По пияту класу у школы учeli по руски, а учителька му була Вира Гудакова, учитель Штефан Гудак, музичне му преподавала Віда Дудаш, супруга Симеона Дудаша. Познейше пришол Мирослав Надь котри преподавал математику, физику и технічне. Поведли бизме, шицко познати и визначни Руснацы.

– После пиятей класи ишли зме до школы дзе ше учело по горватски, припoведa Звонимир o тедишинім стану школства. Школоване ше одвивало по автоматизму, подобнe як и нешкa. По законченей основнай школы, уписовала ше штредня та ше и я уписал до штредней технічнай школы до Винковцох, електро напрям „моцна струя“.

Звонимир Барна, матурална слика зоз 1969. року

Звонимир и Наталия Барново, зоз винчаня 1974. року

Звонимир по одлслуженю военого рока почал робиц у тедишинім ПІК-у, хтори теди бул ёдно од монцнейши подприемствах у регіону. Работу не чекал ані цали мешац.

– Кед чловек ма стаємну работу и добру плацу, теди и живот добри. Там сом робел цали роботні вік – припoveda Звонимир o своїй професійнай кариері.

– Супругу Наталию, народзену Канюх, упознал сом на танцу у Соколани, у Петровцох, дзень по Новим року. Теди танцы були барз популярні, а млади ту находзели сімпатіі хтори найчастейше преросли до малженствах. Так було и зо мну и мою Наталку – з любову у гласу припoveda Звонимир.

– Повинчали зме ше 1974. року и дораз пошли бивац до Вуковару. Жедлярели зме дас два роки, а у медзичаше зме купели плац и почали будовац хижу. О три роки, точнейше, 1977. року, народзело ше нам дзвічче Генка, а два роки познейше, уж у новей, власнай хижі и хлапец Борис. Жывот цекол, дзеци ше школовали, шицко було добре пошорене,

Обліванє 60-их роках у Петровцох, Звонимир Барна други з ліва шедзи у кочу

а турбуленциї коло роботи и плацох нє було. Видзело ше же будучносць позната и красна.

– Алє... вельке АЛС! Пришла война и вецей ніч нє було добре. Були зме розрущані по цалим швеце, окреме ми, Руснаци, приповеда Звонимир и небарз дзечне ше здогадує тих часох бо шицко було престрашне. Цали живот нам ше звалел, гвари. Постали зме вибеженцы, без закрица над главу, без нічого свойого – смутно кива з главу и гутори же му нємили тоти здогадованя, та не припомніа дзечнейше о тим.

Бачи Барна, як го векшина младшай популяції вола, по законченей мирнай реинтеграції врацел ше до своєй хижі до Вуковару, котра була барз зруйнована, але держава помогла обновиц ю, та нєшкада бываю знова „у своїм“.

Бачи Барна по мену зна хто бул на балу

Як ше Вуковарчане врацали, так и институції починали порушовац културни живот и роботу национальных меншинох. Врацел ше и Союз Русинох и Українцох РГ, чий тайомнік у тот час бул Гавриїл Такач. Такачово, Гавриїл и Мария, котри обидвойо були заняты у Союзу, помогли коло порушована роботы КУД-а „Осиф Костелник“, а и сами ше активно уключели. Так Гавриїл поволал Звонимира же би шпивал у хору, а Звонимир поволал Якима Дудаша, Миколу Голиковогого, приключел ше им и Янко Колбас, а на початку ше приключовали и Винковчанє, Миклошевчанє.

– Ангажовали зме Агнету Тимкову же би нас научела шпивац. Барз нас добре водзела и насправди зме у тот час були квалитетни. Почали зме віше вецей наступац. А вец ше случело же ше Українци и Руснаци „розкихали“. Українци основали свойо Дружтво, а ми остали у нашим, у „Осифу“. Агнетка и далей приходзела, але предписаня коло ангажованя руководительюх у културных дружтвах ше пременели и нє дошлебодзовали гонорарне ангажованє особох з других державох. Було нам жаль бо зме ше барз научели на ню.

Глєдали зме другу особу хтора нас будзе водзиц. Нашли зме Ану Бучкову. И з ню зме були барз задовольни, але и вона пошла по своєй драги, та зме

Промоция кнїжки поезії „Дом у шерцу“ авторах Меланії Пап и Звонимира Барни за руски бали у Вуковаре котри пре бирокрацию наволуло „культурно-забавни вечар“, зна точно кельо було особи на хторим балу, хто бул од политичарох, хто грал, а скоро може повесць по мену и презвиску хто за хторим столом шедзел.

То наисце импресивни податки, бо ту заш лем найменей 150 особи, кельо их було на балу 2019. року кед зме водзели туту розгварку.

– Бал ше віше отримує остатней событи у януару, та озда людзе запаметали, прето досць велика зацикавеносць. Дакеды було и вецей. Скорей войни знало буць по 500, 600 особи, але тэди нас и було вецей. Нешка не маме ані салу за таке число людзох, а няст ані людзох. Чежко и віфинансоваць шыцкі рахункі, бо ёдзенс драге, а треба плацыць и гудацох, купиць томболу, отримаць традицию танцована танцу шерца – толькую нам Звонимир цо шыцко робі же бія бал бул успішны.

Бал 2014 .року

заш мушели гледаць дакого другога. На нашо щесце, праве у тот час якошкі ше зявела Мария Русин котра закончэла музичну школу, а ей бацько Владо, уж вељі рокі бул член Дружтва. Познейшэ ше укаже же Владо оформіа оркестэр и поруша роботу младых солистох котри и нешкі активны, а веց постане и председатель Дружтва. Та так тата моя „хорска каріера“ ішча віше тирва – през шміх гутори Звонимир.

Але вон не лем хорски шпівач, Звонимир и длугорочны касир у КУД „Осіф Костелник“, а понеже предава уходніци

Бал 2019. року

Поезия любов од малючка

Звонимир Барна ведно з Меланию Пап 2014. року обявел збирку поезій „Дом у шерцу“ у виданю Союзу Русинох РГ. Скорей войни мал позберани матеріял за цалу збирку, наволал ю „Доганово очи“, але препадла як и шицко друге.

– Поезию сом почал писац ище у школи. Заслуги же сом предлужел припадаю Штефанови Гудакови, мойому тедишньому учительови. Перша писня хтора ми обявена у Руским слове була „Ноци у риту“. Учитель Штефан, як зме го волали, гуторел же лем най пишем. Послухал сом го та ния, пишем и нешка.

Чуванс руснацства

Звонимир нешка у пензії, але є активни медзи Руснацамми дзе лем сцигнє. Член є и городской и жупанийскей Ради рускай национальнай меншини у Вуковаре и Вуковарско-сримской жупаниї.

– Намагаме ше робиц кельо лем можліве же би ше Руснаци на тих просторах отримали, а и же бизме не страцели контакт з Руснацами з Бачкей. Наша городска Рада поряднє организуе одход патрачох и активистох на „Червену ружу“ до Керестура, на манифестацию „Най ше не забудзе“ до Дюрдьова, на „Мелодії руского двору“ до Шиду, на „Ружову заградку“, на Дзень Руснацох Сербії, а недавно зме нацивели и грекокатоліцку парохию у Новим Садзе, обишли Петроварадинску твердиню и Винтер фест. Путовали зме и до старого краю, були зме у Ужгородзе и Мукачове.

– Уключуєме ше и до городских акцийох яка була „Древо посадз, Адицу по-дмладз“, то було садзене древкох у лешику котри прекрасне место за вилет до природы и рекреацию, а блізко городу. Помагаме и нашим школьаром так же им купиме теки, а дзепоєдних, хтори талантованы за музыку, посыламе и до музичней школи, же би научели грац даяки инструмент, од чого веџ непоштредни хасен ма культурне дружтво.

Маме и філм фестивал у Вуковаре у чиїх рамикох национални меншини представяю свой национални єдла, а можем повесц же и глумци як и режисере дзечнє коштую нашо єдла, алє и паленку – през шміх гутори Барна хтори часто понукнє и власну паленку.

– А кед почню жимски предкрачунски и предноворочни збуваня по городу, ту ше з другими меншинами уключуе и наша, та КУД „Осиф Костелник“ наступа з кратшу програму. Досц зме активни.

Опитали зме ше Звонимирови и о стану Руснацох у Вуковаре.

– Чежко то провадзиц у городу. Понеже я родом з Петровцох, вецей знам як там. Там барз вельо поодходзели до Немецкей, Ирскей, Енглескей, Белгій, вшадзі нас ест. Ниа, и моё дзеци остали у Загребе. Як вібеженцы там ходзели до школы, формовали фамелій и віроятне ше нігда не врача до Вуковару. Націвію нас даскельо раз рочно, а и ми ходзіме до ніх, алє за стаємно сигурно не приду. Заш лем думам же не шыцко таке „чарне“. Ту у Вуковаре маме свою церкву, та гоч до церкви угглавним ходза старши, моё думане же док ест церкви, культурного дружства и школы, Руснаци не скапу – прешвеченіо гутори Звонімир.

Розгварка хтору зме водзели зоз Звоніміром Барном була скорей корони. Нешка Звонімир и далей активни, алє активносцы на явных наступох вельо меншим обсягу. Алє, наздаваме ше же за Звоніміра Барну то будзе час твореня поезій, та приношиме два пісні по дзекі автора за читачох Думкох з Дунаю.

Агнетка Балатинац

Дакедиший Хор КУД „Осиф Костелник“ Вуковар

ЗАВЕРАНС ЕВРОПСКЕЙ ПРИСТОЛНІЦІ КУЛТУРИ (ЕПК) У РИЄКИ

Отворена була 1. фебруара 2020. року, а 30. априла 2021. року є заварта, и то була найдлугша культурна пристолніца у історії. Требало же би тирвала рок, але пре пандемию вируса корона предлужена є по конец априла.

За тогорочну пристоліцу култури бул выбрані Нови Сад, але ше манифестація не отрима пре пандемию корони.

Церемонию завертня могли провадзиц гражданє Риєки и Риєцкого персценя, але и други ровноправно онлайн.

Церемония завераня ЕПК була у знаку епидемийних мирох, а одвивала ше у риєцким „Експортдреву“. На завеню ЕПК могли буц лем гевти хтори були директно уключени до збуваньох. На ревияльней часци завераня грали седем риєцкі бенди. Вельку часц одобрали тоти цо тримали бешеду бешедующи о своїх искуствох у програмах. Окреме була замеркована пані Ирена Крегар, директорка ЕПК, хтора гварела: „Ми у Риєки не станули, остварели зме веций як шайсто програми и зохабяме вельке нашлідство. Пандемия ше негативно одражела на креативни и културни сектор. Виводзацка уметніцка часц контексту Риєки ЕПК була барз очкодована.

У дальшай бешеди надпомла же з културоу у Риєки не готове, бо институції и далей робя програмы и по ей думаню барз значне же би ше затримали уж здобути и збудовани просторы.

Потим ше здогадло на спектакуларне отверане ЕПК у пристаніщу з Оперу индустріяле, а городоначальнік В. Оберснел здоганул же ЕПК пре пандемию заварта мешац дній после ей отвераня. И волонтерки ЕПК дали свойо зауваги, та ше цек завераня прецагнул на штири годзини. То було место за роздумоване

ко ше посцигло и з якима ше почежжкосцамі стретало же би ше сцигло по конец манифестацій.

Источашнє з Риску и ирски город Галвей ношел туту титулу, так же ше нови горадонаачальнік Марко Филипович и ирски амбасадор Довлинг стретли у Риски и бешедовали о результатах ЕПК. Вони гуторели же тот проект повязал два горади и два держави. Тота нова повязаносц може ше предлужиц през економию, скорей шицкого у будованю ладьюх. Ирски амбасадор виявел же ЕПК створел добри основи за сотрудніцки вязи у будучносци нє лем двох горадох, але и державох.

Закончуюци, може ше повесц же пошлідки присутносци корони барз вельки. Велі ше проекти нє отримали, а даєдни зменшани або их нє було. Обчекованя була вельки, а зробело ше тото цо ше могло и як ше могло.

Заш лем, витворени прейг 450 програми на хторих було барз велью учашнікох, збудована инфраструктура, на першим месце арт комплекс „Рикард Бенчич“. Далей ше нє застановює, а спомин остава у виречению „Чао, чао, чао ЕПК!“, збогом!

GLAZBENE PREDISPOZICIJE PJEVAČA AMATERSKOG ZBORA

Amaterski zborasi tradicijske glazbe mogu biti manje-više svi ljudi iz naroda. Moguće je kako neki ljudi ne žele ili iz nekog drugog razloga ne pjevaju u zboru, no generalno gledano svi su pozvani i dobrodošli pjevati u takvom zboru. S druge strane nemaju svi ljudi jednake glazbene predispozicije za pjevanjem, stoga mogu postojati neki kriteriji koji mogu činiti konkurenčiju pri mogućim audicijama ili sličnim aktivnostima prilikom selekcije ljudi za pjevanjem u zboru. Često upotrebljavan izraz je ima li osoba sluha ili nema. Postavlja se pitanje: koje su potrebne glazbene predispozicije za pjevanjem u ovakvom zboru?

Interes je ključan preduvjet za pjevanjem u zboru, kao i u drugim životnim aktivnostima. Ako osoba ima interesa za pjevanjem, tada će imati priliku svoj glas otkrivati, istraživati, oblikovati ga itd. Pjevajući na osobi je vidljivo ima li interesa za tim što radi, a rezultat je dakako bolji kada se aktivnost obavlja punom pažnjom. Ostale glazbene vještine tada mogu slijediti iz interesa. Nije pravilno odvajati glazbene vještine kao zasebne cjeline koje se isključivo naspram drugih razvijaju. One su međusobno povezane i uvjetuju jedna drugu. Tako npr. ako osoba može intonativno točno pjevati, može i zapamtiti melodiju. Tako i osjećaj za ritam ima uske veze s glazbenom memorijom. Također, sposobnost za reproduciranjem glazbe, odnosno pjevanje, uvelike olakšava razvoj ostalih glazbenih sposobnosti.

Intonacija je vrlo važna u zborskome pjevanju. To je prirodno gledano iz fizike, rezoniranje ljudskog glasa s frekvencijom koja zvuči u prostoru. Ako je tako, onda bi svatko s darom govora (tko može glasom proizvesti tu određenu tonsku visinu) mogao reproducirati onu frekvenciju kojom je rezoniralo njegovo tijelo. Taj proces neki ljudi mogu obaviti lakše i brže/fleksibilnije od drugih. Kada se osobi omogući da uspije osvijestiti kako njen glas rezonira s izvanjskom frekvencijom (instrumenta, drugog glasa itd..), tada se postigao veliki korak u osvještavanju intoniranja. Različite škole na različite načine razvijaju tu vještinu, a također je i kod svake osobe individualan proces razvoja.

Glazbena izražajnost prilikom pjevanja također je važna sastavnica u zborskome pjevanju. Osim suosjećajnosti naspram emocije koju nosi sama pjesma, osim životnog iskustva koje također doprinosi kvalitetnijem razumijevanju pjesme te ostalih duhovnih karakteristika koji su dio glazbenog izražaja, postoje u oblikovanju glazbenog izražaja i neke glazbene sastavnice tehničke prirode. Oblikovanje govora/teksta, boja, rezonantnost glasa. Te sastavnice tehničke prirode uvjetuje postava tijela prilikom pjevanja. Postavu tijela za pjevanje netko može imati razvijenu tijekom života, a može se učiti i pjevanjem u zboru. Različite kulture i glazbene škole različito pristupaju načinu postave tijela kao glazbenog instrumenta. Stoga će različiti zborovi imati različite kriterije po kojima će usmjeravati pažnju na oblikovanju tona. Ako se tijekom pjevanja u zboru ne ulazi u analizu postave tijela

te spomenutih i drugih nematirijalnih čimbenika u pjevanju, tada će najvjerojatnije zborashi jedni druge imitirati te tako učiti i dobiti zajedničku glazbenu izražajnost.

Važno je napomenuti kako broj dostupnih pjevača također uvjetuje konkureniju u glazbenoj sposobnosti. Tu se postavlja pitanje je li bolje što više ljudi, a manje je važna kvaliteta, ili je bolje usmjeravati se na kvalitetu zbora pa selektirati i reducirati broj članova u zboru. Također je moguća i činjenica da će više ljudi doprinijeti, iz raznih razloga, i na kvaliteti ukupnog zvučanja. Ako je pjevanje amatersko i pjeva se tradicijska glazba, ako postoji interes u pjevača i mogućnost provođenja aktivnosti, zborovođa ili drugi članovi zbora neće postavljati kriterije glazbenih predispozicija kao preduvjet za pjevanjem u zboru.

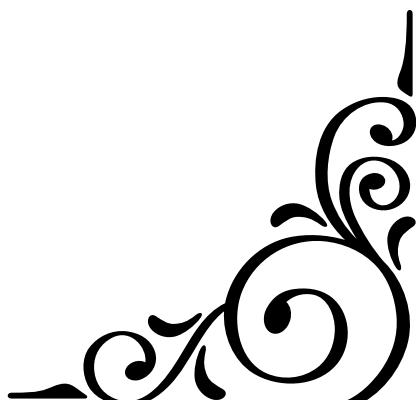
Za pjevanjem u amaterskom zboru tradicijske glazbe potrebne su i neke općeljudske vrijednosti kao što su: empatija, poštivanje drugih ljudi, njihovog rada i glazbenog izričaja, ustrajnost, fleksibilnost... Zbor treba biti homogen, zvučati homogeno, a put kojim se do tog dolazi sastoji se od rada koji sadrži navedene i ostale ljudske vrijednosti. Svatko treba imati priliku glazbeno se izraziti, a jedni drugima pjevajući si pomažu, slušaju jedni druge, imitiraju se, uklapaju i prilagođavaju. Osim prilagođavanja i uklapanja u cijelokupno zvučanje, svaki pojedinac ima i zadatuk osobno doprinijeti zborskom pjevanju svojim unikatnim glasom i trudom da izrazi sebe. Taj trud ima jedan zajednički cilj. Što bolji glazbeni izričaj, odnosno što jači interes tijekom pjevanja. Kao dar, zbog uloženog truda u pjevanje, zborashi će dobiti izuzetno iskustvo koje pruža tradicijska pjesma rusinskih ili drugih naroda ovoga svijeta.

Literatura

Литература

Агнетка Костелник Балатинац

МОСТ СЛИЗОХ

Мост слизох повязовал драгу кадзи крачала,
роптесцерал ше за ню як шлаер.
Дзе лем кроцела,
капка за капу залівала жем, сцернянку,
корені старей тополі на концу валала,
дражки бетонски, лавочку пред хижу...
Одпитовала ше од кождай травки,
сцела облапиц кожди ядловец,
побочкац кожди квиток мушкатли и косатки...
Затримац пах червеней ружи у чувствох,
преляц до очох белаве небо понад валала
и звук годзини з турні у ухох зачувац
док поладнє вибивала.
Дзвони тей хвильки радосно задзвонели,
на „Ангел Господні“ поволовали,
але ей душу з болью разходу запарали.
Пред хижу клекла, три раз ше прежегнала,
молитву вимодлела и жем побочкала.
Жадала умертвиц чувства
и з ошміхом кроциц до автобуса
котри ю одвеже там дзешка
дзе лепши живот,
дзе ше не шпирта по шмецу
же би ше нашло фалаток хлеба,
дзе ше не патри до бутелара
кед дзецко пожада сладоляд...
Сцела урезац сличку валала
глубоко до шерца и замкнуц ю,
замкнуц до найдальшай клітинки,
по час кед ше знова враци.
Але слизи слизу здоганяла,
боляци крик вирвал ше зоз першох,
а нога чежко на гарадичу ставала,
автобус як жвир неприятельску доживойла.
До снох о лепшим живоце у цудзим краю
гевтей хвильки вериц престала
кед нога по власним обисцу
вечей не крачала.

Звонимир Барна

НЄЗАБУДЗЕНИ ПАМЯТКИ

Витресол сом слики по столе
цо длugo стали у шкатули
у фийовки, у старим ормане.
Опатрам их ёдну по ёдну...

Вілстаю памятки.

Валалу ти вецей нє таки
як цо ши бул дакеди,
теди кед ми були млади.

Вецей не чуц черкане кочох
и топот коньских копитох
по петровской калдерми.

Вецей ше анї нє облїва
на кочох з коньми.

Нєт анї прадкох анї брацкованьох.

И кирбай вецей не таки.

Пред нашу хижу вецей
не стой лавочки под орехами,
и сушедовой ліпі вецей нєт.

Пред хижу прейга драги
нєдзелями сушеди вецей
не шедза да драже.

Стари помарли, млади ше розселели,
а други нє пришли.

Валалу, наполи ши празни...

У школи єст віше вецей празних карсцельох,

а и церква празна.

Столки у церкви ше вецей не предава.

Мой валал розошати по швеце,
мой валал на теметове.

Вецей не чуц труби кондашох
цо зазберовали валалски швині
чувац до багреникох
на петровской бари.

Вецей ше анї конопа не мочи,
анї ше вальки вецей нє прави.

Хижи ше вецей нє набива.

Помаганя, мольби нєстали.
И сушедово постали иншаки,
дідове ёден другому
вецей нє знімаю калапи.
Руснаку дзе твойо салаши,
богати паастски обисца,
у гумнох полни з брадлами жита.

Уліци з обиленима хижами,
а у облакох розквитнуты мушкатли.
Невести пред хижу на драже
рано кед заметали,
а внедзелю поприберани
на Службу Божу понагляли.
Шицко скапало,
и стари ремесла нєстали.
Остал лем Габоров салаш
и студня валалска,
дзе кондаше швині и крави напавали.
Незабудзени памятки чом сце
нас так швидко виволали.
З далёка през одгуки
валалскога дзвона
чує ше руска писня
„Ей, нє видно тот мой валал“.
Валалу, руска писньо нєвишпивана
щиро це чувам у своеі гарсци.

У Вуковаре, 2020. року

жадаш буц там дзе ши нє

кед отвориш очи
видзиш цошка
на горизонту
шивици ше
аж блїщи

кед заврещ очи
чувствуєш свой слух
же це ище вше
нє видал

жадаш заш лєм
буц дзешка
дзе ши терз нє

задумуєш як би було
кед би ци през облак
праве тераз
птичка улестла
и зашпивала
свой красни шпив

благодатне и веселе
най будзе шерцо твойо
пре шицки дарунки
незаслужени
хтори ши достала
так би то тата птичка
крашнє шпивала
а вец
би нараз ше оглядла
з оком джмуркла
и скапала

Любица Гаргай

želiš biti gdje nisi

kad otvoris oči
vidiš nešto
na obzoru
svijetli
čak blješti

kad zatvoriš oči
osjećaš svoj sluh
još te uvijek
izdao nije

želiš ipak
biti negdje
gdje sada nisi

zamišljaš kako bi bilo
kad bi ti kroz prozor
upravo sada
ptičica uletjela
i zapjevala svoj
krasan poj

blagoslovljeno i veselo
nek bude srce tvoje
zbog svih darova
nezasluženih
koje si dobila
tako bi ta ptičica
lijepo pjevala
a onda
naglo bi se okrenula
okom namignula
i nestala

змарзнути думки

якошик здалека
як кед би ше прицагли думки
и таке
як кед би ше чуло пискане
зоз гайзибанскей драги
таке як кед би ше сцело зограц
змарзнути думки
прешлого
незабутого часу

можебуц би
и нашо ютрейши
або поютрейши думки
були застарани
пре тото цо уж прешло
тото цо ше невитворело
жадаюци же би ше
за живота витворелое

най ше витворя
шицки жаданя
будуцих генерацийох
хтори през нашо часи
лєм пребегли
и зограли свойо боляци
змарзнути думки
маловирносци
и преходносци

Любива Гаргай

smrznute misli

nekako izdaleka
kao da su se dovukle misli
i tako
kao da se čuje zvižduk
sa pruge
tako kao kad bi se htjelo zagrijati
smrznute misli
prošlog
nezaboravljenog vremena

možda bi
i naše sutrašnje
ili prekosutrašnje misli
bile zabrinute
zbog onoga što je prošlo
što se nije ostvarilo
želeći da bi se
za života ostvarilo

neka se ostvare
sve želje
budućih generacija
koje su kroz naše vrijeme
samo prebjegle
i ugrijale svoje bolne
smrznute misli
malovjernosti
i prolaznosti

Звонимир Барна

Мой валал

Хижи мойо били,
хижи мойо мили.
Обилёни хижи,
валалу мой мили.
Твойо людзе по обисцох
рано вчас ставаю.
Парасти зоз широких польох, вистати
позно вечар дому ше врацаю.
Невеста рано станула
цесто за хлеб замишела.
Дзези коло цеплого пеца
цеплим лепиньом ше вешеля.
Конопа ше витарла,
мац платно наткала.
Своей дзивки за одаванку
ручнікі навишивали.
З обилёними хижамі
уліца ше твоя цешела.
Мац внедзелю свою дзивку
до церкви випровадзела.
Мацерина дзивка
до руского ше пооблекала,
мац ше зоз капурки
за ню длugo припатрала.

Руски дзивки
так ше приберали.
Хлапцы их всаботу вечар
на танцу дзечнє викруцали.
Валалу, краса це твоя
гу людзом ношела.
У облаку мацерова мушкатла
обисца руски крашела.
Лавочка пред хижу под орехом
на мою младосць ме здогадуе.
Уліца длугока
помали Руснацох випровадзуе.
Дзивка без легиня
з мацеру осталася.
Мац ю за легиньом
и саму послала.
Хижи, як гнізда ластовкох
остали сце празни
охабени хижи,
валалу мой власни.

одход гу добрим людзом

позбераам свойо ствари
и пойдзем
пойдзем там
дзе ме обчекую
там дзе ме щиро
привитаю

зобуем ше на уходзе
и прежегнам
пред слику
Пресвятай Богородици
хтора ту на
тим месце
як ясне слунко
швици

поздравкам
так як нас учели
кед зме були мали
Слава Исусу Христу
так зме теди
єдни другим
здравкали

а вецка
кед з того места
одходзиц будзем
повем вам
збогом
збогом добри людзе
най вас благослов Божи
проводзи
вшадзи
гоч кадзи з ногу крочице
най вам будзе
благословене
вашо каждодньове жице

Любива Гаргай

odlazak dobrim ljudima

skupit ёу своје ствари
и отићи
отићи тамо
gdje ёе ме очекивати
тамо gdje ёе ме радо
поздравити

izut ёу се на улазу
и прекриžiti
pred slikom
Presvete Bogorodice
која ту
на том мјесту
svijetli
kao sunce

pozdraviti ёу
kako su nas učili
kad smo bili mali
Slava Isusu Kristu
tako smo tada
jedni druge
pozdravljadi

a onda
kada s tog mjesta
budem odlazila
рећи ёу вам
zbogom
zbogom добри људи
neka vas blagoslov Božji
posvuda
prati
gdje god nogom kročite
neka вам буде
blagoslovljeno
ваše svakodnevno ёиће

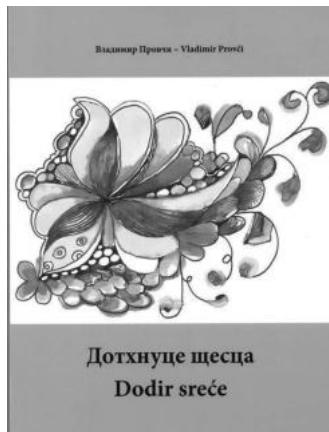
Нова кнїжка рускай поэзіі

ВЛАДИМИР ПРОВЧИ

ДОТХНУЦЕ ЩЕСЦА

Початком ёшеніі, у видавательстве Союзу Русинох РГ и з финансийну потримовку Совету за национални меншини РГ, вишла дзеята збирка поэзіі Владимира Провчия „Дотхнуце щесца“.

Писні писаны по рускі, а сам автор их прешпивал на горватски язік, так же знова слово о двоязичнай поэзіі яку автор практикуе у даскеліх остатніх творох.

У збирки ше находза шейдзешат писні интимней лирики у хторых автор щиро прегваря о своїх обчекованьох, наздаваньох у любові и жывице, алे и о вистатосци од непрерывного чеканя щесца хторе спреведаце. Такі эмоціі домінантні у писньох Дотхнуце осаменосци, Поцилунок смутку, Доволоване надії, Жажда, Чежкі думки и так далей. Як останю, шейдзешату писню, автор кладзе писню символічнага наслова Збогом, у хторой завитуе людзох же би го после його шмерци на остатню драгу випровадзели зоз писню и гармоніку.

Рецензию за збирку написала Татяна Крамер, хтора наглашус же автор и у тих писньох шпива о любові спрам одредзеней особи и спрам живота. Розлика од прешлих поетскіх збиркох обачліва у носталгіі за прешлосцу, хторой ше врача през мрій и сни.

Кнїжака ма 135 бокі у А5 формату, ілюстрацыі за кнїжку зробел сам автор. Лекторка за рускі язік Марія Вулич, а лекторка за горватски язік Андрея Магоч. Редакторка и тей кнїжкі Вера Павлович.

Збирка поэзіі вишла у 300 прикладнікох и щиро ше препоручуе нашым читательям.

Вера Павлович

Нова кнїжка

КУЛТУРНО-УМЕТНІЦЬКЕ ДРУЖТВО „ОСИФ КОСТЕЛНИК“ ВУКОВАР ДОСТАЛО МОНОГРАФІЮ

Обсяжну роботу вязану за 50 роки існовання и роботи Културно-уметніцького дружтва „Осиф Костелник“ зоз Вуковару одробела Люблица Гаргай, член Управного одбору Дружтва и длугорочни член КУД „Осиф Костелник“. Пейдзешату рочнїцу роботи Дружтво означело 2018. року, а тей єшенї вишла монография „50 роки Културно-уметніцького дружтва „Осиф Костелник“ Вуковар“, хтора на 178 боках у фарби двоязично зоз словами и фотографиями провадзи існоване „Осифа Костелника“ през пейдзешат роки.

Кнїжка вишла у видавательстве Союзу Русинох РГ у Б5 формату, ма тварди рамики и, як тому и шор, ма велике число фотографийох. Видаванє зоз финансийну потримовку оможлїви Ссовит за национални меншини РГ, Рада Рускей националней меншини городу Вуковару и друкарня „Цертис д.о.о“ зоз Церней. Кнїжка вишла у 300 прикладнїкох, тексти на руским языку лекторовала Мария Вулич, тексти на горватским языку Андрея Магоч, редакторка Вера Павлович, а технїчне пририхтованє покончело Подприємство за информатику „Пиксио“.

Авторка Люблица Гаргай подзелела роботу Дружтва на даскельо часци: „Од існованя по 1991. рок“, „Предсидателе“, „Танечна секция“, „Шпивацка секция“, „Оркестер“, „Драмска секция“, „Литературна секция“, Креативна секция „Прадки“, „Културно-забавни вечари бали“ и „Манифестаций“, а гу каждей часци приложила велике число подписаных фотографийох. Існовали обективни почежкосци пренайсц особы хтори заню точни мена шицких на фотографийох, поведзме зоз седемдзешатих и осмадзешатих роках прецшлого столїтия, бо ше членство меняло и разселело, окреме пре чекки обставини Отечественей войны, ал€ за кажду похвалу факт же КУД „Осиф Костелник“ у вибеженстве постал символ руского обстояния и як таки зазберовал наших вибеженцох и вигнатих зоз цалей РГ, хтори наступали на культурных манифестацийох як доказ же ше руска национална меншина нїгда не отрекала свойого националного

идентитету, своєї писні, своєго танцю и обичайох.

Рецензию за монографию написал Михайло Панкович, хтори 2006. року пре заслуги и свою дугорочну ангажованосць у Дружтве преглашени за доживотнаго председателя КУД „Осиф Костелник“ Вуковар.

Вон ше у першим шоре здогаднул саміх початкох сновання Дружтва 1968. року, у хторим и сам активно участвовал, о почежкосцюх у самим снованю и периодзе кед ше „Осиф Костелник“ нашол як часць вуковарскай „Злоги“, що вон не потримовал. Тот час прешол о даскелью роки и кед Дружтво заш крашне зажило, роботу претаргли збуваня у Вуковаре у Отечественей войны, у хторей зніщне шицько що зме мали, просторій, документы, облечиво, інструменти, а страдали и вели члени. Панкович тиж так описує и активносци наших членох у вибеженстве, чишил наступи „Осифа Костелника“ у жеми и иножемстве, а здогадованя закончує зоз врацаньом до Вуковару и ораганованьом Дружтва после Отечественей войны.

Тата монография винімково прицагуюца за шицких припаднікох руского народу у РГ и широ ю препоручуме за препатране и читане.

Вера Павлович

ДАКЕДИ БУЛО

БУДОВАН€ ВЛАСНЕЙ ХИЖИ

Початком прешлого вика єдна мац остала сама як гдовица зоз своїма штирома синами хтори були, як ше у народзе гутори, єден другому по уха. Як мацерово синове дорастали, так их єдного по єдного женела и пристановйовала.

Першому, кед ше оженел зоз єдинїцу зоз богатшай фамелиї, як цо були и вони, и хижу збудована.

О даскелью роки, кед ше оженел други син, гоч ше вон оженел зоз худобну дзе их було велью дзечи, постарала ше же би ше и йому хижу набило, спрам тедиших стандардох и можлівосцюх.

Кед мац оженела трецого сина, и йому ше спрам можлівосцюх набило хижу, же би зоз свою жену и народзенима троїма дзечми мал дзе бивац.

Кед мац о даскелью роки оженела и штвартого сина, йому дала половку своїй винїці и остарала ше же би ше и йому там набило хижу.

Тот штварти син у винїчки и набиваней хижи започал свой живот и у малженстві ше му нєодлуга єдно за другим народзели тройо дзечи. Жили вони пецеро, вон и жена му зоз троїма дзечми у скромнєй хижочки, у своїй половки винїчки достатей од мацери. Ведно робели и намагали ше и лепше жиць. Шпоровали и почали роздумовац збудовац красшу и векшу хижу зоз цегли, та почали куповац цегли и складац их до двора.

Брат хтори ше оженел треци по шоре мал уж пристановени дзечи, а бул уж и гдовец, надумал пойсц до далекей Америки и там нашвидко заробиц велью долари и зоз нїма помогнуц свойо тройо дзечи же би го вони по тим длуго паметали. Проблем бул лем у тим же вон не мал пенєжи за таку далеку драгу, та их надумал пожичиц од своїй мацери, а же ей шицко пожичене враци док у Америки зароби долари.

Мац жадала своіму синови помогнуц, а пенєжи за пожичиц нє мала, та надумала предац свою половину винїчки и нєодлуга то прейг валалского бутнара оглашела.

Кед то чул ей наймладши син, пошол до мацери купиц туту мацерову половину винїчки и так звекшал свою порту на хторей задумал збудовац красну и вельку хижу.

Так мац достати пенєжи за свою винїчку дала своіму трецому синови же би тот пошол до Америки зарабяц долари. А тот ей наймладши син ище ше баржей намагал заробиц потребни му пенеж за свою нову хижу.

Істого року кед ше ту тuto горе спомнуте случовало, валалски власци одлучели у центреу валала збудовац вельки валалски дружтвени дом. Теди ше по валале почала шириц приповедка же валалски власци за будован€ валалской просвіти буду ходзиц по цалим валале и по обисцюх зберац шицок ище нє-

вихасновани будовательни материял и звожиц го до центру валала же би ше просвита цо швидше збудovalа.

Наймладши мацеров син ше пре тото цо у валале чул барз застарај же му валалски власци справди одвежу його купени будовательни материял, та такой пошол до найлепшого мульяра у валале и поєднал го же би му у найкратшим можлівим чаще збудовал хижу. Так и було.

Зишли ше од того младого газди шицки тедишині найлепши майстрове и збудовали нову хижу за два тижні, а з тим го и зачували од того же би му валалски власци одвезли цегли з обисца. Тот млади газда роками жил у тей новей хижи зоз свою фамелию, по власну шмерц, хтора гу кождому на остатку живота приде и ані єден чловек од ней не сцекне.

Брат хтори пошол до Америки зарабяц долари, о кратки час ше врацел дому зоз празнима кишенкамі, та ше пошвидко таки розчаровані и вше незадовольни препил и таки дочекал власну шмерц, хтора и його на концу не заобишла, як и кождого хто живе на тей жемі.

ПОГУБЕНА КУКУРИЦА

Нешка часто на уліци чуєме же тераз барз чежки часи за живот и же не маме пенежи.

И у прешлих часох не було пенежи, та ше на недостаток пенежу у своїй кишенки людзе не так поносовали. Дакеди ше парастом и людзом хтори жили на валале главна „банка“ находзела на пойдзе. Людзе на валале були найспокойнейши кед им пойд бул полни и прекріти зоз громаду витлаченого жита, хторе могли кед им тово було потребне на древеним кочу одвезц до мліна, зомлещ лёбо зачерац за билу и хлебову муку, грис и отруби.

Так то було и вешені з виламану кукурицу, а и окурене месо после оконченей забивачки було на сигурним, и на концу кед нарихтали надосц древа за ограву за жиму.

Старши людзе хтори пре свою старосц лёбо іншаки причини не могли сами обрабяц свою жем, догваряли би ше и давали жем наполичарови хтори би ю през рок обрабял, а вешені би наполичар урожай зоз газдом того поля виламал, половку привезол себе, а половку одvezol газдови поля хторе робел.

Так то було з рока на рок.

Єдного року ешень була невигодна, влажна, молговита, по такей хвилі була и шицка кукурица тей ешенні виламана и дому на пойд звежена. Єдней старень-кей баби наполичар привезол кукурицу, зруцал и змесцел ю на пойд. Векшина паастох хтори кукурицу зоз пойда поряднє трошели, през жиму ше поносовали же ше им кукурица пре вельку влагу на пойдох губи и плещнее. Тота баба була стара и свою кукурицу на пойдзе не допатрала бо не мала статку. Наздавала ше же кукурицу на яр драго преда кому будзе потребна.

Кед ошвітла яр и оцеплело, привезли до баби лупачку и назберало ше роботнікох же би ше баби олупало кукурицу. Кед роботнікі почали зруцовац кукурицу зоз пойда, а там и бабова кукурица була часточно погубена, а часточно нє. Кукурицу такой почали преруцовац на два громади, а було кущичко и на трецей.

Першу олупану громаду здравей кукрици одкупели накупци по дагвареней цени. Другу громаду, часточно погубену, одкупел ёден валалчань у пол цени, та з ню кармел буячки. Треца часц хтора була барз погубена могла ше похасновац лем за огриву до шпоргета.

Було то седемдзешатих роках прешлого вику, кед велі млади зоз околіска пошли на дочасову роботу до Немецкей и индзей, та ше медзи людзмі досц тарговело не лем зоз динарами, алє и марками, шилингамі, франкамі...

Тот чловек хтори од баби одкупел кукурицу за кармене буячкох, у обисце мал лем немецкі марки бо ше бал инфляцыї. И то нє гоч яки, алє шицко по сто у єдним фалаце.

Пришол вон таки пишни зоз марками на обрахунок. Кед вираховали длуство за кукурицу, баби мал дац меней як сто марки, а вон дробни марки нє мал. Оби-шол можебуц и пол валала обиходзаци людзох хторим дахто робел у Немецкей же би му дахто пременел сто марки на дробнейшэ, та же би даяк виплацел бабу за кукурицу.

На остатку ше му то и удало, алє занавіше запаметал же дробни пенежы мож поздавац и виплациц дакого кому ши должен, а пенеж зоз велью нулами на себе нє мож розодрец и з таким роздартым пенежом нє мож нікого виплациц бо таки пенеж ніч нє вредзи.

ПРЕКЛАДАНС БЕШЕДИ

Кед почал ходзіц до школи, велью раз од велью старших слухал приповедку о тим же як то було кед воні ходзели до школи, же як воні нє мали кніжкі, алє лем таблічку на хтору писали и у школі, и дома домашні задаткі, на хтори вец драгом по школу мушели мерковац же би ше им тото написане по школу нє щухало.

У його чаще таблічкі ше уж нє хасновало, алє було теки и клайбаси зоз хторима писали.

Познейшэ, кед вон бул у штредніх роках живота, почал провадзиц сучасных школярох хтори дома маю и компьютеры и таблеты. Патрел як родичи тоти дзеци нє научели бешедовац мацеринску бешеду и то го у шерцу глібоко заболело.

Здогаднул ше свойого дзецинства и своёй першай класі, кед дзеци першне знали лем по рускі бешедовац, а потым аж учели бешеду векшинскага народу. Пошвидко звладали букви и шицко тото цо потым шлідзело, и ніч им познейшэ у живоце нє хибело.

И нёшкa раздумуе по руски, потым у глави симултано преклада на векшински язык и так вец вигваря жадани слова. Тиж так то идзе и наспак, з векшинскога язика у глави симултано преклада и так достава поняца хтори ше му так повесц сликовито у глави указую.

Слово хторе ше симултано на час не преложи и не прикаже, у тей хвильки го не похопноe, а слово хторе у хвильки з думки по вигваряню не потрафи преложиц, случовало ше му го повесц у оригиналу, та го теди собешеднік не разумел и не похопел цо му у тей хвильки гуторел.

Так роками знал стихи шпиванки „Ягодача бистра, така бистра вера, зоз ню ше вилічи и колера...“ Ягодача то паленка випечена зоз узретих плодох хтори узрели на древе хторе ше по руски вола ягода, але тото древо ше у векшинским народзе вола дуд.

Так ше раз случело кед бул дас дванац-тринацрочни хлапец, у тим своїм симултаним прекладаню на хвильку призабул же мено за тото древо треба повесц як дуд. У розгварки зоз ўдним дзивчецом не виповед дуд, але ягода, а вона ше барз зачудовала и такой ше опитала же як тото древо випатра. Понеже ей було мено Ягода, такой сцела видзиц тото древо за хторе нігда по тераз не чула.

Були там попри нього и други руски дзеци хтори тому проблему доскочели и тото його виповедзене слово преложели як тому шор.

Гоч ше спочатку пре тото шицко барз заганьбел, заш му лем на остатку було мило же го пре тото там присутни не вишмеяли. Од теди занавше запаметал же ше слова треба прекладац не шором як ше раздумуе у ўдним языку, але у духу тога язика на хторим ше у тей хвильки бешедуе.

КЛАСКИ ЖИТА

У терашніх часох може ше чуц же як даєдни родичи кед одходза на роботу не маю дзе зохабиц свойой чада на чуване, понеже дзецински заградки преполнести, потым же то и досц драге, и тому подобне.

Дакеди то не было так. Кед родичи ходзели на роботу и на полью, дзеци звычайно чували іх баби и дідове, або пррабаби и прадідове хтори були ище живи. Треба надпомнуц и тото же дакеди людзе поставали баба и дідо теди кед постали прави дідо и баба, а то было теди кед у обисцу достали перше унуче од сина хтори найчастейше и оставал у обисцу нашлідзиц фамелійне газдовство. Оцец теди постал дідо, дома чувал унучата и робел роботи у обисцу, а син ходзел на полью и инкадзи робиц, и старал ше же би обисце функционовало и напредовало як и донедавна при його оцови.

У гевтих фамелійох дзе родичи жили сами зоз своїма дзецими, велью раз тоти дзеци знали причувац и баби зоз сущедства.

Такей ўдней малженскай пары зоз малима дзецими за хижу бивали два баби,

мац и ей дзивка. Обидва були гдовици. Младша була и у пензиі, цо теди було ридкосц на валале, а поготов за жени. У пензиі була прето же цали свой живот, як ше то теди гуторело, служела у ёдного дохтора и Београдзе, а тераз на концу кед заслужела пензию, пришла бывац до своєй мацери же би ше ей у старосци нашла при руки. Так тоти два жени знали часто причувац тоти двойко сущедово дзеци. Младша жена барз любела приповедац приповедки, а хлапец, хтори бул старши, о ніх знал длуго раздумовац.

Раз вона разпочала свою приповедку: „Кед Бог створел Адама и Еву, положел их же би жили у раю и слухали його заповиди. Медзитим, случело ше же вони зогришели, та були зоз того раю вигнati. Же би вигнati зоз раю на жеми заш лем не помарли од гладу, Бог дал же би на жеми росло и родзело жито. Жито теди не випатрало так як цо випатра тераз. Стебелко жита було високе як цо є и тераз, але класка ше му пресцерала од самого верху по корень, по саму жем. Так то було роками.

Таке жито було барз добре и родзело самостойно у природи. Людзе теди ніч коло жита не робели. Було го надосц, та зоз часом розкошно и розпусно жили. Зоз надосц зродзеного зарна жита у тедишиней природи витлукали го зоз плеви, а тлукли го у ступкох. Зоз так примитивно стлученай муки, на од веліх громох хтори теди трескали и на тот способ людзом огні палели, людзе себе пекли хлеба, цошка таке подобне як лепіні. Нажаль, понеже мали превельо такого доброго хлеба, почали ше зоз нім и оруцовац. И не лем того! Ёдного дня ёдна мац зоз тим хлебом свойому малому чаду после оконченей велькай нужди посцерала задок, не раздумуюци о тим же то вельки грих.

Кед тото видзел всезнаюци Бог, задумал ше над тим цо мац зробела и раздумовал же як пре токо покарац тедишині людски род. Думал и здумал.

Пошол на огромни поля зasadзеного жита и зоз свою гарсцу ше влапел за сам верх ёдного стебелка желеного викласаного жита, а зоз другу руку прецагнул по класки спрам жеми по сам корень и зоз стебелка жита постарговал желене житко у желеней плеви.

Потым Бог тедишинім людзом гварел же убудуце, а так то остало и по нешка, жито зоз хторим ше людзе кармя будзе родзиц на таким стебелку хторе ми нешка познаме, а класка будзе лем така кельо ше му змесцело гарсци, же би по тоти и таки житово класки людзе през свой живот на жеми чежше зоз своим трудом и роботу доходзели, и таке жито баржей почитовали. А тото ше зисци лем теди кед чловек жито за свою покарму випродукуе у зною ліца свогого.“

Тоту приповедку хлапец добре запаметал, а познейше ю у веліх ситуацийах и другим приповедал.

ВОДОВОД И БАБА

По початок прешлого вика людски род жил уж так як жил, зоз своїм простим кождоднівим животом. У прешлім вику чловечи живот ше барз нагло менял. Перше цо тот живот барз пременело то була електрифікація обисцох на валале. То було барз цикаве за людзох, а велі ше од того нового барз и бали, алє ше швидко и звикли.

Тиж так дакеди воду за потреби обисца людзе цагали зоз студні хтору у своїм дворе мало кожде валалске обисце. Дзепоєдни обисца, а було их теди барз мало, жадали мац купальню, та куповали гидрофори хтори инсталовали до студні и приkapчовали до електричнай мрежі.

Седемдзешатих роках валалски предняки по валале запровадзовали акцию же би ше у валале збудовал валалски водовод. Було у валале гевтих хтори то зоз одушевиом прилапели, а було и таких хтори то, пре лем им познати причини, не потримовали.

Медзи німа була и єдна баба хтора гуторела же вона уж барз стара, та же вона тоти даскельо роки цо ей остали прежис и без водоводу. Тельо кельо ей води потребне, дакеди єден, дакеди два кабли дньово, вона себе вицагнє, а кед же их себе и не годна вицагнуц зоз студні, озда ше уж найдзе дахто младши та ей поможе того зробиц. Та ше не приkapчала на водоводну мрежу.

Прешли даскельо роки, а баба ище жила. Валалски ше студні почали єдна по єдна висушовац. Кед так и ей студня осталася без води, баба видзела же ше и вона будзе мушиц приkapчац на валалски водовод.

Младши людзе ю у тим потримали, та ей викопали ярчки за водою циви. Кед майстрове приkapчали циви до двора и кед вода пречурела, указали ей як пущиц и заврец воду. Так вона воду трошела кельо ей требало.

Неодлуга пришла жима и вонка почало марзнуц, та ей унук гуторел же воду у шахти муши заврец же би од жими не змарзла и циви не попукали, алє же ей муши пред тим напушац води до судзинох же би мала даскельо дні за своё потреби. А док воду потроши, озвона ей придзе напушац води.

Баба позазберовала судзини за воду, а унук их шором полнел. Було ту даскельо кабли, потім кантички и даскельо гарчки, алє баба зазберовала и приношела и вше меншу и меншу судзину. Док то робела, цали час себе цошка попод нос жубротала, а вон ю ніч не розумел.

Кед му то постало барз чудне, опитал ше ей же нач ей тельо води, ша не будзе места у приклєце за того шицко поскладац, на цо му вона одвитовала же и вона зна же то превельо води, та ше сама чудує же ше тельо вельо води назберало у тей ей такей малей шахти и же ніяк не може шицка вичуриц. Аж теди унук похопел же цо ей на розуме и же вона не похопює же як и одкалъ приходзи вода до ей обисца. Такой вошол долу до шахти и завар воду. Потім ей пробовал потолковац же вона у обисцу не ма тельо судзини же би вода сама од себе шицка

зоз водоводу вичурела и сама од себе престала чуриц.

Кельо вона тото цо ёй вон толковал похопела, кельо нє, на остатку лем гварела „Га, зроб так як мушиш.“

ШКОЛОВАНИ ЛЮДЗЕ

Од гевтих часох кед ше нашо предки приселели зоз горніх крайох на тоти нашо просторы, векшином віше були паасты. Ридки ше зоз тих паастских постомкох одходзели школовац на високи школы, а найвецей пре худобу. Кед же ше дахто на тото и одлучел, то було найчастейше за паноцах и учительох, а барз ридко за дохторох и адвокатох.

Тоти хтори у младых роках виучели за паноца лебо учителя намагали ше жиц ведно зоз своїм народом и служиц му жилюци по валалох зоз своїма людзмі. У кождым валале нашо людзе мали и свою церкву, а коло ней и хижу за паноца. Часто паноцове своїм парохияньном були и вецей од духовного пастира. Були людзом и учителе, а часто и лікарэ, бо як ридки писмени особи у валале часто у обисцу мали и ліки та их давали хорим валалчаньном кед було потребне.

При векшинских народах у окруженю таки школовани людзе були барз почитовани и були вельке панство хторому ше простодушни валалски людзе зоз вельким почитованьном каждодніово кланяли.

Нашо школовани людзе и кед пошли на таке вельке положене и там тото закончели, вони на свой паастске походзене не забували и намагали ше и далей жиц зоз своїм народом, и то од своїй законченей школы и власней роботи, нє тримаюци ше за вельких панох хтори паную над свою родzinу и сущедамі. Гоч и таки школовани, у обисцу ше намагали мац и свою куру, и у кармику шудова, часто и конічка и кравичку, же би им дзеци нє були нічого жадни.

Так раз до парохияльнага двора у єдним валале вошол непознати зоз далёка и доволовал паноца. У преднім дворе ше му ніхто не озвал, але обачел же у заднім дворе, по його похопеню и думаню, слуга зоз хліва руцал гной, та рушел гу ньому. Кед сцигол гу хліву поздравкал и гварел же гледа паноца, та же дзе би го вон могол найсц. Тот цо руцал гной зоз хліва посцерал зной зоз чола и гварел же вон праве зоз паноцом бешедуе. Непознати ше зачудовал и гварел же вон по тераз у своім пейдзешатрочным живоце ище не стретнул паноца хтори зоз хліва руца гной.

ЦО ПРАВЕ ЩЕСЦЕ?

Пришли часи кед ше часто приповеда о тим же як тэраз млади нє маю дзе достац роботу, та же ше прето медзи собу нє беру и так з дня на дзень су віше старши и старши, а розуми ше же людзе кед остаря и прейду одредзени роки нє можу мац ані потомкох.

Так раз єден паноцец у церкви наказовал же єст вельо людзох у валале хто-ри не плацели руковину церкви, а руковина рочно за малженску пару виноши меней як єдна надніца. Мац єдней младей малженскай пари за тот час у церкви попод нос жубротала же не можу ей дзеци руковину виплациц кед ані єдно од нїх не робя. А кед ше того истого ей сина волало дацо робиц на надніцу, вон віше гуторел же вон таке не научел робиц, а дома жадал мац шицкого як и шицки други вредни сущедво у валале.

Пре таке терашине похоповане живота, гоч тераз кажда пара ма яку-таку власну хижу, заш су незадовольни прето же ше им видзи же их сущед ма вецей од нїх. Дакеди не було так, буда худоба, алє и людзе не були гербни, та скромно и задовольно жили.

Жила так у валале єдна старша жена и часто знала младшим бешедовац о своїм живоце. Здогадаюци ше своєй младосци, приповедала як ше то дакеди чежко робело и жило кед вона була млада и як зоз своїм, тераз уж покойним мужом роками жедлярела у набиваней хижи, у задней хижи зоз малючким облачком и же теди кед ше вони двойо побрали мало чого свого власного мали. Здогадла ше и того як дзелели єдну метлу за заметане обисца зоз газдом хижи под чиїм закрицом жедляреди.

Заш лем, тата жена у позних роках за себе приповедала же є щешліва. Бо, гоч цалого живота чежко робела и трапела ше, виховала и попристановяла дзеци, постала баба, а достала и праунуче. Чи єст векшого щесца як того дожиц цо вона дожила?

Желько Гаргай

ODABRANE DRAME MIRE GAVRANA

Miro Gavran suvremeniji je hrvatski romanopisac, pripovjedač, dramatičar i pisac za mlade. Rođen 1961. godine u učiteljskoj obitelji u slavonskom selu Gornja Trnava, nedaleko Nove Gradiške. Osnovnu i srednju školu završio je u Novoj Gradiški. Za prijemni ispit na tek otvorenoj Akademiji za kazalište, film i televiziju u Zagrebu počeo se pripremati 1980. godine, prije nego što je maturirao. Tri godine nakon mature debitirao je u Dramskom kazalištu Gavella u Zagrebu s dramom „Kreontova Antigona“. Diplomirao je dramaturgiju na Akademiji za kazalište, film i televiziju.

Djela su mu prevedena na više od 40 jezika. Njegove knjige imale su preko 200 izdanja u zemlji i inozemstvu. Po njegovim dramama i komedijama nastalo je više od 350 kazališnih premijera diljem svijeta, a vidjelo ih je više od četiri milijuna ljudi. Vjerojatno je jedini živući dramatičar u svijetu kome su u čak četiri zemlje organizirali kazališni festival posvećen njemu, na kome se izvode predstave nastale isključivo prema njegovim dramama i komedijama, a koji je pod nazivom Gavranfest djelovao u Slovačkoj u Trnavi od 2003. do 2009., potom se 2013. održao u Poljskoj u Krakovu, od 2016. djeluje u Češkoj u Pragu, a 2019. održao se u Njemačkoj u Augsburgu. Najizvođeniji je i najprevođeniji suvremeniji hrvatski dramatičar u zemlji i inozemstvu.

„Odabранe drame 2001. – 2021.“ druga je knjiga Gavranovih drama kojima autor još jednom osvaja pristupom temama i iskrenošću pisanja.

Budući da je riječ o izboru koji se čini osobito važnim u ovom trenutku gdje je

kazalište distancirano i gdje u prvi plan dolazi veza Gavranova teksta s književnošću, može se reći da se njegovi tekstovi mogu čitati, ne samo kao materijal za glumce i redatelje, već i kao zgodne pripovijetke kroz koje možemo prolaziti kao kroz prozni tekst.

Knjiga je objavljena u obljetničkoj godini u kojoj Miro Gavran slavi 60. rođendan, a u njoj je devet drama, „Glasnogovornik”, „Savršeni partner”, „Na kavici u podne”, „Svaki tvoj rođendan”, „Paralelni svjetovi”, „Tajna Grete Garbo”, „U očekivanju oca”, „Što da radim sa životom” te „Kako ubiti predsjednika”.

Odabranih devet drama ispunjava 400 stranica, a dodatnih osamdesetak ide na pogovor Venka Andonovskog, Gavranovu biografiju te popis objavljenih kazališnih i premijera, popis iz kojeg se vidi koliko je Gavran aktivan i sveprisutan po cijeloj Europi, pa i izvan nje. Razlozi tolike Gavranove popularnosti bit će, čak i ako se prvi put susretne s njegovim tekstovima, jasni i čitatelju ove knjige. Jer Gavranovi su dramski tekstovi zanimljivi, ponekad i provokativni, pitki i razumljivi te najčešće okrenuti onome što čini svakodnevnicu najvećeg broja ljudi, pitanjima sreće u životu, ljubavi, poslu, obitelji... Sjajno izgrađenim likovima te zapletima i situacijama koje najčešće prepoznajemo kao nešto blisko nam i razumljivo, Gavran privlači čitatelja nudeći mu potom kroz radnju i rasplet jasne poruke koje gotovo uvijek u sebi imaju pozitivan predznak, što je također jedan od razloga njegove prihvaćenosti na raznim stranama svijeta.

Slažući koncepciju ove knjige, Gavran je zbirku od devet dramskih tekstova otvorio i zatvorio dvjema izvanserijskim dramama iz političkih krugova, s dvama odličnim primjerima društveno angažiranih i kritičkih tekstova. „Uvodna „Glasnogovornik” uronjena je u svijet medija, visoke politike, rođačkih i inih veza i vezica pojačanih spletkama i smicalicama, a kroz radnju se uspješno oslikava suvremena hrvatska (i ne samo hrvatska!) politička scena prepuna beskrupuloznih grabežljivaca koji vješto koriste vjeru drugih u ideale da bi sami sebi stvorili lagodan život i imetak. Da bi to iznio na efektan način, Gavran je suprotstavio dva lika – idealista Petra i svim

mastima premazanog starog političara Borisa, koji u jednom trenutku na Petrov idealistički zaključak „Svijet bi mogao biti drukčiji. Bolji.”, odgovara surovom realnošću i jednostavnošću: „Ne bi. Jer kad bi mogao, bio bi.”¹

Još su Gavranovi likovi žešći u završnoj drami ove knjige, također sjajnom tekstu „Kako ubiti predsjednika” kojim je Gavran još 2003. godine itekako jasno prikazao sve zamke liberalnog kapitalizma i bespoštene trke za zaradom. „Stvorivši zaplet na temelju želje skupine anarhista da ubojstvom američkog predsjednika promijene tijekove povijesti, Gavran je u ovoj drami svojim likovima dao pregršt mogućnosti kritiziranja i upućivanja na negativnosti, a izlaz iz te sveopće krize ljudskog društva koja traje i danas, za Gavrana nije u promjenama društvenih sustava, već u promjenama nas samih. Ili kako to lijepo glavna junakinja ove drame, tridesetogodišnja Marija kaže: „...ne treba mijenjati svijet, nego našu dušu. Nije problem u ovome svijetu koji nalikuje na pakao, nego u nama koji prihvaćamo pravila tog i takvog svijeta.”²

Između ovih dviju drama usmjerenih prema kritici društvenih negativnosti, smjestilo se sedam dramskih tekstova kojima Gavran nastoji iznova oslikati emocionalni, psihički i duhovni svijet raznih likova koji, zatečeni određenim životnim situacijama, nastoje ostvariti sreću. Tako u „Savršenom partneru” svjedočimo bezuspješnoj potrazi žene za savršenim muškarcem, čime je Gavran upotpunio i zaokružio tu temu načetu sjajnom SF dramom „Lutka” (2012.) u kojoj je isti postupak traženja nastojao ostvariti muškarac. „Na kavici u podne” i „Svaki tvoj rođendan” zanimljive su obiteljske priče koje nude pravi mali svemir za većinu obitelji tipičnih svađa, sukoba i nerazumijevanja, ali i ljubavi, opraštanja i suočajnosti.

„Monodrama „Što da radim sa životom” i groteska „U očekivanju oca” mali su i otkvačeni otklon od za Gavrana tipične obrade obiteljskog života i muško-ženskih odnosa, a sjajne su psihološke drame „Paralelni svjetovi” i „Tajna Grete Garbo”. Koristeći u svojim dramama već prokušane postupke zamjena ličnosti, odnosno obrade dijela života istinitih i svjetski poznatih pojedinaca, Gavran kroz ove dvije drame zaista sjajno brodi svijetom psihe i emocija svojih likova potvrđujući iz prizora u prizor kako je najčešće ono što treba za sreću, razumijevanje i empatiju – malo ljudskosti.”³

„Odabrane drame 2001.–2021.” odličan su odabir za čitanje. Bilo da ste „početnik” kad je o ovom autoru riječ, ili ga već dobro poznajete. Naravno, u knjizi objavljene drame najbolje je vidjeti na pozornici, a dok se to ne dogodi ova opsežna knjiga

---

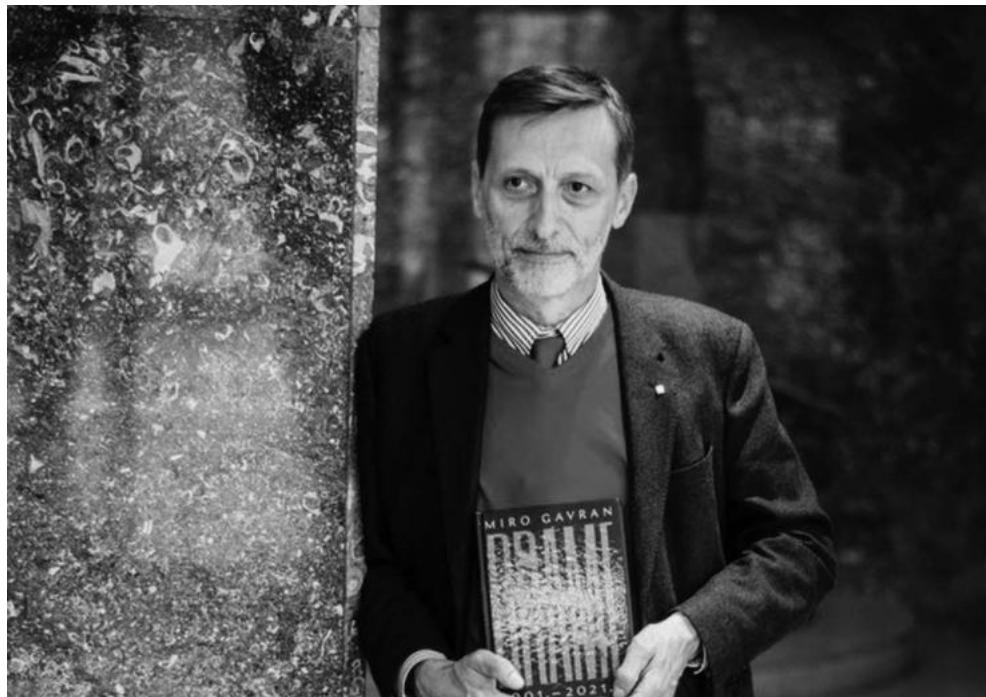
1 <https://www.novilist.hr/ostalo/kultura/knjizevnost/miro-gavran-odarane-drame-2001-2021-zbirka-od-devet-dramskih-tekstova/>

2 <https://www.novilist.hr/ostalo/kultura/knjizevnost/miro-gavran-odarane-drame-2001-2021-zbirka-od-devet-dramskih-tekstova/>

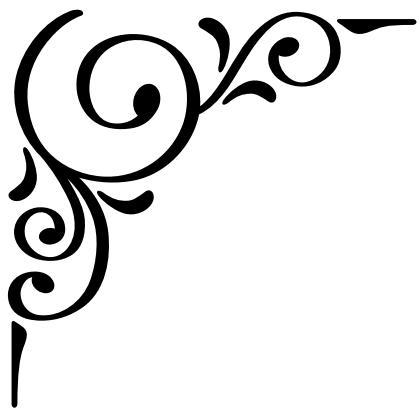
3 <https://www.novilist.hr/ostalo/kultura/knjizevnost/miro-gavran-odarane-drame-2001-2021-zbirka-od-devet-dramskih-tekstova/>

itekako može pružiti zadovoljstvo. Štoviše, i motivirati da se ne samo pročita još pokoje njegovo djelo, već i da se nastoji na „daskama koje život znače” pogledati neke od ovih ili drugih drama najizvođenijeg suvremenog hrvatskog dramatičara.

Andreja Magoč, prof.

Povijest i suvremenost

История и сучасносц

ЗВИЧАЇ У ПЕТРОВЦОХ ПЕЙДЗЕШАТИХ РОКОХ ПРЕШЛОГО СТОЛІТІЯ - ЗАКЛЮЧНА ЧАСЦ

О звичайох у Петровцох пейдзешатих рокох прешлого століття писали зме у Нових думкох през цали 2018. и 2019. рок. О розличних темох бешедовали зме зоз пані Верунку Филипович, народзену Бучко зоз Петровцох, а хтора тे-раз жие у Вуковаре. Гоч теди досц того поведзене и записане, заш лем остали даскельо теми хтори зме сцели ище теди записац, але нас хората нашей собе-шедніци у тим онеможлівела. Понеже од теди прешло досц часу, тот текст як коруна шицкого гевтого потераз написаного.

**Окремне жаданс нашей собешедніци
було же би нам виприповедала историю
правеня домашнього платна зоз конопи,
хтора на ню охабела окреме чежки здо-
гадованя, а прецо – о тим нам вона ви-
приповеда сама.**

Робота зоз конопу була барз чежка, так же велі охорели од єфтиki, як ше теди гуторело за туберкулозу. Окреме млади и слаби жени, поготов кед жени були ваготни або мали мале дзецко. Жена хтора робела таку роботу ридку хтора прежила, а хтора охорела до шмерци була хора. Конопа веліх поховала. Таки часи теди були. Зоз конопу було роботи през цали рок, през лето ше ю рихтало, а през жиму предло и ткало. Але, идзeme од початку.

За садзене конопи мушела буц барз добра жем. Конопа не сцела роснуц гоч дзе. Жем мушела буц добре нагноенна, добре поробена, мелка. Конопу ше шало зоз шеяцу машину так як жито. Зоз так пошату конопу ніч ше не робело док вона не виросла и викласала. Конопа могла нароснуц барз високо, а жало ше ю ручно зоз косиром. Складало ше ю до спончкох, а спончки ше складало по-крижом так же би ше осущела. Кед ше осущела, вец ше ю вязало и вожело до Тиркайловей бари. У бари ше забило коліки и помедзи ніх ше наскладала конопа так же би ю вода не однесла и же би цала була зачирена до води. У води конопа стала дас два тижні, та и служей, а то заш завишело яка конопа була, чи грубша чи ценша. Кед ше конопа добре намочела, руцало ше ю на побреже же би ше одцадзела. Вируцовац конопу зоз бари то було барз чежко бо на ней було не лем води, але и блата, а мушело ше стац глібоко у води и вимивац кельо було можліве цо вецей од налапаного блата. Така конопа була барз чежка, та кед би

Верунка Филипович, народзена Бучко

ше ю добре не одцадзело, ані конь би ю не могол прыцагнуц дому. Конопу ше мушело так мочиц бо ю иншак не могло обробиц.

Кед ше конопу принесло дому, розширело ше ю по гумні на копки же би ше добре осушела. То ше робело у августу кед була найвекша горучава. Така намочена конопа од того блага барз шмердзела. Конопу ше потым тлукло же би ше одцелела древаста часц и то од чулкі до долу, вец ше ю тарло на церліци. Кед ше ю тарло наставал барз вельки прах. Моцни людзе хтори то робели меней чувствовали, а то и жени робели. Трец конопу по правилу була хлопска робота, але хлопи знали туту обвязку преруциц и на жену, а так було и у веліх других

Виробки зоз древа у нешкайших часох майстра Михайла Панковича

роботох. Потым влакна конопи ишли на чесане на щец. Перше груба щец, вец ценша и на остатку ше вицагло тоти найфинши ніткі. Тоти фини ніткі ше предло и зоз ніх ше ткало платно. Кед дошло до предзеня, вец ше туту предзу круцело на мотовидло, вец на кудзель, а вец на сновальницу най ше оснусе, вец на кросна и аж вец ше ткало. Виткане платно ше на яр на жаленей трави вибильовало зоз шалітру, хтору ше вилівало прейг рошти на кабле и так наставало барз фіне, мегке, биле платно.

Одруткі хтори оставали при тей роботі волали ше паздзерче. Паздзерче ше нізач друге не могло похасновац, та ше го през жиму потрошело на топене до руского пеца. Од тога паздзерча наставала барз квалитетна жирячка.

Платно ше робело за свойо потреби, ридко хто платно предавал. Не могло ше предац кед віще було вельке дружтво у обисцу. Хлопом требало зошиц гачи, кошулі, а и шицким другим у обисцу кому цо требало за обечиц. Потым на шор приходзели перини, ручнікі за уцране, партоки на стол и сламячи... Тото грубе цо остало спущовало ше на покровиц и керпари. Фінални роботи коло правеня платна робели жени. У кождым обисцу була газдиня и голем єдна нєвеста, а дагдзе и два и три, та то вони робели.

Мні тоти роботи остали у барз непріємним паметаню.

Домашні кури

Коч

Дзекуєме Вам на такей вичерпній бешеди о тим цо Вам так глібоко уписане у ваших думкох и шерцу, а тераз Вас модлім же бисце нам описали други роботи хтори даєдни людзе робени у валале. У валале вироятно були и даяки општински роботнікі?

– Стеван Бебич роками бул главни општински службенік и матичар у валале. Вон бивал у Петровцох. Оженети бул зоз Лепосаву, Гойкову шестру и мали двою дзеци. Вон ту бул длugo, од младосци.

Кед мушел исц на даяку схадзку до Вуковару, вец го людзе зоз валалу на кочу вожели. Кед ше двойо винчали, першe ше ишли гу ньому цивилно повинчац, а аж вец ше могli пойсц повинчац до церкви.

Попри нього бул заняти ище ёден чловек хтори му ше віше нашол при руки кед требело поробиц єдноставнейши роботи. Вон бул як посилни, розношел општински поволанки и кед дацо требало вон го посилац, идз до того и того, приведз того и того, однеш тото тому и тому...

И нешка даесдни хлопи маю од своїх предкох зачувани кошулї и гачи зоз домашнього платна

Медzi иншima вон и бугновал по валале, та го вец домашнї людзе по тей роботи волали бутнار. Бутнар мал опрез себе бутну и паліцу зоз хтору бил до тей бугни же би людзе вишли на драгу. Кед було дацо нове, вон ишол по валале, бугновал и кричал: „Daje se na znaјje...“, а було и по руски же ше тото и тото дава дознац, та вец пречитал оглашку же приходзи до валалу дяки дохтор або ветеринар, або даяке культурне дружтво...

Бул так теди ёден чловек зоз Вуковару хтори до Петровцох приходзел давац кино, вец бутнар мушел бутновац и оглашиц же кеди ше кино будзе давац и так. У кождэй улічки мал места дзе бутновал. Наприклад, у нас на Грабику першe место було пред Мицову хижу такой коло церкви, вец на пол уліци там дзе Маньошово, вец ишол на конец там до углох, так же би шицки зоз улічки чули новосци. Бутнар віше барз кричал и бул гарлати. Паметам двох бутнарох, а то Митро Дітко, Златов оцец. Вон бул теди уж досц стари, а после нього при-

шол Емил Гаргайов и вин бул до остатку. После нього у валале веци не було бугнарох.

Тиж так у Петровцах жил и поштар. То бул Милан Чалич хтори бивал на Подкучницих. Вон кажди дзень, чи дуло, чи падало, чи слунко барз грало, ишол пешо до Вуковару. Заш лем, часто го дахто вжтал на коч кед же ишол чи до Вуковару, чи назад до Петровцах. Вон пошту оталь ношел до Вуковару, а и зоз Вуковару приношел пошту за Петровчаньох. Бул и главна повязнїца Бебичови зоз городом. Потим, паноцови Бурянови кажди дзень приношел новини, та за того бул и почасцени.

У валале длиги роки жил лесар. То бул Янко Грубеня Дерльов зоз Шорику. Бул барз добри чловек. Так, кед дахто бул у велькай потреби, знал би му повесц „вируб тово древо та однеш, не видзел сом це.“ Бул домашнї чловек, та велім барз помогол. Познейше од тей своёй роботи охорел, достал тромбозу та му мушели одрезац ногу. Вон и його жена мали и одховали три дзивчата.

Тиж так паметам же ту були и поляр и друмар. Цо робел поляр не знам, а преволовал ше Шандор. Друмар бул Владо Шовандюров. Вон мал хижу на Подкучницих. Вше ходзел зоз лопату и оправял калдерму дзе требало, чисцел ю, дзири заверал. Коло калдерми були округли камені и на тих каменьох було написане кельо ест километри по Вуковару. На кажди километер бул тот камень и вон то отримовал. Кед людзе ишли пешо, а велі ишли пешо бо не було як, веци на тих каменьох одпочивали, та веци ту було и нашмецене, та вон то пораел, зберал кед було шмеца.

Петровски поля, а споза ше находзі лес

Уж зме по тераз на ёден завод писали о ремеслох, можебуц паметаце ище да- яких валалских ремесленікох?

– Клонфер бул Иван Фитъкош на Подкучницих, то бул Гані Матисовей оцец. Вон бул ёдини клонфер у валале. Вон робел зоз плехом шыцко цо требало. Теди ше циви не кладло, але аж познейше. Кед требало дацо оправиц коло шпоргета, кед требало хлопом дацо до коча лебо до фурика и подобне.

Цо ше дотика байберах, були их двоме и то Йовген Фитъкошов и Никола Дітков.

Фитъкош ходзел зоз древену ладичку по валале бритвиц и штригац хлопох. Дітко мал свой муштерій, а и дома робел вельо.

Бачи Янко Барнов бул барз точни чловек и ходзел до Винковацах на пияц на кочу, а байбер мушел присц всаботу рано на штири годзин же би го обритьвел и же би тот сцигол на пияц пошорени и швіжко обритьвени, бо вон на пол пиятей прагал коні и рушал на пияц.

Теди ше ридко хто бритвел сам. Всботу ше ишло до байбера обривиц, а штригало ше раз мешачно.

Паметам же Йовген Фитъкошов приходзел и до нас кождэй суботи обривиц мойого оца. Вон мал свой шор кеди до кого ідзе и то так було роками.

Осіф Фитъкошов бул шустер, ципелар. Вон правел и нови ципели, але углавним оправял стари. Ношели зме му ципели кед одпадла пета, кед требало забиц плещок або кед ше дацо попарало та требало зошиц... Вон вельо того платал.

Шнайдер бул Митро Надь. Вон бул прави майстор. Шил шмати, але бул досц драги. Вец ше з часом вше баржей куповало шмати на вашаре бо були тунши. Вашари були у Вінковцох, Нуштру и Вуковаре. За Петровчаньох то було добре бо нігдзе не мушели исц до варошу бо вашарища були на уходзе до тих местох. У Вуковаре при цеглярні, у Вінковцох таюй на початку, а и у Нуштри тиж так. Ту ше могло шицко купиц, бочкори, койдзеяки панталони, скоряні реклі, бунди... Жени хтори ткали керпари, а кед их мали вецей, попредали би их, та так и ручніки, партки...

Микола Фитъкошов бул коваль, та так и його син Данил. Вони двоме длуго були ковале у валале. Вони подковали конї, оковали кочи...

Янко Колбас и Янко Будимски були колесаре. Вони правели нови колеса и шицко друге нове за коч зоз древа цо требало. На колесо требало положиц обруч та и то ковале робели. Колесаре правели и кудзелї, церлїци и шицко друге цо требало зоз древа. Колбас бывал прейг дрги Планчакового дутяну. Вон мал вельку роботню. Будимски мало робел дома, углавним у Колбаса. Знала буц и налога на ніх, та ше вец мушело чекац и по даскелью днї док ци дацо направя, а теди то були людзе уж у рокох. Вони не лем же правели нове, але оправяли и старе кед ше могло оправиц.

Зоз древа ше правело и труни, та так за валалски потреби валал мал и трунара, а то бул Олекса Бессерменї. Вон бывал на Шорику и роками бул трунар, та ше труни куповало од нього. Труна ше правела зоз обычного мекого древа. Труна була єдноставна, без даяких украсох. Була офорбена на цмо же би ше не видзели гузли. Віше мал єдну готову, а дакеди кед хованя були частейше, мушело ше дакус и причекац же би направел. Теди ше труна принесла дому, мертвого ше положело до труни, та ше го виложело. Кед требало виношиц труну, Олекса пришол та зоз млатком и зоз гвоздами прибил верх лади же би драгом дагдзе не спаднул. Вон віше уходзел остатнї. Кед го людзе видзели же пришол, знали же ше пошвидко видзе зоз труну вонка.

Кед ше вишло вонка зоз хижи и одбуло шицко цо требало на дворе, метвога ше на теметов ношело на плецох. Прето ше зберало тих цо ношели и по три-штири групи, поготов кед требало ношиц зоз другого конца валала. Так ше вец вони зменьовали. Того на чим ше труна ношела волало ше мари. Мари мали штири ножки на хторих стала труна, а зоз кождого боку була єдна длуго-ка лата хтора ишла ношачом на плецо. Двоме були з єднога боку, а двоме зоз

Млади невести у церковней порти на Кирбай 1958. року

другого боку. Кед мертвє було нормалней чежини могло ше го ношиць дружей, але кед було чежке вець ше ношаче частейше зменьовали. Так ше то длugo ношело аж по час паноца Планчака, хтори дал направиць кочик на колеска же би ше дриляло труни.

Теди коло Петровцих було вельо салаши. Так на Богдановским бул Бругошов салаш, Сивчов, вець Данков, на другим краю були Бадарково, Шияково, Габорово, Мицово, а людзе ше по тих салашох барз сходзели. Потым, кожди салащань мал dakого у валале дзе зоз кончом и коньми ставал кед пришол до валалу. Ставали або до родзини або до dakого зоз ким були барз добри. Найчастейше то було кед ишли до церкви, бо ше мушело дагдзе коня и коч зохабиць. Мертвого ше тиж так привезло на кочу там дзе ставали, а вець ше го оталь пешо ношело на теметов.

Мой дідо Льовчошов и баба бивали на салашу, а ставали до Ілька. Кед його оцець, а мой прадідо умар, од Ілька го ховали.

Длуги роки у валале гробар бул дідо Осиф Барнов. Мал хижу коло капиталней. Вон кожди гроб викопал, кед пришло ховане спущели покойного, а кед ше почали розиходзиць вон гроб загарнул. Оправел гроб, вдерел криж до жеми и то було готове. Теди ше нє муровало гроби. Добре го паметам бо його унучата, Блаженка и ей кус младши брат Желько, зо мну ишли до школи. Його дзвівка млада умарла та вони одховали ей дзеци.

Сцела бим ище спомнуць же валал мал кондаша, а єден час и кравара. Кондаш бул бачи Медешов зоз Долу, Влади Медешового оцець. Вон рушел збераць швині зоз Подкучицькох та по Тиркайлуву бару. Там на нїх мерковал цали дзень, а вечар их пуштал дому. Тота його робота була плацена од людзох хторим чувал швині. Кельо паметам нє була то одредзена тарифа, але було то вецей на добродзечных приложох, хто цо да. Нашо газдині го часто и даровали або зоз погачом, або зоз сланінку, а йому то шицко добре пришло. Кед даєдна швinya мала прашатка, вон ю на поладнє пуштал дому же би надойчела прашатка, а вець послал даєдно свойо дзецко же би ю приведли назад, же би пасла зоз другима

швіннями до вечара. То бул барз добри чловек за людзох и людзе го барз почивали.

Краварох тиж було, але вельо кратши час од кондаша. Кравар бул Емил Гаргайов покля нє постал бугнар. Вон и єден Масного зоз Подкучнициох. Краваре збирали крави. Кравар трубел, а жени випуштовали крави вонка, та их вон гонел за бару.

Тиркайлова бара то тата бара на уходзе до валалу зоз напряму Вуковару. Тиркайлова ю волали бо була прейг драги од Тиркайли. Дараз, я нє паметам, але тоти Тиркайлово там мали цегляру. Газда ше волал Васо Тиркайла. Вони пекли вельки цегли и на нїх писало ТВ. Анї того Васу нє паметам, але сом за ньго чула од старих людзох, а видзела сом и його цегли. Вони там копали жовту глїну прейга драги. Там тата глїна познєйше завалела веліх док там копали за вальки.

По обисцох ше шицко барзчувало и платало док цалком нє видало. Так то було и зоз шерпенями, гарчками, гарчичками... Тоту роботу робели Цигане хтори до валалу з часу на час приходзели. Кед таки майсотор вошол до валалу, такой почал кричац: „Krgam šeरpe, lonce, popravljam ambrele...“ Вон себе направял дзе шеднє, мал цошка цо ше палело, та залївал тоти дзирки на шерпеньох. И по даскелью дзирки ше платало на судзини покля цалком нє дослужела.

Руменец

Руска лада

Веџка приходзел и гарчкар хтори предавал глїняни кантички за млєко, коршо-ви за воду. То були гарчкарэ хтори правели судзину и други продукты зоз глїни.

Веџ ту доходзели тоти цо плетли кошарки, кошари и койцо друге од пруца. Того нє було у валале аж покля Осиф Мишканьев и бачи Кирда нє почали пра-виц кошарки. Тоти таки фини. Вальки кошари нє правели. Зоз продуктами зоз пруца на кочу приходзели звичайно людзе од Ораши зоз Босни. Їх кочи були дługoki и на кочу було за кождаого дацо, кому уж цо требало. Предавали и сакайтови. Кед ше хлєб пекло у руским пецу кожда газдиня мушела мац сакай-тави. Сакайтов бул направени од якейшик слами же би цесту у нїм було цепло.

Нука до сакайтова ше положела хлебовка на хлебовку цесто и так хлеб киснул. Кед хлеб накиснул, зоз сакайтова ше го преврацело на лопату и зоз лопату кладло до пеца же би ше го упекло. Тоти сакайтови ше барз чувало. Могли буц и длугоки и округли. Теди нє было кажди дзень швижого хлеба, алє ше хлеб пекол за вецей днї.

Дутяни у валалє было два, Планчаков и Аронов. Планчаков бул там дзе тे-раз биваю Дудашово Данково, а Аронов там дзе познейше Дюра Верешов мал карчму. У дутяну було шицкого за купиц. Пекари теди нє були бо жени сами дома пекли хлеба, погачи, кифлочки... Перши пекар до валалу пришол седемдзешатих роках, а потым и други. То ше людзом полюбело бо пекли красни хлеби и вец жени престали печи хлеба.

Метли ше праврли зоз метлінча хторого было у каждой загради. Дараз того метлінче same зишло, а дакеди ше го посадзело. Знало зисц зоз нашенка и на гумне, та го жени зоз гумна пресадзели до загради.

Єден Янчов, нє знам як ше волал, правел метли зоз цирку зоз хторима ше заметало нука. Цирково метли були барз чежки бо були направени од грубого цирку. Цирково паліци були груби и тоти метли ше швидко витрошли. Людзе тиж так и сами знали посадзиц цирку на полю коло кукурицы. Цирок вироснул барз високо. За єдну метлу требало штири пейц паліци узретого цирку.

Шицки тоти спомнути людзе мали и покус свой жемі, а заграду обовязно, та так єдно з другим могли прежиц.

У кождым обисце было пси и мачки

Яка ситуация була зоз ліченъом як людзох так и статку?

Дохтора нє было у валалє. До дохтора ше ишло до Янковцох або до Вуковару.

Дохтор Кайганич жил у Янковцох и його хижа, або лепшэ поведзене вила, була остатня хижа скорей теметова там дзе ше скруцує сорам Винковцох або Товарніку. Зоз нім робела його жена. Чи вона була медыцинска шестра чи нє, нє знам, алє вона му у шицким помога-

ла. Вон тиж мал и ліки, та их давал людзом. Кед дацо не мал, вец посыпал людзох до апатики до Вуковару. Там бул єден стари апатикар хтори правел ліки. Нє было таке як тे-раз же достанеш як бомбону, алє ше мушело чекац же би ци лік направел. Вон умар дагдзе шейдзешатих роках прешлого столітия.

Дохтор Кайганич познал шицких людзох у Петровцох, бо кед дахто дацо требал віше ишол гу ньому. То бул дохтор общей пракси, а кед людзе були баржей хори, вец ше ишло до Вуковару, до шпиталю.

Теди бул барз познати и признати дохтор Углешич хтори лічел вельки хо-

роти. Углешич бул теди стари дохтор. Тиж робел и дохтор Стоянац хтори бул дохтор за женски хороти. Вони робели у шпиталю, але и дома. Стоянац мал хижу прейг драги старей општини, а Углешич мал у берегу, там у ускей улічки кадзи ше ідзе зоз центру городу гу манастиру. Дзивка дохтора Углешича була тиж дохторка, а познёйше и сёй двоме синове.

Теди у валале жила баба Бела Шувакова. Вона ту була одана зоз Бановцах и вона знала намесцац косци. Кед дзецко витхло руку або ножку, вона то знала барз добре намесциц. Док дзецко зврещало, уж було готове, намесцене. Вона помогла велім дзецом, не мишаля ше до нічого другого окрем намесцаня косцох.

Коло ніх жил Адамчо, бул байбер по фаху, але знал винїмац зуби и то так без инекций. Хто бул досц шмели кед го зуб заболел, ишол до ньго. Видзела сом на сойо очи як то вон роби, и сама бим нігда не дала выберац зуб без инекций. Раз до нас пришла нина зоз Миклошевцах и цалу ноц врещала бо ю барз болел зуб. Рано баба гвари же муши пойсц до Яника Адамчи бо ей ніхто други не може помогнуц. Нина вец волала мнє же бим ишла зоз ню и же би вона не ишла сама. Кед зме пошли, вона ше тресла од болю и од страху. Вон гвари: „Ніч то нино, шицко то будзе у shore“ Вец сциха гварел: „А най видзим же хтори то зуб?“ Кед вона розняла уста, вон намачал вату до паленки, почухал и ознова ю загварял же хтори би то зуб могол буц, и док так бешедовал зуб му уж бул у руки, вицагнути.

Цо ше дотика лічения дома, руменец мал вельку важносц у кождым обисцу. То було за шицко. Чаю ше правело и зоз габзи, ліпи, миших хвосцикох и зоз дзивих ружох. Кед ше чай добре осушело, кладло ше го до платняних торбичкох и то вишло у комори же би бул на воздуху, а же би на ньго не шеднул прах. Чай ше варело найвецей през жиму, а ёдло ше найвецей квашену капусту хтора була барз здрава и охраньovala од веліх хоротох. У кождым обисцу бул гордов квашеней капусты, долу даскельо главки, а около нарезана капуста.

Наприклад, ми теди не знали за ліковитосц покриви хторей було на кождим кроача. Покрива ше теди шекала качатом и гушатом же би лепшне росли. За пирка зоз цибулі тиж зме не знали же ше можу ёсц, але зме их резали живини.

Лік за рану ше правел зоз оцтом и бильчиком зоз вайца. Требало добре зограц палачинкарню, на ню положиц дакус оцту и на оцет бильчик, кед ше то стидло и дакус охладзело то ше кладло на рану. Така рана швидко заросла, не запалела ше ані не гноела.

Тиж так кед людзе мали вреди лічело ше их зоз печену цибулю. У перни требало упечиц цибулю же би ше змечала, вец ше ю розширело и приложело на вред. Кед на таки способ вред дозрел, висцискало ше зоз нього стиржень хтори ше вецей нігда не врацел.

Кед боліели ноги, кладло ше их до сланей води. Теди не було тей фабричней, мелкей солі, але соль була груба и требало ше ю тлучиц у ступки же би постала

мелка. И стари и млади на тот способ одпочивали ноги.

Кед болела глава, натарло ше хрину, положело ше го до хусточки и приложило на чоло, кус ше одлежало так же би глава прешла. А кед паноцец Бурян почал до валалу приношиц ліки у таблетох, а поготов за главу, то ше швидко прилапело.

Ветеринара у валале не було. Ветринар Ласович бивал у Вуковаре, а бул ветеринар и за шицкі околни места. Кед же требало же би ветеринар пришол до валалу, мушело ше попрагац конї, положиц сиц, пойсц по ньго, привесц го и врациц. На таки способ нігда нікого не одбил, вироятнє іншак ані не могол присц.

У валале було людзох хтори другим помагали кед дацо знали. Так бачи Микола Іван Фитькошов, хтори бул ковалъ, помагал людзом кед требало праше виштройц, кед требало помогнуц краву оцеліц або кобулу ождребиц. Вон о тих стварох знал шицко. Так же ридко кеди требало ветеринара.

Познейше таки ствари робел Емил Минаров. Вон пришол за присташа до валалу, а бул зоз Миклошевцах.

Паметаце зоз якима ше коровчами або даякима другима напасцами людзе гевтого часу борели?

Од кровча найгорша була дикица. Вона була барз джобаца, не мала вельо лісца, але мала жовти барз оштри игелки. Вец ту були дудва, лобода, тараска, фользовка, буяци... Буяци були тиж джобаци. Дзе ше тото коровче залапело, чежко го було викоренїц.

На полю було барз вельо мугару, поготов у кукурици, так же ше кожду кукурицу мушело добре оплец од мугару. Вон ше барз ширел и брал влагу од кукурици.

Цо ше дотика мишох и патканьох, миши було вельо, а паткані ту и там. Кажде обисце мало пса и мачки, та то вони таманели. Кед станеш рано, пес ци пред дзвеври принесол задавеного патканя, а мачка задавела мишу.

Теди було барз вельо тацкох, а ми их волали колонисти. Дзе ше тацки влапели то було страшне. Паметам, раз мац ше рихтала варыц полуудзенок и требало ей отрушини зоз хлеба. Хлеб ей бул досц мегки та го не могла потрушиц и вона го винесла вонка же би ше дакус пресушел, а тацки пришли и потаманели шицок тот хлеб. Паметам же пре тога була барз нагнівана. Колонисти зме их

Часц музею хтори шведок прешлих часох

волали бо ше вшадзи хпали.

Кед сце спомли варенс, най ше Вам опитам як ше теди чувало єдзенс кед остало?

Не було за остац. Віше ше варело тельо най ше такой поє, а кед же дакеди дакус и остало, то достали мачки и пес. За вечеру ше правело друге. Месо ше тримало у росолії. Колячки почали у новембру, а по Крачун мушело буц вшадзи поклане. Месо у росолії могло стац по Вельку ноц, а дакеди и по май. Познейше досцигла щунка и сланіна, та ше то єдло док нє було курчата, а перше курче хторе ше вилягло у марцу могло ше заклац у августву, септембрю. Вец пришол Кирбай, за хтори було праше. Кед ше почало ламац кукурицу и виберац и чисциц цукрову цвиклу, вец ше знало зарезац качку лёбо гуску. Желенявшу и кромплії ше чувало у доліку. Єден долік бул за желенявшу, а єден за кромплії. То було поскладане у слами, а на слamu ишла гліна. За статок була кравска цвикла хтору ше тиж чувало у доліку. Зоз тоту цвиклу ше кармелю крави, конї и швині. За тоту цвиклу требало викопац вельки долік. Єдна цвикла мала и по штири-пейц кили.

Як сце ше през жиму зогривали?

Кажда хижка мала шпоргет на хторим ше варело и голем єден руски пец хтори зогривал хижу. До руского пеца ше топело зоз вигризками. Кед конї и крави по-огрязали кукуричанку остали вигризки, хтори ше складало до снопчикох и таке ишло до пеца. А кед ше почало садзиц слунечнік, вец ше и його паліци топело до пеца, а и паздзерче сом уж споминала.

Чутки нє було за топиц до пеца, лем за до шпоргета. Теди нє було вельо древа. Кед ши раз, два раз зоз леса принесол дакус древа цо лесар дошлебодзел, то було шицко. Теди ше по леше зберало сухари. Сухари ше могло принесц кельо становуло на коч, а за шицко друге ше трошело чутки. Кед ше олупало кукурицу за крави и за швині, чутка ишла до шпоргета, а вигризка до пеца, дзе ше пекло и хлеб, и белюш, и лепиня, капушаніки, кромплії на тепши, на тепши мачанка... И пасуля ше варела у пецу, дакди по два дні.

И можебуц дацо за конс?

У валалє була барз велька розлика медзи богатима и худобними. Богатих було мало, а худобних вельо. Худобни ходзели на пустару робиц, а яке то було можеце лем задумац кед ше цалу надніцу мушело дац за килу цукру або за килу масци. Така теди була худоба. А цо ше дзецеох дотика и ту була розлика, бо при худобних було вельо дзеци, а у богатих єдно, двойо.

Любица Гаргай

95. РОЧНІЦА ОД НАРОДЗЕНИЯ СИЛВЕСТЕРА КЕТЕЛЕША

Сілвестер Кетелеш Петровчань, чловек хторого ше гевти цо го познали дзечнє и зоз красним споминаю. Шицки го волали єдноставно, по руски, бачи Сільво. Бул то еден окремни чловек хтори ше несебично давал и укладал цалого себе не лем до своеї фамелії, але и до ширшай заедніци. Бул земледлец, фотограф, гудак, фодбалер, роботнік у култури, зазберовач старых предметох, віше порихтани кождому дац красне слово и пораду кед ю знал.

Сілвестер Кетелеш

Сілвестер Кетелеш народзены 19. марта 1926. року у Пишкуревцах. До матрикулох - кніжкі родзених у Петровцах уписаны є 26. марта кед ше му мац врацела зоз Пишкуревцах дзе го пошла народзиц до свога родного валала. Оцец ше му волал Митро, а мац Мелана, народзена Арваї. Мал и старшого брата Мирослава. По свой осми рок жил у Петровцах, а веџ ше зоз родичами и братом преселели до Вуковару, на салаш адвоката Крашковича, чию жем родичи обрабяли. Салаш ше находзел дзе тераз винария, дагдзе на пол драги помедзи драгу за Негославци и Дудик. Пешо ходзел до Вуковару

до школи. Була то Мадярска школа. Док ишол до школи учел грац на гармоники. Професор му бул Мариян Зубер, познейше еден од найугляднейших горватских музичных педагогох. Окрем того, 1949. року закончел курс за фотографа хтори тирвал два роки. Од теди ше активо занімал зоз фотографію. Воєни рок служел у Карловцу, а по врацаню 1947. року оженел ше зоз Любіцу народзену Мудри. Од 1948. року жиу у Петровцах. Мали тройо дзеци Мирослава, Томислава и Марчу.

Петровски хлопи у центру валала – Сілвестер Кетелеш шедзи перши з правого боку

Сілвестер Кетелеш як председатель КУД „Яким Гарди“ з нагоди госцювання у Карловому

Кед ше оженел жил зоз родичами и бул пааст. Сотрудзовал зоз ВУПИК-ом и часто посциговал найлепши резултати у продукції жита и кукурици. Бул член Клуба 50 и Клуба 100, та путовал до Прешова у Словачкей, дзе зоз Любом Чаканом и Кирилом Хома обишол фабрику штучных гноюох. Медзи першими у валале 1965. року купуе трактор и шицки потребни приключкі за трактор и прикоч.

Окрем цо обрабял жем, занімал ше зоз фотографію и грал по свадзбох цо му бул додаткови приход. Фотографовал Петровчаньох за документы, потым свадзби, кресцині, перши прычасцы, хованя, а направел и велі фамелійни фотографії. Людзе нароком приходзели до Кетелеша же би их бачи Сільво сlicoвал. Було то же би слики мали за памятку, або посылали своім мілім до других местах и швeta.

Сотрудзовал и зоз комбінатом „Борово“ и їх новинами под исту назву, за хто-ри з часу на час робел як фотарепортэр. Бул свідоми кельо важна нова, права и правдива інформация, та бул ёден од перших хтори у валале купели телевізор.

Сілвестер барз любел фодбал. Свой талант бавеня фодбалу розвивал як хла-пец ведно зоз братом Мирославом у фодбалскім клубе „Конкордія“ у Вуковаре. Клуб настал 1911. року як ФК „Срімеч“, веций раз менял назви, а загашел ше 1941. року. Познейше бул активни у петровским Фодбалскім клубе „Гвіз-да“ (основаним 1925. року), дзе бул длугорочны председатель клуба.

Сілвестер бул и активни член КУД „Яким Гарди“ Петровци. Длуги роки бул член Управного одбору, але и його председатель од 28. децембра 1973. року по 18. фебруар 1975. року.

Вше кед требало заграц за Дружтво бул на розполаганю. Тому шведочи и цитат записаны у кніжкі *Штефана Гудака „Петровци 85 роки културно-просвітній уметніцкай роботы“*: „12. октября 1952. року танечна секция и група шпивачох наступела у Билим Манастире на Фестивалу Славонії и Баранії. Танцы и шпиване порихтала Вира Бесерминьова, учителька, а музичну часц програми провадзел Сілвестер Кетелеш на гармоники“.

Кетелешова хижа 1963. року

Сільвестр грає на грамоники з петровськими гуадами 1964. року

У чаше кед бул предсидентель Дружтво дзешец дні госцовоало у Італії. Було то 1972. року. Вони там наступели на Фестивалу штредньоевропскаго фолклору у Салерну при Напулю. Учасць у програмі вжали танечна скция, шпиваче и тамбурови оркестэр. Дали и два наступы у туристичных местах Солофи и Минори. З тей нагоды у Італії мали нагоду обисц културни знаменітосци Риму, Ватикану, Напулю, Помпейох... Змесцене мали у Папінскай семинариі за грекокатоліцких паноцах. Зоз Дружтвом путовал и висланік культуры, хторому ше не пачело змесцене и тото же обиходзели церкви, так же предсидентель Сільвестр Кетелеш и дзэпоедины члени мушели исц на бешеду по политичнай одвичательносци. Зоз Дружтвом бул и у Французкай, як и у веліх местах бувшай держави.

Сільвестр и Любіца Кетелешово кед ше повинчали 1947. року

Преслава 50-рочніцы организованей культурней работы и 30-рочніцы работы культуры-просвітнаго дружтва у Петровцах означена 1976. року. З тей нагоды найзаслужнейшим членом були подзелены признання. Сільвестр Кетелеш дастал диплому и златну значку.

Сільвестр Кетелеш ёден од трох ентузіястах хтори почали зоз зазберованьем ста-рих предметох ище 1971. року, жадаюци их одтаргнуц од забуца, а зоз хторей вец настала етнографска збирка у Петровцах. О тим Владимир Костелник пише: „Любителі свойого народнаго ёства, земледілцы и други просвищены Руснаци, Сільво Кетелеш и Сільво Ерделі у першым шоре, потым др медицины Томислав Мишир и други, роками зберали и назберали предметы зоз

газдовскаго и домашнього взагалі заняца свойого валалу, и з других валалох кед ше указала нагода.“

О несебичносци свойого оца його младши син Томислав гутори: „Длуги роки оцец бул предсидентель петровскаго фодбалскаго клуба. Же би шицко було як ше тому швечи знал и за свойо пенежы купиц дреси за бавячох. До клубу свойо финансийни средства укладали и други залюбителє до фодбалу як цо Никола Дітко (байбер), Любо Чакан и Спридин Павлович Шпиро. Було и гевтих хтори не мали пенежы, та веџ давали кукурици и жита цо ше веџ предавало и укладало до роботи клуба.

Паметам и же нам, мнє и братови, бачи зоз Канади послал скоряни лабди, а вон тоти лабди дал петровскей „Гвизди“, бо приходзели госци зоз Коцуря и Керестура, та же би мали прави лабди за бавене. Теди ані Кереструци не мали таки лабди.“

А о тим як вредно робел бешедуе: „Часто грав на свадзбох, але тоти свадзби и сликовал. Кед пришол дому поумивал ше, чи одспал дакус чи не, та ишол на полью жем обробиц. Жем віше була обробена и нігда зме не були гладни. Веџ слики направел та их ношел дзе уж требало. Часто шедал на бициглу, та гайд до Миклошевцох або на гайзибан до Янковцох, та до Шиду, Бачинцох, дзе уж требало, слики однесол.“

Сільвестер Кетелеш умар 2004. року у Петровцох дзе є и поховані на греко-католіцким теметове.

Жридла:

- Кніжка Штефана Гудака „Петровци: 85 роки культурно-просвітнійни уметніцкей роботи“
- Проект општини Богдановци „Най ше не забудзе“
- Кніжка Владимира Костелника „Етнографска збирка Русинох и Українцох Републики Горватской
- Томислав Кетелеш особнє

Лю. Гарагай

КАЖДА ФОТОГРАФИЯ ШВЕДОК ЄДНОГО ЧАСУ

У вецейрочним зазберованю и вигледованю за цикавима, старима фотографиями, драга нас за тото число Думкох з Дунаю одведла недалеко, до Миклошевцох. Фамелия Янка Папугового отворела нам свой албум фотографийох и дзечнє го подзелела зоз намки. З тей нагоди обявюеме гевти хтори ше нам видзели же буду цикави и за ширшу явносц.

Перша фотография цикава пре вецей причини. Перше же настала 1945. року, концом Другей шветовей войни. На ней видзиме дзивку, а то препознаваме по тим як ё зачесана до баршоню. Тиж видзиме же ё облечена у тэдышнім традыцыйным облечыве. На фотографії Леона Колбас, познейшэ одана Папуга и мац нашаго собеседніка.

Тата фотография з новших часох, а положели змежу на друге место прето же зме у албуме старшу того типу не нашли. На ней ше находзи супруг Леоні зоз першай фотографії и оцэц нашаго собеседніка, Янко Папуга старши. Ту вон бул у своїх штредніх роках живота.

Тата фотография була уж обявена у єдним чишле Новей думки, алё пре ёй старосц и цикавосц заслужує же би ше о ней ище раз дацо поведло. Ту ше находзя перши бициглы хтори сцигли до Миклошевцох. Яка то тэди валька и значна новосц була, сам доказ праве тата историйна фотография хтора настала давнаго 1936. року.

У тим препатраню нашли зме ище єдну цикаву стару фотографию хтора настала после Другей шветовей войни, а на ней ше находзі млада малженска пара, оцець і маць нашого собешедніка. Ту, з ліва на право, Михал Папуга (оцов брат), Миливой Ковачевич, Леона Папуга і Янко Папуга. З якай нагоди фотография настала то зме не дознали.

Велій гваря же школски фотографії найцикавши, а вироятно прето же су шведок єдного красного часу дзецинства, дружэня і здогадованя на гевтих мілих людзозах зоз хторима ше одраста, а вець живот розошёва кождого там дзе сце. Тота фотография настала на яр 1962. року, а на ней ше находзі два генерацыі миклошевскіх школьнікоў, шеста і осма класа зоз іх учителями. Цикаве і тото же на ней двоме учителе.

Гваря нашо стари же ше дакеди ридко слизковало, та вець знало прэйсці і цале дзецинство а же бі за тот час не настала ані єдна фотографія. Чи то бул случай і з тей нагоды не знаме. Так на шор приходзі фотографія зоз хлапцовских часох. Ту ше находзі пайташе Янко Папуга, наш собешеднік і Мирко Хомов кед були легінъчкове, так як нашо стари гваря.

О тей фотографії наш собешеднік гуторы: „Ту Йовген Дайко і я. Були зме вірні пайташе. Исти зме рок і у спортох зме були ведно. Бавели зме столни теніс і фодбал. Були зме барз добры бавячэ. Я ше познейшэ занімал і зоз штреляньем, а вон не. Миклошевски клуб столнога тенісу бул барз добри, два рокі зме бавели у Славонскай зоні.“

Ище єдна фотография хтора здогадує на красни легиньски часи то тота вельконоцьна. На ней обліваче порихтани за обліванє дзивкох, а ишли на кочу хтори цагали два парадно оквицены коні.

На кочу з ліва на право ше находза: Янко Чордаш, Мирко Хома, Янко Сабадош, Силво Бучко, Йовген Дайко, Янко Папуга и Силво Лікар.

Ту ше нашла и єдна фодбалска фотография за хтору бачи Янко гвари: „Фодбал сом почал бавиц 1963. року. Я и Йовген Дайков почали бавиц за першу екипу кед зме мали 15 роки, а тоти други були шицкі старши. Тота слика ми барз вредна прето же зме теди почали, а теди ше не слизковало так часто як нешка.“

На фотографии стоя: Т. Руф, Янко Папуга, Петро Мудри, Мирон Лікар, Владо Чордаш, С. Ухлариц, Янко Папуга Дюрка, Мижо Гецийов, долу куча: Дюра Лікар, Янко Чордаш и Йовген Дайко.

Наш собеседнік Янко Папуга, младши, оженел ше зоз младу учительку Марию Карак хтора пришла зоз Богдановцох робиц до Миклошевцох, та так ту и осстала. На фотографии Мария Карак 1963. року.

Янко и Мария Папугово у своім малженстве виховали три дзивчата, Весну, Соню и Наташу. На тей фотографии видзиме їх найстаршу дзивку Весну кед мала ёден рок. На фотографии з ліва на прево шедза Мара Колбас, Любіца Мудри и Весна Папуга. Було то 1967. року. Мара и Любіца обидва були Марийово школярки.

Так у албуме Папуговых находзиме и фотографій хтори зоз собу до обисца принесла млада невеста. На тей фотографії свадзба у Богдановіцах пейдзешатих роках прешлого століття.

На тайі фотографії хор осмемрочнай школы Степан Супанц зоз Вуковару. Мадзи дзецы професор Єлашич хтори теды бул директор и професорка Хаек, хтора дзецы учела шпивац и водзела хор. Фотографія настала пасле ёдного наступу у тэатру у Вуковаре. Хлапчох было мало, углавным шыцко були дзівчата. У штреднім шоре пяты зоз ліва на право Мария Карак, а була школьнік седмей класи, школьнага 56./57. року.

По приходу до Міклошевіцах Марія ше активна уключує до шыцкіх збуваньох у валале, та так і на культурнім плане була активна глумица у міклошевських забавах. Єдна од тих забавох „Покондирена тиква“ у хторей бавела улогу Фемі. На фотографії ше находза Ксения Лікар, Томіслав Колесар и Марія Папуга.

Тата фотографія зоз забави „Одаванка“ хтору режырал Дюра Лікар. Марія ше здогадуе: „Я була мац, Владо Сопка бул мой син, вец ту була дзівка за одай Меланка и ей мац“.

З ліва на право глумцы: Владо Сопка, Марія Папуга, Любіца Сабадаш и Мелания Лікар.

За туту фотографију учителька Мария гвари: „То єдна з моїх перших фотографий кед сом почала робиц. Водзели зме дзеци на вилет до поля. Була ѿшень, дзеци пошедали на ораніну, а споза ніх кукуричанка. То були шицки дзеци од першай по штварту класу. Сликовал нас учитель Дюра Лікар.“

Учителька Мария гвари же барз любела робиц зоз дзецми. На питане же чи учителе мушели ношиц рботни мантил (куту) одвітує же нє. Други учителє нє робели у ніх, але вона гей, прето же вона свой белави мантил барз любела, а на ногох вше мала обути боросани. На тей фотографиї видзиме учительку Марию у класі як преподава дзецом.

Тота фотография настала седемдзешатих роках прешлого століття, а на ней Марійово школярки на настуу за Нови рок: Невенка Костелник, Ясминка Заразовски, Снежана Шимко, Олгіца Мудри, Олгіца Рамач, Оленка Костелник, Весна Папуга, Славица Николич. Такой на початку кус викукує Соня Папуга.

За туту фотографију учителька Папугова гутори: „То сликоване пред школу у Миклошевцох 1975. року. Ту зоз дзецми учителька Ксения Лікарова и я, а сликовал нас учитель Дюра. Пред школу миклошевски школьнія од першай по осму класу.“

Учителька Мария була и член миклошевского хору хтори водзел Янко Колошняй

Іще єдна свадебна, але тота зоз Миклошевцох. На гевтей богдановской свадьби видзели зме же лем дахто оквицени зоз ручніком, але шицкі маю розмарію. На тей міклошевской свадьби шицкі свадебни маю вишивани руски свадебни ручніки и на ніх припнуту розмарію.

То була свадьба Андрия Колбаса. На фотографії видзиме Марию и Янка Папуговых, а здогадаю ше же кед ишли през валал шпивали свадебну шпиванку „Кед голубица лецела“.

Штреляче зоз Миклошевцох 1987. року.
Янко Папуга, Радован Шокчанин – тренер зоз Товарніку, Владо Папуга, Яким Бучко, Владо Сабадош и Владо Вереш.

Змагане зоз воздушну пушку у
Миклошевцох.
„У штрелянню зме мали барз
добри успіхи“, гутори Янко Папуга.

„Тота фотография зоз отверана штреліска. Було то
автоматске штреліско зоз шейсцома ав-
томатскими метамі за воздушни пушки.
Двойо зоз міклошевского клубу були и
на республичним змаганю“, толкує Янко
Папуга.

Тота фотография настала после ёдного змаганя у столним тенису у Руским Керстуре, а ту ше находза: Владо Папуга, Яким Бучко, ?, Янко Папуга, Весна Папуга, Владо Сабадош, Йовген Дайко, ? Мишкич, Мирослав Пап (Дулич) и ?

„То кед зме освоєли перше место у Руских спортивских бавискох у вецей спортох. Бавело ше у вецей местах и на вецей заводи, а боди ше здавало. Хто мал найвецей у шицких змаганьох тот победзел. Бавело ше по руских валалах, нє лем у Миклошевцах, алє и у Коцуре, Дюрдьове и Руским Керстуре. Ту ше находза: Кирил Лікар, Янко Папуга, Михал Олрос, Саво Арсич, Йовген Дайко и Тонко Колесар.

Мария о тей фотографии нам гварела: „Яни бул ловар велі рокі“, а вон сам ше надовязус: „То у заєдніцким лову на Єлашу кед ловаре штреляли швині. Теды забити 11 швині и 1 елень. Дакеди було велью животині у леше.“ Медзи ловарами Янко Папуга, алє нє позна шицких бо то нє шицко Миклошевчане.

„То кед зме забили першу швиню. На слики Марча Лікар, Владо Лікар, Мирон Лікар, Олгица Лікар, я Янко Папуга и дідо Кошиш Горнячка.“

Янко Папуга зоз ёленьом.

ским пецу“ – приповеда бачи Яни.

Тота фотография асоцирала його супругу Марию на перши часи ей пребувания у Миклошевцох кед на таки способ путовали и давали драмски фалати по околних местох. „Кед сом пришла до Миклошевцох перши наступ як драмски аматере мали зме у Ловасу зоз Гогольовим фалатом „Женідба“. То их я учела и драма була на горватским языку. На истим таким кочу зме ишли до Ловасу, а за нагрду же зме там поши достали зме блишови зависи за бину до миклошевского дружтвеного дома. З исту забаву зме исши и до Бапской. Путовали зме по диргацих дильовох. Конї нас цагали.“

„Ту зме за 1. май ишли до леса. Зоз валалу ишли велї кочи. Там ше єдло, пило, пекло прашата, ярчата, хто що мал, з єдним словом славело ше 1. май. Найчастейше ше праше пекло на рожню, та ше так людзе коло того печеня и забавяли, а праше ше залівало и зоз пивом. Ярче було найсмачнейше кед ше го упекло дома у ру-

Папугова фамеля: Весна, Янко, Мария, Наташа и Соня.

Фамелий Папуговых од шерца дзекуєме же тоти фотографий и зауваги на ніх подзелели зоз нами.

Любица Гаргай

ЛЮБИЦ БУЦ РУСНАК

Од часох кед Бог людзом помишаць языки и створэл народы на тым нашим швеце, кожде з нас хто пришол на тот швёт прэжніц тот жэмскі живот, нашол ше у одредзеним раміку живота. Зоз самім своім родзенъем постали зме члени одредзенай фамелії, а зоз туту прыпадносцу доставаме и прыпадносц одредзеному народу.

През историю чловечества наставали народы, але велі и нестали. Неставаня ше слуховали на велі способы, од природных катастрофах и заразных хоротох, по рижні войни и окупациі ёдного народа над другім. През велі рокіі владаня, у векшини случайох численшаго народа над малочисленшым, менши народы ше помали трацели и неставали...

Існоване народа у першым шоре означае його бешеда, язик на котрим ше прыпаднікіі того народа медзисобно згваряю, як и живот прыпаднікох одредзенаго народа на даякей території, та так зоз часом наставаю націоналні держави на одредзеним подручу. През часіі тоті території ше меняли у зависносці од восній и економскай моці одредзенаго народа. При дзепоєдніх державох, котры були економски и воено моцні, хасновала ше колонізація одредзеніх слабшаго економско и воено развитых державох, та на тот способ приходзело и до траценя прыпаднікох тих слабших народох.

Кажды народ попри бешеды развивал и свою культуру, од музыки, танцу, шпіванкі, вири, способу вареня, а котры завищели и од климіі території на котрой жили. Вира през цали час існованя людскаго роду ма барз вельке значене. Ішле и стари народы, як цо Греки, Римяне, стари Славяне, нордыйскі народы и другі, мали свойх богох, даёдні вецей, а даёдні меней, були то багове за рижні потребы. Нешкайши швёт угловім базавані на хрыстиянству, ісламу, будизму, гіндуізму, як и ішле даскеліх других религійох. Шыцкі вони маю свойо варіянты и подзелены су на рижні церкви. Вира чловекові дала вельмо доброго, але було ту и вельмо того цо не таке добрае, а найгоршэ водзене войны у Боже меню и знішковане прыпаднікох другога народа другой вири.

Але модерны часы приноша и новы прогресивны особи котры ше боря за прызнаване каждого народа гоч яки мали бул, даць му право на власне існоване по його обычайох и способу живота. У морю шыцкіх тих добрых и подлых збуваньох през историйни часы кормацал ше и Руснак.

Од першых спомінаньох Киевскай Русі як держави, народу котрому прыпадаме, през рижні войни и препасц тей держави, як и живот под власцу рижніх народох та по Австроугорску, 20. вік и два шветово войни, селеня и преселеня, Руснак нешка жие и обстава у Польскай, Словацкай, Румунії, Украіні, Сербії, Горватскай, Америки, як и у коло 200 других державох у швеце. Як и другі велькі народы, так и менши маю свойо обычай и традицию котра ше вшадзи покус осучасньюе, або, як би ше то по модерно поведло, шыцкіх нас залапя гло-

бализация, але ше гевто основне єство любоморно чува. Од малих ногох учиме гевто цо припада нашому народу, а то першее бешеда котру учиме од родичнох, а ту вец і звичаї, писня, танци... Єдноставно поведзене, учиме любиц свой народ. Любов гу свойому народу учи ше од малючка и вшеліяк же нє віше легко остац Руснак, припаднік такого малого народу, розшатого по цалым швеце, без власней держави котра би о нас водзела бригу и помогала нам у рижних потребох и унапрямовала наш розвой и очуване. Маме свой язык, писмо, граматику, писательох, учительох, своїх грекокатоліцких свяцінкох, церкви, фаховцох, але заш лем мам чувство же то недостаточне же би ше Руснак очувал. Видзи ше ми же у гевтих прешлих часох нашо дідове и баби велью вецей любили свой руски народ як ми нешка. Нє мали таки можлівосці як ми нешка, але заш лем у кождым месце понаправляли школу до котрой нешка нет хто ходзиц, церкву котра тиж празна, на кирбайох ест вецей паноцох у церкви як вирних. Нашо предки зоз радосцу сновали свойо културни дружтва дзе ше зберали чуваюци писню, танец, бешеду. Нешка нє мож назберац три-штири пари за танец або трох-штирох глумцох аматерох за поставянє драмскаго діла, о оркестру ані бешедовац, а дакеди нам исновали по два та и три у ўднім месце. Якошик нам тата дзека за роботу не така яка би мала буц. Постали зме як и наша младеж, легчайше шедзиц у фотелі, за компьютером и бавиц компьютерски бависка, або ше з даскім дописовац, як пойсц на пробу и на тот способ чувац свойо руске єство.

Шицкому тому кумовала и тата пандемия котра нас нє зохабя, ния, уж два роки. Знаходзели зме ше, та было ту и онлайн манифестацийох, цо вшеліяк добре, але тераз чежко знова почац робиц, наздавайме ше же ше таргнеме. Любиц свой народ значи зоз власніма дзецими бешедовац по руски, нє ганьбиц ше своёй рускосці, отримовац нашо обычай. Ша нє красшэ кед вам на Віллю приду дзеци шпивац и винчовац. Треба же бизме отримовали свойо храмы! Чи нашим предком у прешлих часох было легко понаправяц таки здания у худобстве и зоз чежку роботу од котрой жили? Най би учительки у школох з дзецими цо вецей бешедовали по руски, научели их читац и писац по руски, научели их цо значи любиц свойо руске, бо, на концу, за того и доставаю плацу. Водителе културно-уметніцких дружтвох най свою роботу робя од шерца и прицагню цо векшче число дзецих и младых, а треба буц іновативни у очуваню културнай роботы. Свяценікі най у своёй свяценіцкай службі маю чувства и любові гу тому народу пре котрого су ту. То нє значи же шицко спомнунте нестало, але на ёден способ шицко одробімі лем кельо мушиме. Гу обовязком дожміме кус гевей любові гу свойому народу котру мали нашо предки и обстали телі вики. Кед туту любов почувствуеме и укажеме же любімі же зме Руснацы, наздавам ше же о даскельо генерацій и нас дахто од потомкох спомнє и пове: насправди тоти Руснацы любели же су РУСНАЦІ.

Томислав Рац

Projekt općine Bogdanovci

Skupina autora i voditelj skupine Jaroslav Međeši

DA SE NE ZABORAVI – III. dio

U okviru projekta općine Bogdanovci „Da se ne zaboravi” zapisana su sjećanja mnogih žitelja Petrovaca, a jedno od tih sjećanja donosimo u našem ovogodišnjem ljetopisu „Misli s Dunava”.

IRENA JUHAS

Irena Juhas, djevojački Emedi, rođena je u Petrovcima 1929. godine. Roditelji, Veruna i Joakim Emedi, imali su samo Irenu.

Djetinjstvo

Bila je jedinica iz bogatije obitelji, ali nije imala sretno djetinjstvo. Majka i otac su se često rastajali te je malo živjela s ocem, malo s majkom na salašu kod rođaka. Majka bi se često mirila s ocem, dolazila, odlazila, a Irenu je kažnjavala kada bi došla kod oca te je zbog toga Irena, kad je odrasla, rekla da će u svom braku ostati bez obzira kako god joj bilo, da će svog muža poštovati i nikad ga neće ostavljati. „Kad se muž i žena posvađaju, žena mora oprostiti i prva se pomiriti!“

Đura i Barbara Borka Emedi, djed i baka po ocu, brinuli su se o Ireni koliko su mogli.

Kao dijete bila je vrlo poslušna, slušala je i poštovala starije. Radila je koliko mogla, ispočetka lakše poslove, a kasnije odrastajući sve teže poslove.

Nedjeljom bi dobila novac da može otići na nogomet, ali joj je otac rekao da malo zakasni te će ju pustiti besplatno, a novac će joj ostati. Ponekad bi joj otac dao dinar ili dva za sladoled ili bi za jedno jaje dobila kuglu sladoleda.

U crkvu je redovito isla. Njena obitelj, kao i sve obitelji u selu, bila je vrlo religiozna. Sjeća se jednog nedjeljnog jutra kada joj se nije islo u crkvu te je baki slagala da ju boli glava i da ne bi isla u crkvu. Baka joj je rekla da ne mora ići ako je bolesna. Poslijepodne, kada su prijateljice došle po nju da se malo prošetaju po selu, baka ju nije pustila jer je bolesna.

Škola

Išla je u školu i završila pet razreda osnovne škole. Na daljnje školovanje nije išla, iako je njena obitelj bila imućnija. Tada se polagalo samo na osnovno obrazovanje. Rijetko je tko od dječaka išao na daljnje školovanje, a djevojčice nikako. Veliku većinu stanovnika Petrovaca činili su ratari. Ljudi su smatrali da djeca trebaju ostati na zemlji, djevojčice će se jednog dana, kad odrastu, udati i postati majke kojima škola ionako ne treba.

U školu je nosila tablicu, grifljik i krpicu za brisanje. Bilježnica tada još nije bilo u velikom broju, osim za lijepo pisanje, račun i risanku. Učitelji u školi bili su joj učitelj Oljear, učiteljica Seka i Gvozdanović. U školi se učila i latinica i cirilica. Vjeronauk je držao svećenik o. Beserminji. Bila je vrlo savjesna učenica, pozorno je slušala na nastavi te su je uvijek prozivali jer je ona uvijek sve znala. Učitelj Oljear učio ih je i plesati i pjevati.

U razred je išla s Margitom Kiralj, Nadom Mudri, Justinom Dudaš, Olgom Đitko, Anom Međeši, Nadom Oljear, Melanijom Striber, Miroslavom Hardijem, Emilom Ivančo, Mihalom Farkaš, Mihalom Pinterom, Miroslavom Romanom...

Škola se nalazila gdje je i sada.

Djeca su u školi morala biti pažljiva, jer ukoliko nisu bila, učitelji su ih kažnjavali packama (četiri packe za nestasluk), kao i svećenik na vjeronauku. No, svećenik ih je često znao i počastiti bombonima koje je donosio iz Beograda.

Bolesti i liječenje

Svećenik o. Budinski, kojeg su zvali Burjan, donosio je i nekoliko vrsta tableta koje je ljudima prodavao, ne zbog zarade, jer prodavao ih je po cijeni po kojoj ih je i kupio, već zbog toga da pomogne ljudima. Ljudi su rijetko odlazili kod liječnika. Za to nije bilo novaca, ali mentalitet ljudi bio je takav da se smatralo da je sramota biti bolestan. „Kod doktora ne trebaš ići jer će ljudi reći da si boležljiva te se tako nikad nećeš udati!“, govorila joj je baka.

Kada bi netko umro, a možda bi se i izlijječio da je otisao kod liječnika, govorilo se da je to sudbina, da je Bog tako htio, da mu je izgorjela svijeća. Za djecu se nije mnogo marilo. Kad bi neko dijete umrlo, govorilo se: „Razbio se crijepić!“ ili „Bit će drugo!“

Bolovalo se od različitih bolesti: tuberkuloze, dizenterije, gripe, tetanusa, žutice, puno ranije od kolere, tifusa... Irena se sjeća da je Emil Ivančo dugo bolovao od žutice, a ona sama preboljela je tuberkulozu. Djeca su umirala od tzv. bolesti sklopci, upale pluća...

Uzrok mnogim bolestima koje su donosile smrt žiteljima bio je i nedostatak higijene. Na bunaru je bio svezan lončić za vodu iz kojeg su svi pili.

Bake bi znale prožvakati hranu, staviti je u krpici i dati malom djetu koje još nema zube da to sisa. Iako bi se svaki dan oprali, kupali bi se jednom tjedno.

Mnoge žene i novorođenčad umrli su zbog nedostatka higijene, nestručnosti babice, ako je uopće i bila na porođaju, nedostatka instrumenata, neodržavanja trudnoće jer su žene radile teške poslove do samog porođaja. I nakon porođaja, žene nisu odležale, već su ubrzo morale poći na rad. Krevet se namjestio, nije bilo više ležanja. Sve je to dovodilo do mnogih bolesti i smrti. Žene su često, kako brzo nakon poroda, ostajale ponovo trudne.

Umjesto odlasku liječniku, ljudi su se liječili pijavicama. Na Brođanki je bila bara gdje je bilo pijavica. Nakupile bi se pijavice koje su po sebi imale plave točke, donijele kući, poslagale bolesniku po glavi, nogama ili rukama i pustilo ih se da se napiju krvi. Nakon izvjesnog vremena, poskidalo bi ih se s tijela, stavilo na novinski papir da ispuste krv, opralo bi ih se i stavilo u teglicu s vodom za drugi put.

„Puštala se i krv“ – razrezala se vena i pustilo мало krv da isteče. Na taj bi se način smanjio krvni tlak te bi bolesniku navodno trebalo biti bolje. Irena Juhas spominje da je zbog takvog načina liječenja, umrla njena baka. Baka se nije dobro osjećala te je došao Krešo iz Mikluševaca da joj pusti krv. No, baka umjesto da ozdravi, iskravila je i umrla.

Kuhali su se razni čajevi (lipa, kamilica, bokvica...) koji su se pili ili se u njima kupalo. Tako se kuhao čaj od nevena i liječila žutica.

I sama Irena, kada je oboljela od tuberkuloze, kupala se u bačvi u čaju od više vrsta trava, no to joj nije pomoglo te je na koncu završila u bolnici u Novom Marofu gdje je provela dva i pol mjeseca. Irena se sjeća da je tada kada se ona razboljela, za mjeseca dana umrlo 11 osoba od tuberkuloze. Navodno i liječenje u Novom Marofu nije uvjek bilo uspješno. Liječnici nisu imali prakse u liječenju. Nisu znali kako treba davati injekcije te su neke žene oslijepile od prevelike doze lijekova. Liječenje od tuberkuloze bilo je dugotrajno. Irena se liječila šest godina. Mještani su se sklanjali od nje. Bojali su se da će ih zaraziti. Jedna je od rijetkih koji su preživjeli tuberkulozu.

Od svinjske masti kojoj su se dodale različite trave, pravila se mast koja je učinkovito pomagala za liječenje hemoroida i nekih rana, ali recept za tu mast ostao je tajna. To su znale samo poneke od žena, a recept za pravljenje masti naslijedila je njezina kći.

Bela Šuvak znala je namještati slomljene ili uganute kosti.

Bilo je i žena koje su radile pobačaje. Ukoliko bi neka žena nakon takvog zahvata umrla, nitko za to nije odgovarao. Tako je Natala Kostelnik, djevojački Kiralj, umrla u svojoj trideset sedmoj godini nakon pobačaja koji je krenuo po zlu.

**Smrt kao posljedica nestručno obavljenog pobačaja
Natala Kostelnik rođ. Kiralj umrla u 37-oj godini**

Odjeća

Irena Juhas kao djevojka, nikada nije išla u nadnicu jer joj otac to nije dopustio. I sami su imali dosta zemlje koju je trebalo obraditi. Posla je bilo puno i na njivi i kod kuće. Djevojke su inače znale ići u nadnicu da bi sebi kupile nešto od odjeće, ali njoj to i nije bilo potrebno jer je njezina obitelj bila od bogatijih, a ona je bila jedinica te je imala dosta odjeće.

Paulina Kostelnik, koja je rano ostala bez majke, nije imala mnogo odjeće. Bila je Irenina prijateljica te joj je Irena poklonila po koju suknju kada bi Paulina poderala svoju.

Žene su nosile oplećak sa šlingerajem, ali tako da se vidi ispod bluze, *podolok*, podsuknja vezena sa šlingerajem, suknja, kecelja, bluza sa šlingerajem. Na nogama su nosile čarape i male opančice. Većinom su to bile cipele s rupicama ili sandale, ali su se nosile i lakirane cipele.

Djevojke su kosu splele u pletenice. Kosa se plela sitno da pletenice budu što šire, zavezao se somot, mašnica od somota, koja je bila zakačena za kosu sa *hornodlom* i čiodama da se mašnica ne rastavlja. Bilo je djevojaka koje bi mašnicu s patentima držale svezanu u kutiji te kad bi im zatrebale, samo bi ih izvadile iz kutije. Kosa je bila počešljana s razdjeljkom na lijevoj strani tako da na desnoj bude više kose. Kosa se *brenovala s brenajzлом*. *Brenajzla* se zagrijala, na papiru se provjerilo koliko je vruća, nekad se znalo dogoditi i da se kosa spali. Lijeva strana kose se brenovala samo dva puta, a desna više puta. Udane žene nosile su u svečanim prilikama *fićule*, a inače marame. Gologlave nikada nisu isle.

Marame koje su udane žene nosile u crkvu

Mladići su hodali gologlavi. Ako je netko i imao lijep plišani šešir ili straganovu kapu, to je bilo očeve. Muškarci su od obuće nosili sandale i cipele. Isto tako, u siromašnijim obiteljima gdje je bilo više sinova, bile su samo jedne čizme koje su se nosile na smjenu ili po zasluzi. Odijela su se čuvala i nosila samo u rijetkim prilikama, ako su ga uopće i imali.

Četka za odjela i šešir imala je svoje mjesto na zidu.

Žene koje su imale šivaći stroj, same bi si nešto sašile od odjeće, ukoliko su za to imale umijeća. Justina Kolbas šila je djevojčicama suknce, bluze djevojkama. Šila je i Leona Puškaš. Materijal za bluze mogao se kupiti i u trgovini u selu koju je držao Koloda Eugen. On je u svojoj trgovini prodavao sapun, šećer, sol, sirće, ali se moglo kod njega naručiti i platno za odjeću.

Na prela je išla kao i sve djevojke u selu, ali nikada nije smjela dugo ostati. Djevojke su znale sebi ponekad kupiti sodu, klaher ili šabeso, ali su se skrile u vrtu i tamo se počastile da ih mladići ne vide. Mladići su pak to isto pili, ali se nisu skrivali. Sodu su kupovali kod Keteleša ili Joakima Mudrija jer su oni imali sodaru.

Na prelima su djevojke radile ručne radove, a mladići su se kartali. Žene su preko zime prele i tkale.

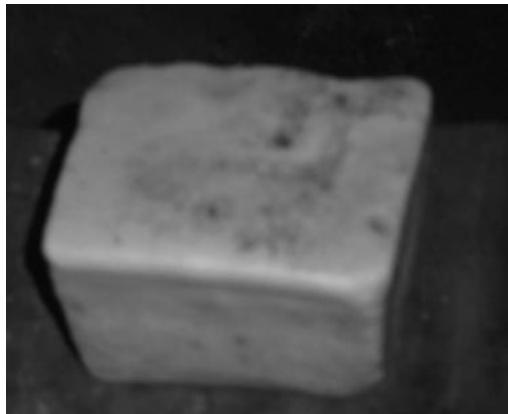

Rusinski stolnjaci

Domaći sapun

U Ireninoj obitelji rublje se pralo svaki treći dan. Pralo se domaćim sapunom koji su sami pravili. Sapun se kuhao u velikom kotlu. Znala je Irena u toku dana da skuha i nekoliko kotlova sapuna. U kotao bi se sipalo osam litara hladne vode, jedan kilogram masne sode i četiri kilograma masti. To se kuhalo oko sat i pol. Napravili su se kalupi od dasaka i cigala, stavila se plahta, pregradilo se s drugim ciglama, istresao se tekući kuhani sapun u kalupe i ostavilo da se ohladi. Ohlađeni sapun rezao se koncem, a sušio se na tavanu.

S domaćim sapunom pralo se rublje, ali i kosa. Jedan od načina pranja rublja je da se rublje stavilo u korito, dobro nasapunalo, a zatim prelilo vrelom vodom.

Korito i domaći sapun za pranje rublja

Nakon što se rublje opralo i osušilo, trebalo ga je izglačati. Glačala su se otvorila, u njih se stavila žar da se glačalo zagrije i rublje se izglačalo. Ako bi glačalo bilo prevruće, mahalo bi se s njim da se malo ohladi.

Glačalo u koje se stavlja žar

Nešto modernije glačalo imalo je uložak koji bi se izvadio iz glačala, ugrijao i vratio u glačalo.

Što se jelo?

Puno se radilo, na njivi se radilo od jutra do mraka. Rad je bio naporan i težak te je zahtijevao i jaču hranu, ako je bilo takve hrane.

Za doručak se jela bijela kava, Divka, s drobljenim kruhom, skuhano mlijeko s rezancima, umak od rajčica, umak od kopra i kiselog mlijeka, zapečeni žganci... Jele su se i kobasicice i šunka, ali samo po komadić.

Za ručak se kuhao grah, kupus, krumpir, tjestenina s krumpirom, kupusom, sirom, pšeničnom krupicom, knedle i taške s pekmezom i slično.

Za večeru se jelo nešto što se skuhalo na brzinu, žganci, juha od rajčice, pečena jaja sa slaninom i slično. Djeca tu večeru nisu ni dočekala, već su spavala. Ona su uglavnom jela kruh namazan mašću ili pekmezom.

Meso za ručak spremalo bi se samo nedjeljom, četvrtkom i blagdanom.

Kada bi se radio neki veči posao i kada bi bilo ljudi na mobi, kuhao bi se pileći paprikaš, ili nešto drugo s mesom jer je bilo i pilića, kokoši, pataka, gusaka i purica, ali njih manje. Tada su se pravile i krafne s pekmezom ili neki drugi kolač.

Na njivu se najviše nosila slanina, jer je to bilo pogodno za nositi. Takva je kalorična hrana davala ljudima snagu. Zbog toga su ljudi morali rasporediti slaninu da ju imaju i tokom ljetnih dana kada obavljaju poslove na njivi.

Kolači su se pekli nedjeljom i blagdanom. Obično su to bile savijače sa sirom, jabukama, makom, štrudle s makom, orasima, cimetom, krafne, pite s jabukama ili sirom i slično. Preko tjedna su se ponekad pravile i pogačice sa čvarcima, krumpirom i sl.

Kod mnogih se znalo dogoditi da se preko zime pojedu kobasicice i šunka te za Uskrs domaćica nije imala što spremiti za posvećenje u crkvi.

Ljudi su držali kravu za svoje potrebe te su tako uvijek imali slatkog mlijeka, kiselog mlijeka, vrhnja, sira i maslaca. Obično su sebi ostavljali dvije do tri litre, a preostalo mlijeko se nosilo u mljekaru.

Od ovršenog žita koje se vozilo na mlin, dobilo se bijelo brašno, malo tamnije za kruh, pšenična krupica, mekinje. Mekinje su se koristile za ishranu svinja. Pofurile su se s napojem i davale svinjama kao obrok.

Višak proizvoda nosio se na tržnicu u Vukovar ili Vinkovce. Žene su isle pješice ili kolima. Nosila su se jaja na prodaju, netko je nosio i po sto jaja, zatim sir, vrhnje, maslac, razno povrće, kokoši, patke ili guske.

Radovi na zemlji

Ljudi su obrađivali zemlju radi svoje prehrane i prehrane domaćih životinja. Sadio se kukuruz, pšenica, djetelina, kasnije suncokret, sirak...

Konji su odradživali veliki dio posla. Ljudi su orali konjima, drljali, tanjurali,

dovozili kući sijeno, kukuruz, pšenicu... Da bi mogli raditi na njivi, najprije ih se ujutro nahranilo i napojilo. To se uradilo i na njivi u podne, a zatim i navečer. To je bio uglavnom muški posao. Na bari Kraki bio je bunar, đeram, gdje su ljudi napajali konje kada su se vraćali s njive kući.

Juhasovi su imali dva konja, dvije kobile i uvijek nekoliko ždrjebadi. Bez njih se težak i obiman posao na njivi ne bi mogao obavljati. Juhasovi su voljeli konje koji su bili njihov ponos i uvijek su se dobro o njima brinuli.

Konjima se išlo i na tržnicu, vašare, kirbaje, svatove, polijevanje za Uskrs... Zimi bi se upregli konji u saonice te bi se išlo na sanjkanje nedjeljom poslijepodne.

Kada bi muškarci na drugi dan Uskrsa išli polijevati žene, kola i konji su se okitili.

Udaja

Irena se nije mogla udati za koga je htjela. Mladoženju su joj izabrali roditelji.

Bio je to susjed preko puta, Vlado Juhas – Tomašov. On je živio s ocem Andrijom i maćehom Anom te trojicom braće. Bili su slabijeg imovinskog stanja od Emedijevih te se Vlado nakon svadbe doselio kod Emedijevih. Irena se htjela udati za jednog oficira, ali joj roditelji to nisu dozvolili.

U dobar brak s Vladom sumnjala je od samog početka. Mladoženja je kasnio na vjenčanje. Razlog tomu bio je taj što nije imao košulju. Mladić koji mu je obećao donijeti košulju, kasnio je te je i mladoženja kasnio na vjenčanje. No, stigao je. Vjenčanje se ipak održalo.

Vidavač je provjerio je li mladoženja stigao pred crkvu, zatim je i mlada sa svojim

djeverima i gostima stigla pred crkvu te su se vjenčali.

Nakon toga se kod mladine kuće obavio svećani ručak. Za ručak je bila juha od kokoši, kuhano meso od kokoši, umak od rajčice, sarma, pečenje i kupus salata. Pilo se vino i rakija. Piva nije bilo niti soka. Na kirbaj se isto tako jelo i pilo.

Vijenac kakav su nosile nekadašnje mlađenke

Godinu dana nakon udaje umrla je baka Borka, a djed Đura ubo se na šljivin trn, dobio trovanje i umro. Irena ga pamti kao vrlo pristojnog i vrijednog čovjeka.

Irena i Vlado imali su dvije kćeri, Anu (Hanča) i Mariju (Marča). Starija kći Ana, uvijek je vukla svoju mlađu sestru sa sobom. Djed joj je napravio drvena kolica te je sestru u njima vozila.

Ana je bila jako vrijedna. Išla je na oranje s dva konja i svu je zemlju poorala. Na žalost, umrla je od raka prije nego li je dočekala da joj se rode unuci.

Nakon II. sv. rata

Irenina obitelj imala je veliku kuću, preko trideset jutara zemlje, a pored konja, imali su i krave, bikove, ovce, svinje, dosta kokoši, pataka i gusaka i golubova. Od svega toga, gotovo da im nije ništa ostalo kada su komunisti preuzezeli vlast. Ostalo

je samo nekoliko kokoši i golubovi. Uzeli su im i građu i ciglu koju su pripremili za izgradnju nove kuće. Iako je Vlado Juhas bio sudionik u borbi protiv fašizma, nitko ništa nije rekao njemu u korist. U svojoj kući nisu mogli ostati jer su se u nju uselili neki drugi ljudi. Baka Ana i djed Mironj Harhaj su ostali. Djed je živio u kuhinji, a spavao je u podrumu ili kod Bučko Vlade.

Irena je sa suprugom Vladom otišla u Đurđenovac na rad u pilani. Tamo se i razboljela i dobila tuberkulozu. Liječila se dugo i bila jedna od rijetkih koji su ovu bolest preživjeli.

Kada su zadruge propale, vraćeno im je sedamnaest jutara zemlje, ali su morali prodati tri jutra da bi mogli kupiti sve što im treba jer ništa nisu imali, ni radila niti stoke.

Religija

Irena Juhas uvijek je bila religiozna. Redovito je išla u crkvu. Pamti da su se nekad plaćali stolci u crkvi. Stolac se mogao kupiti doživotno ili na jednu godinu. Bila bi licitacija pa tko da više. U ono vrijeme crkva je bila puna ljudi, mlađeži i djece.

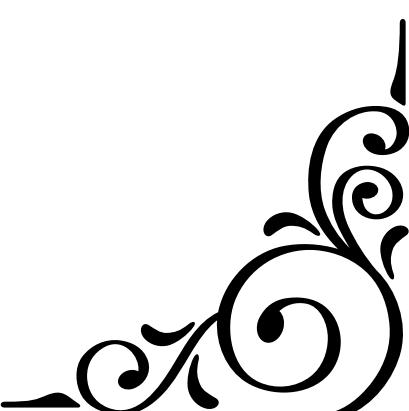
Nekada, kada se spremalo nevrijeme, zvona crkve zvonila su da bi se rastjerali oblaci. Zvonila je jedna baka s unucima, a kada oni nisu mogli, ili ako se spremalo veliko nevrijeme, dolazili su im i drugi ljudi pomoći zvoniti, a svećenik se molio. Kada je Ireni bilo oko devet godina, ljudi su se dogovorili o zavjetnom danu za Duhove protiv leda. Toga dana nitko ne ide raditi na njivu.

Irena i danas redovito ide u crkvu i redovito donosi cvijeće. Živi sama, suprug Vlado umro je 1980. g. u pedeset drugoj godini života.

Iz duhovnog života

Зоз духовного живота

РАЗГОВОР С ВЛАДИКОМ МИЛАНОМ СТИПИЋЕМ О ПРВОЈ ОБЛJЕТНИЦИ БИСКУПСКОГА РЕДЕНЈА

Razgovor s povodom - mons. Milan Stipić, biskup Križevačke eparhije, godinu dana od ustoličenja, o planovima, aktivnostima, cijepljenju, popisu stanovništva

U nedjelju, 17. listopada, navršit će se godina dana od hirotonije tj. biskupskog ređenja vladike Križevačke eparhije mons. Milana Stipića, koji je inače još u ožujku 2019. preuzeo upravljanje eparhijom kao apostolski administrator.

U povodu prve obljetnice od ustoličenja, jednog od deset najmlađih biskupa na svijetu (mons. Stipić rođen je 28. 12. 1978. op. a.), donosimo razgovor s mons. Stipićem u kojem otkriva buduće planove, aktivnosti koje se provode, korona krizi, cijepljenu, popisu stanovništva, svojim dojmovima o Križevcima i njegovim stanovnicima.

- Preuzvišeni, prije svega zahvaljujem na mogućnosti da se ponovo vidimo i razgovaramo. Naravno, ovo nije naš prvi susret ovakve vrste. Doduše, prošlo je već neko vrijeme, a povod ovog razgovora ipak je opravдан. Naime, u nedjelju, 17. listopada, navršit će se godina dana od Vaše hirotonije i u tom smislu vođenje Križevačke eparhije, koju ste zapravo preuzeli u ulozi apostolskog administratora. Koliko se Vaš život u ovih godinu dana promijenio?

- Upravo u tom periodu kada sam postao apostolski administrator (ožujak 2019. op. a.) počela je jedna velika promjena u mojoj životu. Dosta toga se promijenilo u mojim obvezama, ali ipak u zadnjih godinu dana sve je to ipak drugačije. Puno je novih stvari, puno se toga promijenilo, poboljšalo, a možda smo i nešto pokvarili. Bog to zna najbolje. Pokušavamo se svi zajedno uloviti kako treba s izazovima koji su pred nama.

- Iako smo već davali definicije, ipak ponavljanje je učiteljica znanja, zbog naših čitatelja, da im naravno bude jasnije, molim Vas da nam pojasnite tko je apostolski administrator, a tko je vladika odnosno biskup?

Crkva ima praksu da postavi privremenu upravu određene biskupije i apostolski administrator imenuje se na mjesto gdje je bilo nužno, iz raznih razloga, postaviti

novu upravu. Administrator je onaj, pa da se slikovitije izrazim, u civilnom društvu bi on bio stečajni upravitelj. On upravlja privremeno, došao je s razlogom da odradi određeni dio posla ili da nešto riješi, odnosno da drži upravu dok se ne riješi trajna uprava. Od njega se ne očekuju velike promjene, nego da jednostavno riješi stvari koje su upitne, koje nisu dobro riješene, koje su problematične. Može se dogoditi, kako je to bilo u mojoj slučaju, da Sveta Stolica postavi za eparhijskog biskupa osobu koja je već u tom trenutku bila administrator.

Kada sam bio administrator, počeo sam obavljati stvari na duži rok. Nisam htio nastupiti da će ovdje biti godinu, dvije, tri i da mi je svejedno. Zato sve što sam radio pokušao sam da se formira za budućnost, bez obzira na to hoću li upravljati eparhijom ili ne. Stoga sam odlučio riješiti i jedno veliko pitanje, a to je bilo pitanje povratka Ordinarijata natrag u Križevce.

-Međutim, administrator nema ovlasti koje ima vladika, odnosno biskup. Npr. ne može zarediti svećenika.

- Tako je. Administrator ima sve ovlasti kao biskup, odnosno one ovlasti koje proizlaze iz dekreta kojega mu je papa dao. Administrator može biti svećenik, ali i može biti biskup. Npr. biskup iz Bara je bio administrator Kotorske biskupije dok tu nije imenovan bio mons. Štironja. Tako je biskup Huzjak mogao biti administrator Križevačke eparhije, a može i grkokatolički biskup biti administrator u konkretnom slučaju u Bjelovarsko-križevačkoj biskupiji. Mi smo jedna Crkva. Meni je u dekretu pisalo da imam sve ovlasti, osim onoga što proizlazi iz naravi biskupskoga reda – posvećivanje ulja za krizmu, ređenje novih đakona i svećenika itd.

- Vratimo se na Vašu hirotoniju. Vi ste je imali, nažalost, da se slobodno izrazim, u ludim vremenima. Ostaje li sada, nakon nekog vremena, žal što niste to imali u adekvatnijem tonu, odnosno u većem broju jer ipak je to za Križevce bio veliki događaj. Bila je to izazovna hirotonija za koju se trebalo posebno pripremati, a na ruku nije išao ni limit ljudi koji je mogao u tome uživo sudjelovati.

Istina. Mi smo tu brojčano bili jako limitirani. Dozvolili su nam 200 osoba koje mogu biti тамо, ali uz svećenstvo, zbor, bilo nas je oko 400. Bilo je to dobro organizirano, kvalitetno, s liturgijom na vanjskom prostoru s prekrasnim vanjskim oltarom. Puno je ljudi to imalo priliku pratiti preko televizije i drago mi je da se nitko nije zarazio. Žao mi je, naravno, da više ljudi nije moglo prisustvovati, upravo radi našeg grada, radi Križevaca, Križevčana, ali i ostalih naših župljana.

Ljudi iz Slovačke, Ukrajine i Rima koji su prisustvovali rekli su kako je sve bilo odlično, uigrana ekipa i da su bili pozitivno iznenađeni s obzirom na sve okolnosti. Mnogi su mi rekli da tada nisam imao hirotoniju, tko zna kada bih je imao jer je tada krenuo još veći lock down.

-Na ovom području ste neka vrsta zvijezde kod vjernika. Naime, sudjelujete u jako puno rimokatoličkih slavlja koje na kraju krajeva i proslavljate, kao npr. župni blagdan sv. Ane u Križevcima ili u Malom Ravnu.

Meni je drago da je to tako, jer kako sam rekao, mi smo jedna Crkva. Drago mi je da

su me pozvali svećenici iz ovog kraja uz blagoslov našeg biskupa Vjekoslava, koji je s ljubavlju i radošću prihvatio želju svećenika da prisustvujem na misnim slavljima. Moram istaknuti da imamo izuzetno dobre i pozitivne odnose. Naši svećenici često puta idu na ispomoć, rimokatolički svećenici dolaze na naše liturgije i slavlja i vidi se taj jedan prijateljski odnos.

-*Osjećate li da plijenite posebnu pozornost vjernika osobito u procesijama i ulascima na svetu misu?*

Naravno da da. Mi sa svojim istočnjačkim odorama koje su ovako nakićene izazivamo pozornost i vjernika, ali i medija. Ljudima je to interesantno i drago im je vidjeti da smo svi zajedno. Ljudi su željni zajedništva, jedinstva, ljubavi, prijateljstva. Dosta im je svađa, nesuglasica, to je ono što ih uništava.

-*Križevčani su svakako ponosni na svoju katedralu, eparhiju, povratku Ordinarijata i biskupa u Križevce. Naši sugrađani sada imaju priliku vidjeti da biskup nije samo onaj tko je, kako ste rekli, u toj svojoj odori, iza ikonostasa, nego biskup šeće gradom, popije kavu na trgu, liže sladoled...*

-(Smijeh) To bi našim sugrađanima bilo normalno da je za to bilo i prije prilike. Osobno smatram da je veliki grijeh mojih prethodnika što su se odselili odavde i maknuli od svoje katedrale. Katedrala je Crkva majka, ona je početak svih crkava u biskupiji i ogledni primjer duhovnog života, rada i rasta. Ukoliko vi odsiječete glavu organizmu, on će umrijeti. Preseljenje biskupa iz Križevaca bilo je stavljanje na panj glave čitave Križevačke eparhije. Zato smatram da je ključno bilo vratiti sjedište u Križevce da organizam može krenuti naprijed.

Križevčani su jako zadovoljni i oni su uvijek kroz povijest poštivali i voljeli našu eparhiju i katedralu, jer to znak njihovog ponosa i dostojanstva njihovoga, odnosno našega grada. Znam da oni to vole i cijene i ja se sa svoje strane maksimalno trudim sa suradnicima da pozitivno promičemo naš grad, naše Križevce i pokazujemo neko novo lice grada i povijesti.

To se moglo vidjeti kroz brojne događaje koje smo organizirali u ovom vremenu, a jedan od tih bila je i nedavno održana 120. obljetnica Ukrajinaca u Hrvatskoj. Ljetos je tu bila čudotvorna ikona Majke Božje iz Klokočeva, koja je privukla brojne hodočasnike u Križevce i na taj način pokazujemo jednu svjetsku otvorenost.

-*Probili ste jednu medijsku blokadu. Prisutni ste i sve više možemo pratiti rad i ostalih župa koje su pod okriljem Križevačke eparhije. Prije je sve oko grkokatolika bilo vezano uglavnom na neke događaje ovdje u katedrali.*

Katedrala i sjedište nije slučajno ovdje. U prošlosti je ovdje bilo dosta grkokatolika. Biskup Božićković bio je rodom iz Ravna, biskup Ante i Pavao Zorčić bili su iz Svetog Ivana Žabna. Stoga, nije sjedište ovdje bez razloga. Naš je zadatak misionariti i biti spremni prihvati svakoga kome je potrebana Crkva i tko želi prihvati Isusa Krista i Evandelje i da su željni ljubavi, Boga i zajednice koja će ih prihvati i to mi možemo. Dobro ste primijetili ovaj dio oko medijske blokade. Meni su rekli neka utječem na svećenike da budu prisutni, no ja sam rekao da ništa ne ide nasilno. Rekao

sam da mi prvo moramo početi raditi onda će i oni raditi i zato sam zadovoljan.

- *Brojne delegacije sada posjećuju Križevce. Kakvi su dojmovi tih vanjskih delegacija kada dođu u jednu manju sredinu kao što su Križevci?*

Spomenut ću samo ovaj zadnji primjer proslave 120 godina Ukrajinaca u Hrvatskoj. Ukrainski veleposlanik Vasylj Kyrylyč došao je do mene i rekao: „Nigdje u životu nisam doživio da se prema nama kao narodu i kao nacionalnoj manjini s toliko poštovanja i ljubavi ponijelo kao ovdje u Križevcima. Ukrainske zastave bile su postavljene po cijelom gradu. Ljudi su nas dočekali otvorena srca i sve je bilo sjajno organizirano.“

Mislim da svi koji dođu ovdje nose iz Križevaca ono najpozitivnije, njegovu pitomost, ali su posebno zadovoljni križevačkim pivom. (smijeh) I to svi hvale.

- *Mogli bismo vas nazvati i biskupom graditeljem. Puno se toga radi/gradi od kada ste na čelu eparhije. Uređuje se rezidencija. Gradi se manastir u Kričkama. Imate li kakvih planova s bibliotekom i muzejom koji se nalazi unutar rezidencije?*

Mi u samoj rezidenciji i prostoru Ordinarijata radimo ono što je nužno. Kriza je. Materijal je poskupio, novaca nema puno. Nećemo moći pratiti taj tempo gradnje, radovi su poskupjeli gotovo 100 posto. Pokušavamo koliko možemo. Jedna od naših želja je da ova kurija preko puta, koja se ne koristi, pretvoriti u biskupijsku knjižnicu i arhiv, i naravno muzej. Tako da bi taj kompleks bio kulturno-povijesni, gdje bi se to čuvalo. To nije jeftino i nije brzo, ali vidjet ćemo što će vrijeme donijeti.

Trenutno su ovdje četiri monaha te uređujemo ono što je nužno da bi mogli funkcioniрати. Tu je katedralni župnik s obitelji, kancelar s obitelji i moramo imati riješenu osnovnu infrastrukturu. Ovdje u samoj rezidenciji bilo je problema s odvodima i kanalizacijom. Bilo je to u najmanju ruku katastrofalno i onda veže jedno drugo. Tu je katedrala i ostale prostorije i ima tu još dosta posla. Ono što je do sada bila rađeno, urađeno je zahvaljujući građanima ovog grada, koji su imali više inicijative, nego poglavari biskupije. Biskup Kekić je tu dosta odradio što se tiče uređenja prvog kata, biskup Slavomir potradio se oko biblioteke i tako. Bogu hvala što su ovdje fokolarini i Djelo Marijino koji su održavali dio prostorija.

Hodočašće u Kričke 2016. godine

Kričke su s duhovne strane jedna važna stavka Križevačke eparhije. To je mjesto kao što je Trsat važan za Rijeku ili Gospa Sinjska za Dalmaciju, tako su Kričke za dalmatinske grkokatolike. To je naše malo Marijansko svetište, tu će biti manastir i geografski je u sredini Dalmacije. Obnovi smo pristupili prije 10 do 12 godina i u početku nismo imali nikakvu potporu, niti od strane poglavara niti od kolega. Malo po malo počelo se pretvarati u jednu agendu i počele su se javljati potpore od Ministarstva kulture, potom eparhije, ali i raznih dobrotvora. Posvećenje obnovljene crkve planiramo za lipanj 2022. godine. To će biti hodočasničko mjesto gdje će ljudi moći uživati i živjeti duhovnost. Neka brza, instant rješenja, brza duhovnost, brzo dođu i brzo prođu.

Vladika Milan Stipić 2016. godine u Kričkama kao protovjerej stavrofor Križevačke

eparhije

- *Bili ste župnik na području Dalmatinskog vikarijata. Kakva je situacija s grkokatolicima u Dalmaciji danas?*

- Bio sam župnik tamo, ali nisam živio tamo. Stalno sam putovao na razna bogoslužja iz kontinenta te sam bio veliki putnik. Moja su iskustva na tom području pozitivna. Djelovati tamo izazovno je i lijepo. Nadao sam se tamo vratiti i tamo djelovati i živjeti. Nikada nisam mislio da će biti biskup i živjeti u Križevcima, to mi je bilo zadnje u životu. Ali eto, Bog je odredio tako da ono što je bilo prvo je zdanje, a ono što je bilo zadnje je prvo. Na području Splita ima oko 250 grkokatolika, 200-ak u Šibeniku, 200-ak u Zadru. To je jedan lijep broj. Postavio sam tamo svećenike da redovito obavljaju službu i vjerujem da će biti još bolje, a uskoro ćemo riješiti cijelokupno pitanje duhovne skrbi grkokatolika na području Splita. Grkokatolika ima u Rijeci i to dosta, ali još nismo uspjeli tamo organizirati pastoral, ali uskoro ćemo krenuti i tamo.

- *U Križevcima svjedočimo da svaku večer dolaze vjernici na liturgiju, a osobito na nedjeljnu službu.*

- Kroz tjedan uvijek bude desetak vjernika kada je običan dan. Naravno, ovisno o danu, svetkovini, ali i vremenu. Liturgijski život ovdje u katedrali bogat je i aktivan. Ljudi dolaze, pjevaju, sudjeluju u liturgiji, ispovijedaju se, pričešćuju. Jako sam zadovoljan.

- *Ljudi prihvataju da moraju živjeti s tom nesretnom koronom i da je ona, na ovaj ili onaj način, postala dio našeg svakodnevnog života. Jedna od najvećih rasprava koja se vodi u Hrvatskoj, ali i u svijetu, je cjepivo i njegova (ne)učinkovitost. Kakav je Vaš stav, stav Hrvatske biskupske konferencije po pitanju cijepljenja?*

- Mi smo na HBK imali raspravu o tome i zaključili smo da ne treba nikoga ničime uvjetovati. Jako je loše kada se nekoga uvjetuje, bilo na radnom mjestu ili gdje drugdje da se mora cijepiti, odnosno s druge strane da se ne smije cijepiti. To mora biti odluka svakog čovjeka. Ja osobno smatram da je cjepivo takvo kakvo je. Nisam stručnjak koji može govoriti o cjepivima, ne mogu govoriti ni o koronavirusu, nisam liječnik. Mogu reći samo ono što čujem i pročitam u medijima kao i većina naših građana. Tu se susrećemo s ovim ili onim liječnikom, primarijusom koji onda iznese određenu informaciju i ne mogu iznijeti nikakav drugačiji sud nego ga mogu imati naši građani. Međutim, po savjesti i Evandeoskom principu smatram i stojim iza toga da se ljudi za bilo što ili bilo čime uvjetuje. Time se stvara negativna slika društva. Treba pustiti ljude da sami procijene i odluče jer ipak se radi o njihovom zdravlju.

- *Kada je bila epidemija velikih boginja u Jugoslaviji, 186 osoba bilo je zaraženo i umrlo. Država je dala u Hrvatskom imunološkom zavodu u Zagrebu izraditi cjepivo. Svih 25 milijuna ljudi u Jugoslaviji je procijepljeno u dva tjedna i više nitko nije obolio. Država je u tom trenutku stala iza toga i rekla da stvara cjepivo, stoji 100 posto iza njega i za to garantira i pomaže.*

Tu garanciju danas nemamo.

- Tako je. Mi tu vidimo samo strane, ogromne tvrtke koje zarađuju silne novce na račun toga sve skupa, zdravstveni sustavi i država sve to financira. Nuspojave su ovakve, onakve i nastao je jedan kaos, i to je jako loše. Kriza se budi. Gorivo je pet puta poskupjelo. Poskupjela je građevinska industrija, tako da nas očekuje i poskupljenje ostalih namirnica. Ne želim biti pesimist, ali ne očekuju nas dobre stvari. Nadam se da će sve završiti bez većih sukoba, ratova, kriza svjetskog tipa. Žao mi je ljudi koji su umrli od koronavirusa, žao mi je ljudi koji trpe posljedice te bolesti, kao i onih koji trpe posljedice cjepiva.

Ne bih se volio tu previše mijesati, ali društvo kao takvo došlo je do kaotičnog stanja kojeg mi, Bogu hvala, na ovom mirnom i pitomom prostoru puno još ne osjetimo, i nadam se da nećemo osjetiti za razliku od velikih gradova, metropola u velikim državama, gdje je postalo poprilično teško. Nadam se da će uz Božju pomoć ipak prekinuti taj lanac zla i da će nam doći mir i blagostanje.

- *Jedna od aktualnih tema i popis je stanovništva koji se provodi. Prema pisanju i objavi medija, Crkva je izrazila skepsu u autentičnost popisa, odnosno samopopisivanja te zapravo smatra da neće dati realnu sliku stanja, odnosno broja vjernika u Hrvatskoj.*

Ako je netko vjernik, on će gledati da to u svakom slučaju istakne, barem na tom popisu i podržao svoju Crkvu na tom popisu. Onaj koji nije vjernik, on će se drugačije izjasniti. U svemu tome sloboda savjesti je najvažnija. Ne trebamo mi forcirati da nas bude što više, a niti raditi na tome da nas bude što manje, neka popis bude realan. To će svima pomoći. Broj vjernika će sigurno biti manji i to iz jednostavnog razloga, došli smo u takve životne okolnosti i vrijeme. Kako se događa u drugim evropskim zemljama, događa se i ovdje.

Crkva nije u problemu s time i mi imamo vrlo precizne podatke, imamo svoje matične knjige, gdje su naši vjernici popisani. Naša Križevačka eparhija ima 21.500 vjernika u Hrvatskoj i 4.000 vjernika u Bosni i Hercegovini i svake godine imamo nove podatke. Nama popis tu previše niti koristi niti šteti.

- *Na kraju, zamolio bih Vas poruku za naše čitatelje.*

- Budući da su čitatelji većinom iz Križevaca i ovog kraja, želim im poručiti da čuvaju miran i radostan život, blagoslovjen život koji je Bog darovao ovom kraju, koji nije previše opterećen lošim stvarima, od krize pa do svega ostalog, da iskoriste taj veliki Božji dar i da čuvaju ono što im je Bog dao. Neka budu blagoslovjeni i neka čuvaju miran život, koji im je Bog podario na ovom prostoru.

- *Vladiko, hvala na vremenu i iscrpnosti, želim Vam svako dobro, do nekog ponovnog susreta.*

Autor: Dejan Pernjak prigorski.hr, foto: Zdenko Balog

Za Novu dumku priredila Vera Pavlović

Izvor:<https://www.krizevacka-eparhija.com/index.php/arhiva/vijesti-2021/1037-razgovor-s-vladikom-milanom-stipicem-o-prvoj-obljetnici-biskupske-redenja>

ПРЕСЛАВЕНИ ЮВИЛЕЇ КРИЖЕВСКОГО ВЛАДИКИ И ТРОХ ПАНОЦОХ

У крижевской катедралі Пресвятої Тройства, 17. октобра того року, отримана святочна архиєрейска літургія, кед отворени рок владическай синоди и преславени значни ювилеї нашого владики Милана Стипича и трох паноцох Крижевского владичества.

Владика преславял 18 роки од пошвецаня за паноца и рок од пошвецаня за владику, док паноцово, протоєрей ставрофор Йоаким Симунович, пензионовани парох у Миклошевцих и Берку, преславел 50-рочніцу од пошвецаня, а його брат, протоєрей ставрофор Михайло Симунович, парох у Крижевцих, 40-рочніцу од пошвецаня, а син паноца Михайла Симуновича, паноцец Владимир Симунович, владически канцелар у Крижевцих и секретар Владичества, преславел 10 роки од пошвецаня.

Вирнікох у катедрали було вельо, а медзи німа и жупан Копривнїцко-крижевськай жупанії Дарко Корен, та городоначалнїк Крижевцох Марио Раин. На поволанку паноца Михайла Симуновича як делегат Дружтва Рушняк ПГЖ була членїца Предсидательства Верица Провчи з Матульох.

Литургию предводзел владика Милан Стипич, хтори на концу литургії шицких поволал на молитву Святому Духу зоз шпиваньом тропара „Царю небесни“ зоз хторим почал рок владической Синоди у Крижевским владичеству. Владика гу тому наглашел значносц месней церкви хтора помогне рост у заєднїци, солидарносци и слуханю знаках часу же би ше Христова Євангелия цо успишнейше провадзела, а на цо нас и папа Франъо шицких поволуе. Гуторел, же як святы Лука хтори Христову бешеду приял зоз шерцом, так и нашо ювиланти з любови прилапели Иисуса Христа и нашене Божого слова хторе ширели по швеце. Тото нашене Божого слова видзи ше у фамелії, цо значи же ше вона модлї и же вона наисце блїзко при Богови. Кед же члени фамелії прихильни гу церкви, то значи же бул добри приклад своїй заєднїци. Владика винчовал нашим паноцом їх ювилей.

Паноцец Йоаким Симунович подзековал владикови на винчованкох и гуторел же у часох Отечественей войны бул 6 роки у Крижевцох и ту прежил живот вигнатого. Под час Отечественей войны у школох викладал катехизем и етику. Подзековал Крижевчаньом хтори го, як и брата Михайла, прияли як своїх, не правяци розлику медзи римокатолїками и грекокатолїками. Паноцец Михайло Симунович подзековал Богови за тот дзень и тоту подію, а тиж так подзековал и представительем месней власци, Катедральному хору, сущедом и пайташом, як и шицким хтори пришли преславиц ювилей, а тиж так и владикови Милановичи Стипичови повинчовал його ювилей.

Владимир Провчи

Kruh naš svagdanji

Хлеб наш насущни

*Što obuhvaća analiza tla i zašto ju je potrebno napraviti?
Kada se i kako pravilno uzimaju uzorci tla?*

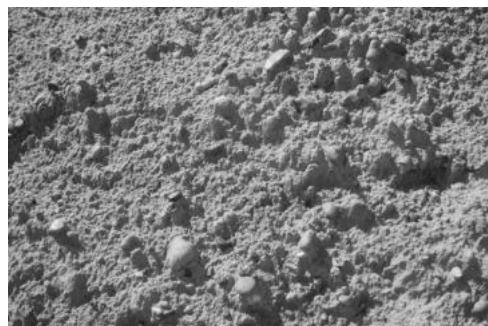
KAKVOĆA TALA UTJEČE NA PRINOS

Profesionalno bavljenje poljoprivredom u tvornici na otvorenom zahtijeva i profesionalan pristup poslu. Kako bi se, sa što manjim inputima, dobio što kvalitetniji proizvod i dobar prinos, a pritom se očuvali i okoliš i tlo za buduće generacije, vrlo je važno postaviti točnu «dijagnozu» zemljišta, a tek potom odrediti pravu «terapiju» i točno određenim gnojivima popraviti «krvnu sliku» tla.

Jedan od alata kod ostvarivanja visokih i stabilnih prinosa i postizanja potrebne kvalitete proizvoda jest analiza tla. Ona može ukazati na probleme koji se javljaju pri uzgoju uslijed nepovoljne reakcije tla, nakupljanja vodotopivih soli i/ili nedostatka i disbalansa određenih hranjiva.

Crveno tlo

Semijubilarno tlo

Analiza tla skup je više različitih kemijskih i fizikalnih laboratorijskih postupaka kojima se utvrđuju kemijska svojstva (pH, karbonati, EC...), fizikalna svojstva (mehanički sastav...), razina hranjivih elemenata (N, P, K...) i ostala kemijsko-fizikalno-biološka svojstva značajna za ishranu bilja. Rezultati analize tla daju odgovore o potrebi obavljanja gnojidbe određene kulture te odgovore na pitanja s kojom količinom i vrstom gnojiva treba obaviti gnojidbu.

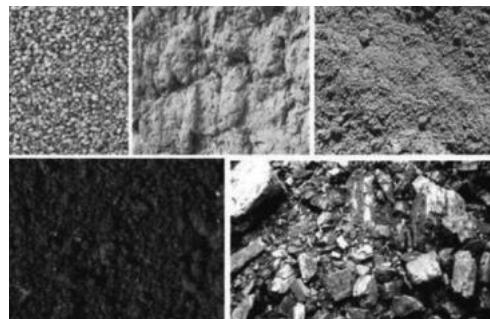
U procesu analize tla najkritičniji je korak pravilno uzimanje reprezentativnog uzorka jer upravo loše uzorkovanje može rezultirati davanjem pogrešnih preporuka.

Kod određivanja proizvodne površine, koju će predstavljati jedan uzorak, treba uzeti u obzir njenu homogenost koja se može zamjetiti po samom izgledu površine: nagib, prisutnost udolina, zadržavanje vode, rahnost, svjetlila ili tamnija boja.

Za potrebe podizanja višegodišnjih nasada (voćnjaci, vinograd) uzimaju se dva uzorka s dvije različite dubine, prva dubina je od 0 do 30 centimetara, a druga od 30 do 60 centimetara. Za potrebe povrtnih i ratarskih kultura, kao i za postojeće višegodišnje nasade, uzima se uzorak s jedne dubine od 0 do 30 cm.

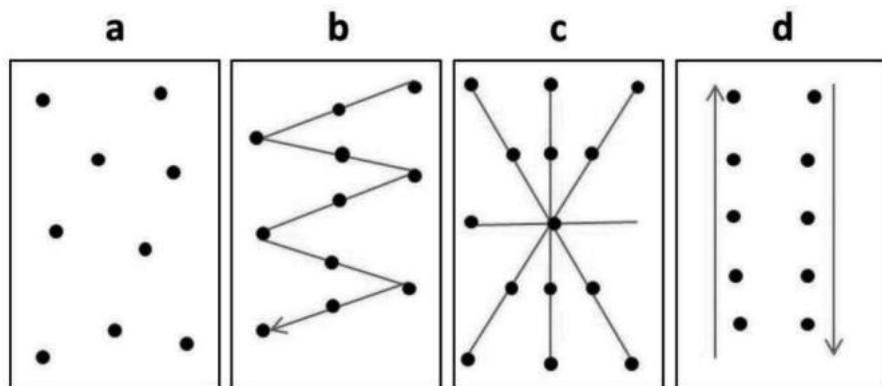

Tlo u vrtu

Više vrsta tla

Prosječan uzorak tla uzima se na ujednačenoj parceli te se sastoji od dobro izmiješanih 12 ili više pojedinačnih poduzoraka. Poduzorke koje ste uzeli sa svake dubine, treba dobro izmiješati te iz mase izdvojiti 1- 1,5 kg prosječnog uzorka za svaku dubinu. Uzorak se zatim označava, na vrećicu zapisujemo podatke o parceli.

Raspored pojedinačnih uzoraka na parceli, 20-25 pojedinačnih

Uzorak možete uzeti sondom ili vrtnim alatom. Štihačom (ašovom) iskopajte rupe do dubine iz koje je potrebno uzeti uzorak te vertikalno odsjecite tlo debljine 3-5 cm do dubine uzimanja uzorka. Odsječeni, rubni dijelovi se odbacuju, a središnji dio čini jedan prosječan poduzorak.

Tlo se stavi u čistu, čvrstu i po mogućnosti prozirnu PVC-vrećicu. Uzorke prate odgovarajući podaci (oznake parcele, vlasnik, površina čestice...) i uzorci se šalju na dalju analizu u labaratorij. Na osnovu podataka dobivenih iz labaratorija obavljamo sljedeću gnojidbu po preporuci, a ne napamet.

Antun Hardi

Змист – Sadržaj

РУСНАЦИ У РЕПУБЛИКИ ГОРВАТСКЕЙ.....	5
OPERATIVNI PROGRAMI NACIONALNIH MANJINA ZA RAZDOBLJE 2021.-2024.....	7
50 РОКИ НОВЕЙ ДУМКИ.....	23
50 РОКИ ВЕНЧИКА.....	32
КУД „ЯКИМ ГАРДИ“ ПЕТРОВЦИ ЗОЗ БАРЗ ДОБРИМА УСПИХАМИ И У ПАНДЕМИЈ.....	42
ВИВОЛУЮЦИ 2021. РОК ЗА КУЛТУРНИ АМАТЕРИЗЕМ.....	48
ПЛАНУЄ ЩЕ И ПАТРИ НАПРЕДОК.....	55
ДОК ДРУГИ УТАРГУЮ МАНИФЕСТАЦІЇ, КУД РУСНАЦОХ ОСИЄК У 2021. РОКУ ЗАПОЧАЛ ЄДНУ НОВУ.....	59
ЗОЗ ЦЕПЛЄЙШУ ХВИЛЮ ОЖИЛА И РОБОТА, А ЗАПОЧАЛИ ЗМЕ И НОВУ МАНИФЕСТАЦІЮ.....	61
ОКТОБЕР ЗНОВА ПРИНОШІ СТРОГШИ ЕПІДЕМІЙНИ МИРИ.....	63
ЗВОНИМИР БАРНА – ПОЕТ, КУЛТУРНИ ДЈАЧ, РУСКИ АКТИВИСТ.....	64
ЗАВЕРАНС ЕВРОПСКЕЙ ПРИСТОЛНІЦІ КУЛТУРИ (ЕПК) У РИЄСКІ.....	69
GLAZBENE PREDISPOZICIJE PJEVAČA AMATERSKOG ZBORA.....	71
МОСТ СЛИЗОХ.....	75
НЕЗАБУДЗЕНИ ПАМЯТКИ.....	76
жадаш буц там дзе ши нє.....	77
змарзнути думки.....	78
Мой валал.....	79
одходгу добрым людзом.....	80
ВЛАДИМИР ПРОВЧИ.....	81
КУЛТУРНО-УМЕТНІЦКЕ ДРУЖТВО „ОСИФ КОСТЕЛНИК“	
ВУКОВАР ДОСТАЛО МОНОГРАFIЮ.....	82
БУДОВАНС ВЛАСНЕЙ ХИЖИ.....	84
ПОГУБЕНА КУКУРИЦА.....	85
ПРЕКЛАДАНС БЕШЕДИ.....	86
КЛАСКИ ЖИТА.....	87
ВОДОВОД И БАБА.....	89
ШКОЛОВАНИ ЛЮДЗЕ.....	90
ЦО ПРАВЕ ЩЕСЦЕ?.....	90
ODABRANE DRAME MIRE GAVRANA.....	92
ЗВИЧАЇ У ПЕТРОВЦОХ ПЕЙДЗЕШТАХ РОКОХ ПРЕШЛОГО СТОЛІTІЯ - ЗАКЛЮЧНА ЧАСЦ.....	99
95. РОЧНІЦА ОД НАРОДЗЕНИЯ СИЛЬВЕСТЕРА КЕТЕЛЕША.....	110
КАЖДА ФОТОГРАФІЯ ШВЕДОК ЄДНОГО ЧАСУ.....	114

ЛЮБИЦ БУЦ РУСНАК.....	122
DA SE NE ZABORAVI – III. dio.....	124
RAZGOVOR S VLADIKOM MILANOM STIPIĆEM O PRVOJ	
OBLJETNICI BISKUPSKOGA REĐENJA.....	139
ПРЕСЛАВЕНИ ЈОВИЛЕ Ђ КРИЖЕВСКОГО ВЛАДИКИ И	
ТРОХ ПАНОЦОХ.....	145
КАКВОЋА ТАЛА УТЈЕЧЕ НА PRINOS.....	149

др сц. Оксана Тимко Дїтко на означуваню 50. річниці Новей думки у Загребе

КУД Русинох Цвєлфериі зоз Райового Села на Петровским дзвону

